

ੴ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦਾਯ ਨਮ:

ਵਿਨਯ ਪਤ੍ਰਿਕਾ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਰਚਿਤ

ਕਵਿਰਾਜ--ਸ੍ਰੀ ੧੦੮ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹਰਿਨਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ
ਗਿਆਨੀ, ਵੈਦਯ ।

“ਅਨਨਯ ਉਦਾਸੀਨਾਂ ਵਾਸਤੇ”

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : -

ਰਾਮੇਸ਼ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰੀ

ਕਾਂਤੇਸ਼ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਫਾਰਮੇਸੀ

ਕਪੂਰਥਲਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਵਾਪਕ—

ਮਹੇਸ਼ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਜਲੰਧਰ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ੧੦੦੦

ਭੇਟਾ—੨-੫੦

ਸੰਪੂਰਣ ਹਕੂਕ ਮਹੱਤਵ ਹਨ

ਭੂਮਿਕਾ

ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਧਾਰਕ, ਧਰਮ ਰਖਤਕ, ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ, ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਉਦਾਸੀਨ ਭੋਖ ਦੇ ਜੀਰਣੋਧਾਰਕ, ਪਤਿਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਕਰਨਹਾਰ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦਾਤਾਰ ਦਿਆਂ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ 'ਵਿਨਯ ਪਤ੍ਰਿਕਾ' ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਨਯ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਰੇਕ ਦੁਖੀਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੋਂ ਬੀੜੀ ਤਕ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋਈ ਕੋਈ ਫਰਿਆਦੀ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ — ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਟਿਹ ਜਾਣ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ — ਪਰ ਦਰਬਾਰੀ ਲੋਕ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ — ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੀ ਕੁਝ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਵੇਰ ਉਸ ਫਰਿਆਦੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇਕ — ਅਹਿਲਕਾਰ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਗ਼ਰੀਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਪੁੱਛਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦਰਬਾਰੀ ਅਹਿਲਕਾਰ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਵੀ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਚੌਰ ਛਤ੍ਰ ਦੇ ਸਹਿਤ ਰਾਜਸ਼ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਤੇ ਕਮਲਦਾਸ ਚੌਰ ਝੁਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੇਵਦਾਸ ਤੇ ਮਾਧਵਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਤਾਉਬ ਤੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਲੈ ਕੇ ਮਿਠੀ ਸੂਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਦੜੀਆਂ ਜੀ ਮੁਖੜ ਮੰਤ੍ਰੀ ਹਨ — ਤਿੰਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕੋਕਿੰਦ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਵੂਲ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਲੂ ਹਸਨਾ ਜੀ ਹੋਰ ਹਨ। ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ ਛੇ ਉਪਮੰਤ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਜਿੱਤਾਨੰਦ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਸੂਬਰਾ ਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੀਰਾਂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਵਕਤਾਨੰਦ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ। ਉਪ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ ਸ੍ਰੀ ਬਨਖੰਡੀ ਜੀ (ਨੰ. ੧) ਸ੍ਰੀ ਬਨਖੰਡੀ ਜੀ (ਨੰ. ੨) ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਣਿਕ ਚੰਦ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਚੰਦ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਧੀਰਮਲ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਯ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਾਯਣ ਦਾਸ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਕਨ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਸੇਵਾਦਾਸ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਜਗਜਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰ ਇ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਬਾਨਦਾਸ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ, ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ ਆਦਿਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਆਹੁਦੇਦਾਰ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪੇ ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਕੋਈ ਵਿਦਯਾ, ਕੋਈ ਧਨ ਸੰਪਤੀ, ਕੋਈ ਆਵਨ ਜਾਣ, ਕੋਈ ਜਪ, ਕੋਈ ਤਪ, ਕੋਈ ਪਰਉਪਕਾਰ, ਕੋਈ ਦੁਬਟਾ ਨਾਲ ਜੰਕ, ਕੋਈ ਜਨ ਕਲਯਾਣ ਵਿਚ ਲੱਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ 'ਵਿਨਯ ਪਤ੍ਰਿਕਾ' ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਕ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਚਣਗੇ ਕਿਉਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਡਰਜ ਯੋਗਤ ਬੱਚਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭਰਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਐਹ ਵੇਖੋ ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਲਮਸਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰਾਮੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਜੀ ਮਹੰਤ ਵਾਸੂ ਅਸਤਾਨਾ (ਬੰਕ) ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ, ਕਰਣ ਬਾਰਣ, ਜਯੋਤੀ ਸਰੂਪ ਸ਼ਿਵ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਕਿ ਦੇਸ਼ ਗ਼ਰੀਬ ਦੀ 'ਵਿਨਯ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ' ਲਿਖਾਓ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਚਿੱਠੀ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰਾਮੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 24 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸੁਰਕ ਚੋਂ ਆ ਕੇ ਪਕੜ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਜਯਪਾਦ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਸਵਾਰਸ਼ ਵੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚੋਂ ਭੋਗ ਮੇਖ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਅੱਧੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਝੱਟ, ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰਾਮੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸੰਤ ਦਾਸ ਜੀ ਗੋਪਾਲਨਗਰ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਉਹਨਾਂ (੩੨੫) ਸਵਾ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਯਾ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਥਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰਾਮੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੂਰੀ ਸੁਣਾ। ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ। ੫੦) ਪੰਜਾਹ ਰੁਪੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਨਰਬਦਾਨੰਦ ਜੀ ਸੰਗਲਵਾਲਾ ਅਖਾੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਸਹਾਯਤਾ ਦਿੱਤੀ। ੫੦). ਪੰਜਾਹ ਰੁਪੇ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਮਹੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੜਾਨੀ ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ ਰਿਵਾੜੀ (ਗੁੜਗਾਉਂ)। ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ੪੭੫ਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੁਪਰਵ ਦੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਲਖ ਲਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ। ੧-੯-੬੬।

ਸ੍ਰਾਮੀ—ਹਰਿਨਾਮਦਾਸ ਉਦਾਸੀਨ

ਕਾਂਤੋਸ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਫਾਰਮੇਸੀ, ਕਪੂਰਥਲਾ।

ੴ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦਾਯ ਨਮ :

ਅਥ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਵਿਨਯ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਲਿਖਤਃ

ਦੋਹਰਾ :

ਓਅੰਕਾਰ ਵਿਦ ਵੇਦ ਧੁਨਿ, ਸਕਲ ਸਾਮਰਥਕ ਜੋਤਿ ॥

ਕੋਟ ਭਾਨੁ ਬਿਧੁ ਤੇਜ ਬਰ, ਨਮੋ ਮੋਖ ਕਰ ਪੋਤਿ । ੧॥

ਸ਼ਬਦਾਰਥ :

ਓਅੰਕਾਰ=ਉੱਚਾਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਤੋਂ ਰਖਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, (ਅ) ਸਾਰਿਆਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਇਆਂ ਨਾਮਾਂ 'ਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ । ਵਿਦ=ਜਾਨਣਾ, ਸਮਝਣਾ, (ਅ) ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ, (ੲ) ਵਿਚਾਰਣਾ, (ਸ) ਵਾਸ ਕਰਨਾ, ਨਿਵਾਸਣਾ, (ਹ) ਅਤਪਣਾ, (ਕ) ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ, (ਖ) ਪੰਡਿਤ, ਵਿਦਵਾਨ । ਵੇਦ=ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਖਤ ਚਾਰ ਕ੍ਰਾਂਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਰਿਗ, ਯਜੁਰ, ਸਾਮ ਤੇ ਅਥਰਵਨ ਹਨ । ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਸਚਯ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦ ਈਸ਼ੁਰ ਰਚਿਤ ਹਨ । ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਈਸ਼ੁਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਮਨੁਸ਼ਿਮਿਤੀ ਦੇ ਅਧਯਾਯ ੧ ਬਲੋਕ ੨੩ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਨਿ, ਵਾਯੂ ਤੇ ਸੂਰਯ ਤੋਂ ਵੇਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ । ਰਿਗ ਵੇਦ ਦੇ ੧੦ ਮੰਡਲ, ੧੦੨੮ ਸੁਕਤ ਤੇ ੧੫੩੮੨੬ ਸ਼ਬਦ ਹਨ । ਯਜੁਰ ਵੇਦ ਦੀਆਂ 'ਤੈਤਰੀਯ' ਤੇ 'ਵਾਜਸਨੇਯੀ' ਦੋ ਸੰਹਿਤਾਂ ਹਨ । ਤੈਤਰੀਯ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ) ਦੀਆਂ ੨੧੯੮ ਤੇ ਵਾਜਸਨੇਯੀ (ਸ਼ੁਕਲ) ਦੀਆਂ ੧੯੭੫ ਕੰਡਿਕਾ ਹਨ । ਸਾਮਵੇਦ ਦੇ ੧੫੪੯ ਮੰਤ੍ਰ ਹਨ । ਅਥਰਵਨ ਦੇ ੭੬੦ ਮੰਤ੍ਰ ਹਨ । ਧੁਨਿ=ਆਵਾਜ਼, (ਅ) ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤ, (ੲ) ਵਜੋਂਜਨਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਗੂੜ੍ਹ ਭਾਵ । ਸਾਮਰਥਕ=ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਤਾਕਤ ਵਾਲੀ । ਭਾਨੁ=ਸੂਰਜ । ਬਿਧੁ=ਚੰਦ੍ਰਮਾ । ਬਰ=ਉੱਤਮ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਿ । ਮੋਖ ਕਰ ਪੋਤਿ=ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ।

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਕਰ ਕੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾਂ) ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਵਜੋਂਜਨਾ ਸ਼ਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਓ=ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, (ਉਹਨਾਂ) ਸਾਰੀਆਂ ਕਲਾ (ਸ਼ਕਤੀਆਂ) ਨੂੰ ਧਾਟਨ ਵਾਲੀ ਜੋਤਿ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਹਨ, ਜੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਤਮ ਰੋਜ ਵਾਲੇ ਹਨ (ਉਸ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ।

ਨੋਟ :—ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ 'ਵਸਤੁ ਨਿਰਦੇਸ਼' ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ 'ਸਕਲ ਸਾਮਰਥਕ ਜੋਤਿ' ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੀ ਚਾਹ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ 'ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ' ਹੈ ਅਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ 'ਨਮਸਕਾਰ' ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

(੧)

ਦੋਹਰਾ :

ਪਰਮਪਰਾਵਰ ਆਦਿ ਨਾਥ, ਜੋ ਸਭਿ ਸਾਥ ਰਮੰਤ ॥
ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਧਰ ਰੂਪ ਸਿਵ, ਪ੍ਰਗਟ ਲਖਾਯੋ ਸੰਤ ॥੨॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ (ਪਰਮ ਪਰਾਵਰ), ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਉੱਤਮ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ (ਰਮੰਤ) ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ (ਸਿਵ) ਮਹਾਨ ਬਲਸ਼ਾਣ ਸਰੂਪ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਸੰਤ ਰੂਪ (ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ) ਧਰ ਕੇ (ਜਗਤ ਨੂੰ) ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਟਾਇਆ ਹੈ । ੨

ਕਥਿੱਤ :

ਅੰਗ ਅੰਗ ਤਪਤ ਹੁਤਾਸਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕੈ, ਏਕ-ਠੋਰ-ਬਿਤਿ ਚਿਤ ਕਬਹੂੰ ਨ ਭਾਵਤੋ ॥
ਰਿਦਯ ਕੀ ਜਲਨ ਕ੍ਰਮ ਸੁਤਨ ਝਨਮ ਦੀਨੋ, ਯਮਰਾਜ ਬਨੀ ਪੇਖ ਭਵ ਭਯ ਪਾਵਤੋ ॥
ਵਿਘਨ ਵਿਹੀਨ ਲੀਨ 'ਏਕ ਰਸ ਤਪੋਵ੍ਰਤ, ਚੀਨ ਚੀਨ ਜੀਵ ਜੰਤੁ ਮਯਾਦਾਨ ਯਾਵਤੋ ॥
ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਦ੍ਰਿੜ ਧਰਮ-ਯੋਗ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਤ ਹੈ, ਤੋ ਹੂੰ ਰਵਿ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਚਰਨ ਨ ਸਮਾਵਤੋ ॥੩॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸੂਰਜ ਦਾ) ਅੰਗ ਅੰਤ ਅੰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ (ਤਪਸ਼ੀਆਂ ਵਾਂਗ) ਤਪਦਾ ਹੈ (ਸੂਰਜ ਨੂੰ) ਇਕ ਵਾਂ ਟਿਕਣਾ (ਤਪਸ਼ੁਰੀਆਂ ਵਾਂਗ) ਕਦੀ ਇਥ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ । (ਸੂਰਜ ਦੇ) ਦਿਲੀ ਸਾਝੇ ਨੇ ਭੈੜੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਉਹ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ) ਧਰਮਰਾਜ ਅਤੇ ਫਨਿੱਫਰ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਵੇਖ (ਅਨੁਭਵ ਕਰ) ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰਦਾ ਹੈ । ਲਗਾਤਾਰ (ਸੂਰਜ) ਨਿਰਵਿਘਨ ਤਪੋ ਧਰਮ ਵਿੱਚ (ਪਿੰਡਿ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ) (ਲੀਨ) ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । (ਸੂਰਜ ਦੇ ਤਪੋਧਰਮ = ਤੇਜਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ) ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ (ਯਾਵਤ) ਜਿੰਨੇ ਵੀ (ਜੀਵ ਜੰਤੁ) ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਜੀਵ ਹਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਦਾਨ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਹੋ ਜਿਹਾ (ਯੋਗ ਧਰਮ) ਰਪੋਮਯਧਰਮ ਪ੍ਰਭਾਵ (ਸੂਰਜ) ਸਦਾ ਹੀ ਨਿਬਧੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ) ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ (ਮਹਾਰਾਜ) ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਬਰੋਬਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ।੩॥

ਨੋਟ :—ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਪਾਲੰਕਾਰ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ । ਵਿਚਾਰਵਾਨਾ ਲਈ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਕਾਵਯ ਗ੍ਰੰਥਾਂ 'ਚ' ਵੇਖਣੇ ਹੀ ਯੋਗ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਥੇ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਰਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਕਾਵਯ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਸਕੇ ।

ਕਥਿੱਤ :

ਮਨਿਨ ਮਹਲ ਮਹਿ ਮਹਕੈ ਸੁਕੰਧੈ, ਤੇਸੇ ਫਟਿਕ ਸਿਲਾਨ ਹੂੰ ਕੋ ਫਰਸ ਸਮਾਰੋ ਹੈ ॥
ਜੇਬਦਾਰ ਬਰਬਦਾਰ ਜਹੀਂ ਐ ਜਲੂਸਦਾਰ, ਚੰਬਦਾਰ ਓਸਦ ਬਿਛੋਨਨ ਪਸਾਰੋ ਹੈ ॥
ਚੰਦ੍ਰਮਨਿ ਚੋੜੀ ਪਰ ਚੰਪਕ ਬਰਨ ਹਨੀ, ਰੰਝਾ, ਰਮਾ, ਉਮਾ ਰੂਪ ਭਰਥ ਉਤਾਰੋ ਹੈ ॥
ਦੇਖੋ ਨੰਦਨੰਦ ਸੁਖਕੰਦ ਬ੍ਰਜਚੰਦ ਆਜ, ਰਾਧੇ ਮੁਖ-ਚੰਦ ਚੰਦ ਮੰਦ ਕਰ ਭਾਰੋ ਹੈ ॥੧॥
ਆਜ ਮੁਖਚੰਦ ਪਰ ਰਾਜਤ ਹੁਚਿਰ ਬਿੰਦੁ, ਯਹੀ ਬ੍ਰਜਚੰਦ ਕੇ ਬਿਕਾਵਨ ਸਿਤਾਬ ਕੀ ॥
ਛਾਜਤ ਛਕੀਲੀ ਛਬਿ ਬਰਨੀ ਨ ਜਾਤਿ ਮੈ ਪੈ, ਹਰਨੀ ਹਿਤੁ ਜਨ ਕੇ ਹਿਤ ਕੇ ਹਿਤਾਬ ਕੀ ॥
ਰਤਿ ਕੀ ਨ, ਰੰਝਾ ਕੀ ਨ, ਸਚੀ ਉਰਵਸੀ ਕੀ ਨ, ਬਰਿ ਬਾਹਿਰ ਛਾਰਿਯਤ ਉਪਮਾ ਝਿਤਾਬ ਕੀ ॥
'ਕਾਲਿਕ' ਗੁਲਾਬ ਕੀ ਨ, ਪੰਕਜ ਕੇ ਆਬ ਕੀ ਨ, ਰਹੀ ਆਫਤਾਬ ਕੀ ਨ, ਤਾਬ ਮਹਤਾਬ ਕੀ ॥੨॥

ਰਾਮ ਜਨਮ ਸੁਖ ਕੇ ਨਿਰੰਤਰ ਬਿਲੋਕਿਥੇ ਕੇ, ਆਨੰਦ ਸੁਮਰਿ ਦੇਵ ਹਿੰਦੁ ਉਮਾਰੇ ਹੈ ॥
ਅਤਿ ਪਵਿਤਰ ਰਹੇ ਜਾਯ ਅਤੁਲਾਯ ਫੇਰਿ, ਥਾਰਿ ਥਾਰਿ ਅਵਧ ਨਿਵਾਸਿਨ ਸਰਾਰੇ ਹੈ ॥
'ਰਸਿਕ ਬਿਹਰੀ' ਆਯੋ ਔਸਰ ਆਨੰਦਕਾਰੀ, ਸਭ ਸੁਰ ਭਾਰੀ ਭਾਰੀ ਭਰਤ ਉਛਾਰੇ ਹੈ ॥
ਬਿਧਿ ਬਿਧਿਤਾਈ ਤਜਾਗ ਬਾਮਦੇਵ ਭਯੋ ਚਾਹੇ, ਸੰਤੁ ਤਜਿ ਸੰਤੁਤਾ ਵਸਿਸਟ ਹੋਨ ਚਾਹੇ ਹੈ ॥ ੩॥

ਕਥਿਤ :

(ਕਾਵਯ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

ਸਿੱਖ ਮਨ ਕਮਲ ਅਮਲ ਜਲ ਪ੍ਰੇਮ ਮਧਨ, ਪੇਖਤ ਵਿਗਾਸ ਸਹ ਹੁਲਾਸ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹੈ ॥
ਤਸਕਰ ਵਿਸਈ ਚਕੁ, ਦਬਕ ਰਹੇ ਹੈ ਭਕ, ਗਜਾਨ ਕਰ ਉਦਿਤ ਮੁਦੋਸ਼ਧਿ ਮੁਨੀਨ ਹੈ ॥
ਕੇਰਵ ਅਗੁਣ ਗਣ ਧੀਰਜ ਨ ਰਿਦਯ ਛਣ, ਮੂੰਹਣ ਮੁੰਦਣਿ ਪਰਿ ਦਮੁਤਿ ਸੁਮਲੀਨ ਹੈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਚਰਨ ਸੋਭਾ ਰਵਿ ਸਮ, ਯਹੋ ਅਧਿਕਾਈ ਏਕ ਤਪਤ ਬਿਹੀਨ ਹੈ ॥ ੪॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਚੋਲਿਆਂ ਦਾ ਮਨ ਰੂਪ ਕਮਲ, ਨਿਰਮਲ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਜਲ ਵਿੱਚ (ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ (ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਨੂੰ) ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਖਿੜਦਾ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਚੌਤਾ ਰੂਪ ਵਿਸਈ (ਪੁਰੁਸ਼) (ਚਕ) ਚੌਪ ਪਾਸੀ ਭਕ ਕੇ ਦੁਬਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਗਜਾਨ ਰੂਪ (ਕਰ) ਕਿਰਣਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੁਨੀਆਂ ਰੂਪ ਬੂਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਅਗੁਣਾਂ ਰੂਪ (ਕੇਰਵ) ਕਵੀਆਂ (ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਿੜਨ ਵਾਲੇ ਕਮਲਾਂ) ਨੂੰ ਛਿਣ ਭਰ ਵੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ, (ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ) ਮੂੰਹ ਮੁੰਦਣੀ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਚਮਕ ਭੀ ਮੱਲੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। (ਇਸ ਭਾਵ ਨਾਲ) ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸੂਰਜ ਦੇ ਬਰੋਹਰ ਹੈ, ਪਤ ਇਹ ਇਕੋ (ਅਧਿਕਾਈ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ) ਤਪਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਨ ॥ ੪॥

ਨੋਟ :—ਇਹ ਅਭੇਦ ਰੂਪਕਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ :—

ਨਵ ਬਿਧੁ ਬਿਮਲ ਤਾਤ ਯਸ ਤੋਰਾ ॥ ਰਘੁਬਰ ਕਿੰਕਰ ਕੁਮੁਦ ਚਕੋਰਾ ॥
ਉਦਿਤ ਸਦਾ ਅਬਹਿੰ ਕਥਹੁ ਨਾ ॥ ਘਟਹਿ ਨ ਜਗ ਨਭ ਦਿਨ ਦਿਨ ਦੂਨਾ ॥

(ਰਾਮਚਰਿਤ ਮਾਨਸ)

ਕਥਿਤ :

ਉਦਿਤ ਕਿਰਣ ਬਤ ਚਟਿਕਾ ਰੁਹਚਾਨ ਲਾਗੀ, ਬਿਸੁਨਿ ਕੀ ਜਾਗੀ ਵਿਤਿ ਬ੍ਰਹਮਲਿਵ ਲੀਨ ਮੈ ॥
ਕਿੰਕਰ ਕੋਕ ਬਿਰਹੇ ਵਿਯੋਗ ਸੋਗ ਨਾਸ ਕੀਨੁ, ਰੋਗ ਜੜਤਾਈ ਹਾਨ ਭੋਗ ਮੋਖ ਚੀਨ ਮੈ ॥
ਅਮਲ ਕਮਲ ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਖਿੜੇ ਸੁਖ, ਸੁਖ ਸਨਮੁਖ ਪਿਖਿ ਰਹਿਤ ਅਧੀਨ ਮੈ ॥
ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਕੋਸੀ ਪ੍ਰਭਾ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪਦਨ ਕੀ, ਅਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਬਿਤਿ ਚਿਤ ਪੀਨ ਮੈ ॥ ੫ ॥

ਭਾਵਾਰਥ :—

(ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਦੀਆਂ) ਕਿਰਣਾਂ ਰੂਪ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆਂ ਹੀ (ਸਿਰੁਤ) ਚੋਲਿਆਂ ਰੂਪ ਚਿੜੀਆਂ ਰੁਹਕਣ ਲਗ ਪਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ (ਚੋਲਿਆਂ ਦੇ) ਮਨ ਦੀ ਵਿਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ (ਲਿਵ ਲੀਨ) ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ (ਚਿੜੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਹੀ) ਜਾਗ ਪਈ। ਸੇਵਕਾਂ ਰੂਪ ਚਕਵਿਆਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ (ਬਿਰਹੇ) ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸੋਗ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੜਤਾ ਰੂਪ ਰੋਗ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮੋਖ ਰੂਪ (ਭੋਗ) ਪਟਾਰਥ (ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਨਿਰਮਲ ਮਨਾਂ ਵਾਲਿਆਂ (ਸਿੱਖਾਂ) ਰੂਪ ਨਿਰਮਲ ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਮੁਣੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਸੁਖ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਅਧੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਪ੍ਰਭਾਕਰ) ਸੂਰਜ ਸਾਮਾਨ ਹੀ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ) ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਹੈ—ਹੋਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹੋ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ, ਚਿਤ ਦੀ (ਪੀਨ) ਮਜਬੂਤੀ (ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ) ਨਾਲ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਹਨ (ਪਰ ਸੁਰਯ ਨਹੀਂ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ) ।

ਨੋਟ :—ਇਹ ਵੀ ਅਭੇਦ ਰੂਪਕਾਲੰਕਾਰ ਹੈ । ਲੱਛਣ ਕਾਵਯ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵੇਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਾਤ ਵਾਸਤੇ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ । ਰੂਪਕਾਲੰਕਾਰ :

विषयभेदतद्वाच्य एवमनं विषयस्य यत् ॥

कथं हि पूज्येति: साक्षात् न वाचा: पुरा: कथात् ।

ਦੋਹਾ :

ਰੂਪਕ ਸਾਮਕ ਨਿਸ਼ੇਧ ਬਿਨ, ਜਹਾਂ ਉਪਮੇ ਉਪਮਾਨ ॥

ਮਿਲਿ ਤਦਰੂਪ ਅਭੇਦ ਦ੍ਰੇ, ਅਧਿਕ ਨਜ਼ੁਨ ਸਮ ਜਾਨ ॥

(ਕਾਵਯ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

ਚੋਪਈ :

ਉਪਮੇਯਹਿ ਉਪਮਾਨਹਿ ਜੋਰ੍ਹੇ ॥ ਏਕ ਰੂਪ ਕਰ ਵਰਣੈ ਦੋਉ ॥

ਤਹੈ ਕੋ ਰੂਪਕ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰ ॥ ਜੋਨ ਲਖੈ ਭੇਦਾਲੰਕਾਰ ॥

(ਗਰਬ ਗੋਜਨੀ)

‘੧ ਰੂਪਕ’ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ “੨ ਤਦ ਰੂਪ” ਅਤੇ “੩ ਅਭੇਦ ਰੂਪ” ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ । ਇਹ ਮਿਲ ਕੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਹੋ ਗਏ । ਵਿਚ ‘ਤਦਰੂਪ’ ਦੇ ‘੧ ਸਮ, ੨ ਅਧਿਕ ਤੇ ੩ ਨਜ਼ੁਨ’ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਅਭੇਦ ਰੂਪ’ ਦੇ ‘੧ ਸਮ, ੨ ਅਧਿਕ ਤੇ ੩ ਨਜ਼ੁਨ’ ਭੇਦ ਹਨ । ਸੁਧ ‘ਰੂਪਕ’ ਦੇ ਵੀ ‘੧ ਸਮ, ੨ ਅਧਿਕ ਤੇ ੩ ਨਜ਼ੁਨ’ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਹਨ । ਮਿਸ਼੍ਰਣ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਭੇਦ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਸਾਧਾਰਣ ਇਹ ੬ ਭੇਦ ਰੂਪਕਾਲੰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ । ਪ੍ਰਸਤਾਰ ਨਾਲ ਕਾਵਯ ਗ਼ਜ਼ਾਤਿਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਪ੍ਰਸਤਾਰ ਗਣਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦੇਖੋ ਓਹੋ ਭੇਦ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਵਿੰਦ੍ਰਾਂ ਨੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਰਚਨਾਂ ਰਚੀਆਂ ਹਨ । ਸਾਹਿਤਯ ਦਾ ਗ਼ਜ਼ਾਨ ਕਰਵੋਣਾ ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਯ ਨਹੀਂ । ਹਾਂ ! ਸਾਹਿਤਯ—ਸੂਨਯ ਦੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਅਦੁੱਤ ਉਸਤਤਿ ਦਾ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਅਦੁੱਤ ਅਵਤਾਰ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਯਾ ਮਾਯਾ ਦੇ ਅੰਤਰ ਬੇਬਕ ਕੋਈ ਚੱਲੇ,—ਇਸ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ । ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਛਾਯਾ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਯਰ-ਕਰਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁੱਧੀਆਂ ਸਨ । ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ, ਜਨਮ—ਸਿਧਿ ਉਦਾਸੀਨ ਹਨ । ਬਾਹਰਲਾ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਜਗਤ ਮਰਯਾਦਾ ਕਾਯਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੈ । ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਦੁਰਭਾਵ ਸਮਯ ਜਣਾ ਅਤੇ ਚਰਮ ਮੁੱਢਾ ਹਰੇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲੇਖਿਕ ਨੇ ਮੰਨੀ ਹੈ । ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੫੫੧ ਛਾਦ੍ਰੇ ਸੁਦੀ ੬ ਨੂੰ ਹੋਇਆ । ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੫੫੬ ਨੂੰ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਰਾਜਯ ਕੇ ਮੜੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਲਿਬਾਸ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਸੰਮਤ ੧੫੫੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀਨ ਹਨ । ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮਪੂਜਯ ਸ੍ਰਾਮੀ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਮੁਨਿ ਉਦਾਸੀਨ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਨ । ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਉਦਾਸੀਨਾਚਾਰਯ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਨੁਬੰਧ—੧ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਓਅੰਸੋਹ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪ ਕਰਤਾ ਹੈ । ੨. ਵਿਸ਼ਯ—ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਜੀਵਨ ਚਿਤ੍ਰਾਤ ਜਾਨਣਾ ਹੈ । ੩. ਪ੍ਰਯੋਜਨ—ਅਨੇਕ (ਸ਼ਿਸ਼ਯ) ਚੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ

ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਦਾਸੀਨ ਮੱਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਲਿਆਣੇ।
 ੪. ਸੰਬੰਧ—ਸਾਰਿਆਂ ਵੇਦਾਂਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੰਬੰਧਾਨੁਬੰਧ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਨ ਜਨਕ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ (ਜਨ) ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ—ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਗਿਆਨ ਦਾ (ਜਨਕ) ਪਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਤ ਭਾਵਨਾਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਮੁਖੀ ਵਿਸ਼ਯ ਹੈ। ਕਾਵਜ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਗੋਟ ਰੂਪ ਵਿਸ਼ਯ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨਾ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਹਿਤ-ਕਾਵਜ ਜਾਣੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਾਵਜ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਰਚੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕਾਵਜ ਜਾਣੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਸ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਕਾਵਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ‘ਕਾਵਜ ਲੱਛਣ’ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਸਾਰੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਨ ੧੯੬੮ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਵ ਅਵਸ਼ਜ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਮੇਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਕ ਪਛੇ ! ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਕਾਵਜ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣੀ ਹੈ—ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਘੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਜ਼ਰਾਦਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਓਨ ਹੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਰਾਦਾ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਕਾਲਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜ਼ਰਾਦਾ ਆਦਮੀ ਕਦੀ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਬਲਕਿ ਆਮ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਿਉਰੀ ਕਰਮਕਾਂਡ ਹੈ। ਪਰ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਗ਼ਰੀਬੀ ਵਿਚ ਅਥਵਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਮਾਗ਼ੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਵੀ ਸਦਾ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਹਰ ਆਦਮੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬਣਨਾ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ (ਵਿਆਪਕ) ਬਣਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦਿਮਾਗ਼ੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ (ਦਿੱਤ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਈ ਲੱਖਾਂ ਹਨ।

“ਲਾਖ ਅਹੋਰੀ ਏਕ ਜੀਉ, ਕੇਤਾ ਬੰਚਉਂ ਕਾਲ”

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੇਵਲ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਨਾਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸਿਮਰਨ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਵਿੰਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ‘ਓਅੰਸ਼ਹੇ’ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਲਹਿਰ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਯਤਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਮੈਂ (ਯਸ਼ ਬਰਤਾ) ਵੀ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਫਲਾ ਜਾਣ ਕੇ, ਲੋਕ ਪਤਲੋਕ, ਵਿਚ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਬਰਤਾ—

ਕਬਿੱਤ :

ਚਕ੍ਰਵਾਕ ਬੇਮੁਖ, ਕੁਮੁਦ ਮਨ ਹੀਨ ਹਰਿ, ਚੋਰ ਸਤਿ ਸੇਵਕ ਨ, ਤਾਕੋ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ ॥
 ਸੰਤ ਅਰਵਿੰਦ, ਸੁਧ-ਬਿਤ ਸੋ ਬਨੋਬਧਿ ਸੇ, ਪੇਖ ਪੇਖ ਰੂਪ-ਰਾਸਿ ਮਹਾਸੁਖ ਪਾਈ ਹੈ ॥
 ਦੇਤ ਉਡਕਨ ਨ ਕਗਨ ਉਰਿ ਪੇਖਿਯਤ, ਭਗਤਿਨ ਭੋਰ ਭਏ ਬਿਚ ਬਿਚ ਗਾਈ ਹੈ ॥
 ਰਾਸਿਪਤਿ ਬਿਤਿ ਨ ਲਹਿਤ ਛਿਨ ਏਕ ਕਹੂੰ, ਸੁ ਬਿਵ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਗਤਿ ਭਵ ਭਾਵ ਹਾਈ ॥੬॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਬੇਮੁਖੀ ਰੂਪ ਚਕਵੇ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ (ਦੇ ਨਾਮ) ਤੋਂ ਗੋਟੇ (ਮਨ) ਮਨੁਖ ਰੂਪ (ਕੁਮੁਦ) ਕਵੀਆਂ (ਭੋਡੋਲ), ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਜੋ ਸੇਵਕ ਨਹੀਂ ਉਹ ਚੋਰ ਰੂਪ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਰੂਪ ਸੂਰਜ) ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਰੂਪ ਬਮਲ

ਹਠ ਤੇ ਸੁੱਧ ਚਿਤ (ਪੁਰਖ) ਜੰਗਲੀ ਬੂਟੀਆਂ ਰੂਪ ਹਨ, ਇਹ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ) ਸੁਰੂਪ ਰੂਪ (ਰਾਸਿ) ਮਹੀਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਖੰਡਾਂ ਰੂਪ ਤਾਰੇ, (ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ) ਰਿਦਯ ਰੂਪ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ, (ਨਵਧਾ) ਭਗਤੀਆਂ ਰੂਪ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਲਯਾਣ ਰੂਪ (ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੂੰ) ਸ਼ਿਵ ਕਤ ਕੇ ਕਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ (ਰਾਸਿਪਤਿ) ਸੂਰਯ ਤਾਂ ਇਕ ਛਿਨ ਵੀ ਕਿਤੇ ਟਿਕਾਵ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਤਮ ਕਲਯਾਣ ਰੂਪ (ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ) ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ (ਭਵ) ਮੰਸਾਰ ਦੀ (ਗਤਿ) ਚਾਲ ਦੀ (ਭਾਵ) ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਹੀ (ਹਾਈ) ਨਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ (ਫਿਰ-ਸੂਰਯ ਦੀ ਉਪਮਾ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸਤਰਾਂ ਦਈਏ ?) ॥ ੬ ॥

ਕਥਿੱਤ :

ਰੈਨਿ ਦਿਨਾ ਭ੍ਰਮਤ ਨ ਬਿਰਤਾ ਹੈ ਤੀਨੋਂ ਲੋਕ, ਜਾਰਤ ਜਹਾਨ ਗਤਿ ਬਾਹਰ ਸੁ ਜਾਨ ਹੀ ॥
ਅੰਭਰੁਹ ਪ੍ਰੇਮ ਵਸਿ ਪੇਖਿਤ ਹੈ ਚਾਹ ਚਿਤ, ਤਾਹਿ ਸਾਰ ਸਾਰਹੀ ਅਪਾਰ ਸੁਖ ਮਾਨ ਹੀ।
ਯਮ ਕਾਲਿੰਦ੍ਰੀ ਮੰਦ ਕਾਰੇ ਉਤਪਤਿ ਕੀਨ, ਸੇਵਤ ਸਕਾਰੇ ਕਾਰੇ ਹੋਤ ਅਨੁਮਾਨ ਹੀ।
ਸ਼ਾਂਤਿ-ਨਿਧਿ ਚਰਨ ਚਿਤਵ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਲਹਿਤ ਨ ਕਜੇਹੂੰ ਬਿਧਿ ਰਵਿ ਉਪਮਾਨ ਹੀ ॥੭॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸੂਰਯ) ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਤਿਨਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ (ਇਹ ਸੂਰਯ ਵਿਚ ਇਕ ਔਗੁਣ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਫਿਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਸਾੜਦਾ ਹੈ ਇਹ ਹਾਲਤ ਪ੍ਰਭਟ ਜਾਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ (ਇਹ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਔਗੁਣ ਹੈ) ਫੇਰ; (ਅੰਭਰੁਹ) ਕਮਲ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ (ਅਧੀਨ) ਵੱਸ ਚਿੱਤ ਦੀ ਚਾਹ ਨਾਲ (ਸੂਰਯ ਨੂੰ) ਦੇਖਦਾ ਅਤੇ (ਸੂਰਜ) ਉਸ (ਕਮਲ) ਹੈ ਸਾੜ ਸਾੜ ਕੇ ਹੀ (ਅਪਾਰ) ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। (ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨਾ, ਤੀਜਾ ਔਗੁਣ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਹੈ) ਯਮਰਾਜ (ਕਾਲਿੰਦ੍ਰੀ) ਯਮੁਨਾ ਤੇ (ਮੰਦ) ਛਨਿੱਛਰ ਸਮੇਤ ਕਾਲੇ (ਕਾਲੇ ਹੀ ਸੂਰਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਤ ਹੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ (ਇਹ ਚੌਥਾ ਔਗੁਣ ਹੈ)। ਜਿਹੜਾ ਸੂਰਯ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸੇਵਨ ਕਰਦਾ (ਧੁਪ ਸਹਾਰਦਾ) ਹੈ ਉਹ ਅਨੁਮਾਨਨ ਕਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਇਹ ਪੰਜਵਾਂ ਔਗੁਣ ਸੂਰਯ ਵਿਚ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ) ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚਰਨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਦਾ ਸਮੁਦ੍ਰ (ਚਿਤਵ) ਜਾਣ ਕੇ, ਸੂਰਜ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਉਪਮਾਨ (ਦੀ ਪਦਵੀ) ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ॥ ੭ ॥

ਕਥਿੱਤ :

ਕੁਵਲਯ ਕਿੰਕਰ ਬਰ, ਆਨੰਦ ਉਰ ਭਰ ਕਰ, ਹੇਰਤ ਸਥਿਰ ਧਰ ਪ੍ਰੇਮਰਸ ਭੀਨੇ ਹੈ ॥
ਨਿਸਾ ਸੁ ਅਗਯਾਨ ਕੋਰਿ ਕਾਲਮਾ ਨ ਰਹੀ ਹੋਰਿ, ਜੀਵਨ ਬਨੋਸਧਿਨ ਸੁਧਾ ਸਰਸੀਨੇ ਹੈ ॥
ਮਾਯਾ ਕੀ ਤਪਤ ਭਾਰ, ਤਸਕਰ ਮਾਰਮਾਰ, ਸਿਖ ਉਰ ਨਭ ਸਾਰ ਉਦਿਤ ਨਵੀਨੇ ਹੈ ॥
ਬਿਰਹੀ ਸੁ ਚਕਵੇ ਚਕੋਰ ਮੁਖ ਜੋਰ ਪਿਖੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ਸਮ ਚੀਨੇ ਹੈ ॥ ੮ ॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੇਵਕਾਂ ਰੂਪ (ਕੁਵਲਯ) ਨੀਲੋਫਰ (ਕੇਮੀਆਂ) ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ (ਅਥਵਾ ਸਥਿਰਤਾ ਧਾਰ ਕੇ) ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਰੂਪ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ) ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਅਗਯਾਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ੍ਰ ਦਾ (ਕਾਲਮਾ) ਹਨੇਰਾ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਜੀਵਾਂ ਰੂਪ ਬਨਦੀਆਂ

ਬੂਟੀਆਂ ਨੂੰ (ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ (ਸਰਸੀਨੇ) ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਾਯਾਂ ਰੂਪ ਤਪਸ ਨੂੰ ਪਿਛਾਹ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। (ਮਾਰ) ਕਾਮ ਰੂਪ ਚੋਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਹਿਦਯ ਰੂਪ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਨਵਾਂ (ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਰੂਪ ਚਕਵੇ ਤੇ ਚਕੋਰ (ਅਥਵਾ ਚੰਦ੍ਰ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ) ਮੂੰਹ (ਚੰਦ ਵਲ) ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। (ਇਸ ਭਾਵ ਨਾਲ) ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੁਲਯ ਜਾਣੇ ਹਨ ॥ ੮ ॥

ਕਥਿਤ :

ਪੁਸ਼ਕਰ ਹੀਨ-ਛਬਿ, ਚਕਈ ਵਿਯੋਗ ਦਬਿ, ਉਡਗਨ ਨਭ ਕੋਊ ਸੋਭਾ ਨ ਲਹਿਤ ਹੈ ॥
ਬਿਰਹੇ ਵਿਯੋਗਨਿ ਕੇ ਉਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਬਾਨ, ਚੈਨ ਨ ਪਰਨ ਦੇਤ ਸਾਸਨ ਸਹਿਤ ਹੈ ॥
ਹਹਾ ਕਬਿ ਰੰਨਿ ਬੀਤੇ, ਯਹੈ ਗਤ ਚੀਤ ਚੀਤੇ, ਭੀਤੇ ਪ੍ਰ-ਭੀਤੇ ਲਹਿ ਉਬਰਨ ਚਹਿਤ ਹੈ ॥
ਹੋਰ ਹੋਰ ਚਹੁੰਘਾਯ ਲਹਯੋ ਉਰ ਕੁਪੁਭਾਯ, ਚੰਦ੍ਰ ਸਮ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਕੇਸੇ ਕੈ ਕਹਿਤ ਹੈ ॥੯॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ) ਪੁਸ਼ਕਰ ਕਮਲ (ਛਬਿ) ਸੋਭਾਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਚਕਵੇ) ਚਕਵੀਆਂ ਵਿਯੋਗ ਦੀ (ਦਬਿ) ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਯੋਗਣੀਆਂ (ਦਿਸਤੀਆਂ) ਦੇ ਹਿਰਦਯ ਵਿੱਚ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਬਿਰਹੇ ਦੇ ਬਾਣਾ ਨਾਲ (ਮਾਰ) ਕਾਮ ਨੂੰ ਚਲਾ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦੇਂਦਾ (ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਿਯੋਗਣੀਆਂ) ਦੁਖ ਸਹਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਵਿਯੋਗਣੀਆਂ) ਇਸੇ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਚਿਤ ਵਿੱਚ (ਚੀਤੇ) ਸਿਮਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਹਾਇ! ਹਾਇ!! ਕਦੋਂ ਰਾਤ ਬੀਤੇਗੀ। ਭਰ ਉਤੇ ਭਰ ਜਾਣ ਕੇ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਕਵਿ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ) ਚਹੁੰਘਾਸਿਆਂ ਤੋਂ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ) ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ) ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ (ਇਸ ਵਾਸਤੇ) ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਬਰੋਥਰ (ਹੋਰ ਕਵੀ ਲੋਗ) ਕਿਸ ਰਹਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? ੯॥

ਕਥਿਤ :

ਬਿਰਤਾ ਧਰਤ ਨ ਉਦਾਸ ਚਿਤ ਨਿਸਿਦਿਨ, ਦੇਤ ਸੁਧਾ ਦਾਨ ਸਨਮਾਨ ਸੋ ਜਗਤਿ ਕੋ ॥
ਅੰਗ ਅੰਗ ਕਾਟਤ ਨ ਫਾਟਤ ਹੈ ਰਿਦਯ ਵਾ ਕੋ, ਕਾਟ ਕਾਟ ਜੋਰਤ ਨ ਭਾਟਤ ਭਗਤਿ ਕੋ ॥
ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੋ ਨ ਜਾਨੈ ਅੰਕ ਠਾਨੈ ਯਾਂ ਤੇ, ਯਖਮਸ ਰੁਜੀ ਰੁਜੀ ਸੰਗ ਨ ਲਗਤਿ ਕੋ ॥
ਤਪੋਧਨ ਸਮ ਤਪੋਧਨ ਕੀਨ-ਸੁ ਬੁਝਾਸੁ, ਗੁਰੁ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਚਰਨ ਰਜ ਕੀ ਸੁਗਤਿ ਕੋ ॥੧੦॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸਾਧੂਆਂ ਵਾਂਗੂ) ਰਾਤਿ ਦਿਟ ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਕਿਤੇ ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾਨ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਦਾ ਅੰਗ ਅੰਗ ਕਟਦੇ ਦਾ ਦਿਲ (ਫਾਟਤ) ਟੁਟਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਕਟ ਕਟ ਕੇ ਫਿਰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ (ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ) ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ (ਭਾਟਤ) ਝਾੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। 'ਕੋਈ (ਜੀਵ ਮੈਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ) ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਾ ਸਕੇ, - ਇਸ ਵਾਸਤੇ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) (ਅੰਤ) ਕਲੰਕ (ਨਾਲ) (ਠਾਨੈ) ਰਖਦਾ ਹੈ। ਯਖਛਮਾ (ਟੀ. ਬੀ.) ਦੇ ਰੋਗ ਦਾ (ਰੁਜੀ) ਭੋਗੀ (ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਬਣਿਆ ਹੈ) ਕਿ (ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ) ਕੋਈ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। (ਤਪੋਧਨ) ਤਪਸ਼ੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਤਪ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਸ਼ੋਧਨ (ਸੁਭਾਸ਼) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ (ਰਜ) ਧੁੜੀ ਦੇ (ਸੁਭਤਿ) ਪ੍ਰਾਪਤੀ (ਅਥਵਾ ਬਰੋਥਰ) ਲਈ ਹੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੧੦॥

ਕਥਿੱਤ :

ਏਕ ਪਾਵ ਬਿਰ ਧਯਾਨ ਟੇਕ ਰਵਿ ਮੰਡਲ ਪੈ, ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੀ ਅਨੰਤ ਪੰਜ ਪਾਰੀ ਹੈ ।
ਧੀਰ ਧਾਰ ਨਾਰ ਲੋ ਸੁ-ਨਾਰ ਮਧਯ ਖਰੋ ਭਯੋ, ਜਲ ਪੋਨਾਹਾਰ ਕੇ ਅਧਾਰ ਕੋ ਅਧਾਰੀ ਹੈ ॥
ਸੁਤ ਵਿਤ ਨਾਰ ਕੇ ਤਯਾਗੀ ਪੈ ਵੇਰਾਗੀ ਮਹਾਂ, ਲਹਿਰੀ ਪਛਾਰ ਸੋ ਪਛਾਰ ਨ ਪੁਕਾਰੀ ਹੈ ॥
ਅਮਲ ਕਮਲ ਤਪੋਧਨ ਸੋ ਬਿਮਲ ਚੀਨ, ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪਦਨ ਸਮ ਆਸ ਚਿਤ ਧਾਰੀ ਹੈ ॥੧੧॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਕਮਲ) ਇਕ ਪੈਰ ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਧਯਾਨ ਸੂਰਯ ਮੰਡਲ ਤੋਂ (ਟੇਕ) ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, (ਜੀਵਨ) ਚਿੰਦਗੀ ਤਕ ਹੀ ਇਹ (ਅਨੰਤ) ਬੇਥਵਾ (ਪੰਜ) ਨਿਯਮ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਹੈ । (ਨਾਰ) ਕਰਦਨ ਤਕ (ਨਾਰ) ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਧੀਰਜ ਰੱਖ ਕੇ ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ; ਪਾਣੀ ਤੇ ਵਾਯੂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਹੀ (ਅਧਾਰੀ) ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਪੁਤ੍ਰ, ਧਨ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤਯਾਗੀ ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਵੇਰਾਗੀ ਹੈ । 'ਲਹਿਰੀ' ਦੀ (ਪਛਾਰ) ਮਾਰ ਨਾਲ (ਪਛਾਰ) ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ ਪੁਕਾਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਨਿਰਮਲ ਕਮਲ ਨਿਰਮਲ (ਤਪੋਧਨ) ਤਪਸ਼ੀ ਜਾਣੇ, (ਜਿਸ ਨੇ) ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਬਰੋਬਰੀ (ਲੈਣ) ਵਾਸਤੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਆਸ਼ਾ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ॥੧੧॥

ਕਥਿੱਤ :

ਕਰਮ ਕੇ ਜਲ ਭੂਰਿ ਭਰਾ ਭਵ ਸਰ ਪੁਰ, ਊਰਧ ਹੈ ਤਾਹਿ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਲੇਸ਼ ਨਾਹਿ ਹੈ ॥
ਅਰੁਣ ਅਰੁਣ ਸਮ, ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਜਨੁ, ਵਿਕਾਸ ਸੋ ਵਿਕਾਸ ਸਮ ਗਾਤ ਪਿਖਯਾਹਿ ਹੈ ॥
ਸੋਰਭ ਸੁ ਕੀਰਤਿ ਵਿਸਤੀਰਤ ਭੀ ਦਸੋਦਿਸ਼, ਮਲਿੰਦ ਬਿੰਦ ਗੁੰਜਤ ਸੁਸਿਖ ਚਿਤ ਚਾਹਿ ਹੈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਤੁਲਨ, ਏਕ ਯਹਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨ ਮੁੱਦਿਤ ਕਦਾਹਿ ਹੈ ॥੧੨॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ (ਸਰੋਵਰ) ਕਰਮ ਰੂਪ ਜਲ ਨਾਲ (ਪੁਰ) ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਉਸ ਤੋਂ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਰੂਪ ਕਮਲ ਉੱਚੇ ਹਨ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਲਾਲ ਵਾਂਗੂ ਲਾਲ, ਕੋਮਲ ਵਾਂਗੂ ਕੋਮਲ ਜਾਣੇ, ਖਿਤਿਆਂ ਵਾਂਗੂ ਖਿਤੀ ਹੋਏ ਬਰੋਬਰ ਬਰੋਬਰ (ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਕਮਲਾਂ) ਦੇ (ਫਾਤ) ਆਕਾਰ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । (ਸੋਰਭ) ਸੁਗੰਧੀ ਰੂਪ ਕੀਰਤੀ (ਯਸ) ਦਸਾਂ ਦਿਸਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਮੂਹ (ਮਲਿੰਦ) ਭੋਰਿਆਂ ਰੂਪ ਚੇਲੇ, ਚਿਤ ਦੀ ਚਾਹ ਨਾਲ ਗੂੰਜਦੇ ਹਨ । ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਦੇ ਬਰੋਬਰ ਹਨ—ਪਰ ਇਕ ਟੋਹ ਵਾਧਾ ਹੈ ਕਿ (ਚਰਨ) ਕਦੀ ਮੁੱਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ (ਕਮਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੀਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ॥੧੨॥

ਕਥਿੱਤ :

ਸੁਖ ਕੋ ਸਮਾਜ ਰਾਜ ਏਕਰਸ ਜਲਰਾਸਿ, ਆਸ ਪਾਸ ਅਲਿਨ ਕੀ ਧੁਨਿ ਸੋਹਿਯਤ ਹੈ ॥
ਪਰਾਗ ਨਿਤਤ ਬਾਟਤ ਨ ਡਾਟਤ ਸੁ ਦਾਨਿ ਬਝੇ, ਲੋਬਿ ਆਤ ਏਕ ਏਕ ਜਾਤ ਜੋਹਿਯਤ ਹੈ ॥
ਮਹਾ ਨਿਰਮਲ ਅੰਗ ਅੰਗ ਸੁਭ ਸੁੰਤ ਰੰਗ, ਚਿਤ ਕਬਹੂ ਨ ਭੰਗ ਮੁਖ ਮੋਹਿਯਤ ਹੈ ॥
ਪੇਖਤ ਮਯੋਕ ਭੰਕ ਮਾਰ ਸਮ ਲਾਗਯੋ ਜਨੁ, ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਚਰਨ ਸਮ ਕੇਸੇ ਪੋਹਿਯਤ ਹੈ ॥੧੩॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਕਮਲ ਦੇ) ਆਸ ਪਾਸ ਸੁਖ ਦਾ ਸਮਾਜ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਸ (ਆਨੰਦ) ਨਾਲ (ਜਲਰਾਸਿ) ਡਾਲ ਵਿਚ ਵਿਰਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਚਰ੍ਹਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ (ਅਲਿਨ) ਭੋਰਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੰਭ ਰਹੀ ਹੈ । (ਪਰਾਗ) ਮਿਠੀ ਰਸ

ਨੂੰ ਨਿਤ (ਕਮਲ) ਵੰਡਦਾ ਹੈ (ਭੋਨਿਆਂ ਤੇ ਸਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਅਇਕ ਨੂੰ) ਭਾਟਦਾ ਨਹੀਂ, ਵਡਾ ਦਾਨੀ ਹੈ, ਕਈ (ਭੋਰੇ) ਲੰਟ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਈ (ਸਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਅਇਕ ਲੰ ਕੇ) ਜਾਂਦੇ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਨਿਰਮਲ ਤੇ (ਬ੍ਰੰਤ) ਉੱਜਲ (ਅੰਗ) ਹਿਰਦਯ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਚਿਤ ਕਦੇ (ਭੋਗ) ਮਲੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ (ਉਲਟਾ) ਸਨਮੁਖ ਹੋਇਆ ਮੇਰੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। (ਇਹ ਜਹੇ ਕਮਲ ਨੂੰ) (ਮਯੰਕ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ (ਮਾਰ) ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਡੰਗ ਲਗ ਗਿਆ (ਉਸ ਨੂੰ) ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਬਰੋਖਰ ਕਿਵੇਂ (ਪਹਿਯਤ) ਜਾਣਿ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ? ॥੧੩॥

ਕਥਿੱਤ :

ਬਰ ਮੁਖ ਪਦ ਨੈਨ- ਏਕ ਹੀ ਕਮਲ ਕਹੋ, ਸੋਭਾ ਨ ਲਹਿਤ ਬਹੁ ਰੁਝਤਾ ਨਿਮਾਨੈ ਕੀ ॥
 ਬਾਮਧੇਨੁ ਸੰਤਾਨ ਪਾਰਸ ਸੁਧਾ-ਰਸ ਭੀ, ਹੁੰਦੇ ਕਹੁੰ ਦੇਵਧਾਨਿ ? ਸੁੱਧਿ ਨ ਟਿਕਾਨੈ ਕੀ ॥
 ਚਿੰਤਾਮਨਿ, ਹੰਸ ਬੰਸ, ਮਲਯਗਿਰਿ ਚੰਦਨ ਜੋ, ਅਥ ਲੋ ਨ ਪੇਖੇ, ਕੁਰ ਕਹੁੰ ਨਾ ਜਮਾਨੈ ਕੀ ॥
 ਇਤੇ ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ ਉਤੇ ਪੇਖਿਯਤ ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ, ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ ਉਪਮਾਨ ਆਨੈ ਕੀ ॥੧੪॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਹੱਥ, ਮੂੰਹ, ਚਰਨ ਤੇ ਨੇਤ੍ਰ (ਚਹੁੰਆਂ) ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਮਲ (ਈ ਸੋਭਾ) ਕਿਹਾ ਸੋਭਾ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ (ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਲ) ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਫੁਟਿਆਈ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਬਾਮਧੇਨੁ, (ਸੰਤਾਨ) ਕਲਪਵਿਛ, ਪਾਰਸ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਰਸ ਵੀ ਭੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ-ਨਗਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ? (ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ) ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ। (ਮੈਂ) ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕਿਵੇਂ ਆਖਾਂ ?) ਚਿੰਤਾਮਣੀ, ਹੰਸਾਂ ਦਾ ਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਜੋ (ਮਲਯ) ਪਰਬਤ ਦਾ ਚੰਦਨ ਹੈ (ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ) ਹੁਣ ਭਕ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਅਤੇ ਜੋ (ਜਮਾਨੈ) ਮੌਜੂਦ (ਵਰਤਮਾਨ ਬਾਲ) ਦੀ (ਕੱਲ ਹੈ) ਫੂਠ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। (ਇਤੇ) ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ, (ਉਤੇ) ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜੋ ਜੋ ਖੱਬੇ ਸਭ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਹੀ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਹੈ ਹੋਰ ਉਪਮਾਨ ਕੀ ਹਨ ? ॥੧੪॥

ਕਥਿੱਤ :

ਕੋਊ ਜਨ ਕਹਿਤ ਹੈ ਬਿਵ ਅਵਤਾਰ ਭਯੋ, ਕੋਊ ਕਹੈ ਗੋਰਖ ਯਤੀ ਹੀ ਰੂਪ ਧਾਰੀ ਹੈ ?
 ਕੋਊ ਗੁਰੁਤਪੁਜ, ਕੋਊ ਵਿਸ਼੍ਵਸ੍ਰਿਜ, ਜਿਸਨੁ ਕੋਊ, ਕੋਊ ਆਦਿ-ਨਾਥ, ਕੋ ਮਸੀਹਾ ਮੂਸਾ ਭਾਰੀ ਹੈ ?
 ਕੋਊ ਮਹਾਦੀਨ, ਕੋਊ ਵਜਾਸ ਵੇਦ ਜਾਨਤ ਹੈ, ਕੋਊ ਦੇਵਗੁਰੂ, ਕੋਊ ਦੇਤਕ ਕੁਰੁ ਸਾਰੀ ਹੈ ?
 ਮਹਾਪੀਰ, ਮਹਾਬੀਰ, ਮਹਾਧੀਰ ਜੇਤੇ ਜਗ, ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ ਗੁਰੂ ਮਾਹਿ ਪੇਖਤਿ ਸੁਮਾਰੀ ਹੈ ॥੧੫॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਕੋਈ (ਕਵਿ) ਜਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ (ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ) ਬਿਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ-ਗੋਰਖਨਾਥ ਯਤੀ ਜੀ ਨੇ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ (ਗੁਰੁਤ ਪੁਜ) ਵਿਸ਼ਨੁ, ਕੋਈ (ਵਿਸ਼੍ਵਸ੍ਰਿਜ) ਬ੍ਰਹਮਾ, ਕੋਈ (ਜਿਸਨੁ) ਇੰਦ੍ਰ, ਕੋਈ (ਆਦਿ ਨਾਥ) ਜੈਨ-ਧਰਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੀਰਥੰਕਰ, ਕੋਈ (ਮਸੀਹਾ) ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ (ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦਾ ਆਦਿ ਬਾਨੀ), ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰੀ ਰੂਪ ਵਾਲਾ (ਮੂਸਾ) ਇਸਰਾਈਲ ਦੇਬੀ ਇਮਰਾਨ (ਨਾਮੇ ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ (ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਗੁਰੂ) ਹੈ। ਕੋਈ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਕੋਈ ਵੇਦ ਵਜਾਸ (ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ) ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ (ਦੇਵ ਗੁਰੂ) ਬ੍ਰਹਮਪਤਿ, ਕੋਈ (ਦੇਤਕ ਗੁਰੂ) ਸ਼ੁੱਕਰਾਚਾਰਯ (ਸਾਰੀ) ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਪਰ (ਕਵਿ ਦਾ ਖਤਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ) ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜੋ ਵੱਡੇ ਪੀਰ, ਵੱਡੇ ਯੋਧੇ, ਵੱਡੇ (ਪੀਰ) ਕੜਾਨੀ (ਸੁਮਾਰੀ) ਗਿਣੇ ਹਨ (ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ) ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ॥੧੫॥

ਕਥਿੱਤ :

ਸਫਲ ਚਰਨ ਪਰਸਨ ਹਿੱਤ ਪੰਥ ਪਰੇ, ਸਫਲ ਸੁ ਕਰ ਹਿਤ ਸੇਵਨ ਯਤਨ ਕੇ ॥
 ਸਫਲ ਸੁ ਨੈਨ ਚੈਨ ਲਹੈ ਨ ਦਰਸ ਬਿਨ, ਸਫਲ ਸੁ ਬੈਨ ਬੋਲ ਬੋਲਤ ਸਤਨ ਕੇ ॥
 ਸਫਲ ਸੁ ਹਿਯ ਪਿਯ ਜਾਹਿ ਮੇ ਨਿਵਾਸਤ ਹੈ, ਸਫਲ ਸੁ ਜਿਯ ਜਿਯ ਸੰਗ ਨ ਪਤਨ ਕੇ ॥
 ਸਫਲ ਸੁ ਅੰਗ ਅੰਗ ਪੇਖੇ ਜਾਹਿ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਰ, ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਲਹਕੇ ਭੋਕ ਸਹਗਤਨ ਕੇ ॥੧੬॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਉਹ ਚਰਨ ਸਫਲ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪਰਸਨ ਲਈ ਰਾਹੋਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੱਥ ਸਫਲ ਹਨ—ਜਿਹੜੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਯਤਨ ਵਾਸਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਨੇਤ੍ਰ ਸਫਲ ਹਨ—ਜਿਹੜੇ ਦਰਖ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਟੈਂਦੇ, ਉਹ ਵਾਕਯ ਸਫਲ ਹਨ ਜਿਹੜੇ (ਸਤਨ) ਸਤਯਵਾਦੀ (ਰੂਪ ਸ਼੍ਰੀਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) ਦੇ ਵਾਕਯ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਿਦਯ ਸਫਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ (ਪਿਯ) ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜੀਵਤਾਮਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜੀਵਤਾਮਾ (ਪਤਨ) ਕਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇ ਨ ਲ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਅੰਗ ਅੰਗ ਸਫਲ ਹੈ—ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੇਖੇ ਹਨ—ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਭੋਕ ਤੇ (ਗਤਨ) ਮੁਕਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਲਿਆ ਹੈ ॥੧੬॥

ਕਥਿੱਤ :

ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਭਕਤਿ ਸਭ, ਧਰਮ ਧਨੁਸ ਕਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਤਿ ਬਕਤ, ਗਿਆਨਅਸੁ ਅਸਵਾਰੀ ਭੇ ॥
 ਧੀਰਜ ਧਰਨਿ ਚਾਮ, ਬਾਮ ਕਰ ਧਾਰਿ ਲੀਨੁ, ਸਤਯ ਜੇਬੁਆ ਵਿਸਾਲ, ਤੇਸ ਸੇ ਕਟਾਰੀ ਭੇ ॥
 ਦਯਾ ਬੁਗਦਾ ਸੁਸੈਨ ਏਕੀ ਸੰਪਦਾ ਬਿਚੈਨ, ਯਸ ਦੁੰਦਭੀ ਬਜਾਯ ਗਾਜ ਮਾਰ ਮਾਰੀ ਭੇ ॥
 ਬੀਰਤਿ ਨਿਸਾਨ ਭਹਰਾਨ ਲਾਗਯੋ ਦਿਸੋਦਿਸ, ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਰ ਸੁਹਿਨਸਾਹਿ ਦਿਗ ਵਿਜਯ ਭਾਰੀ ਭੇ ॥੧੭॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸ਼੍ਰੀ ਭਕਤਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ) ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਭਕਤੀ ਰੂਪ ਤੀਰ ਹੈ, ਧਰਮ ਰੂਪ ਧਨੁਸ ਹਥ ਵਿਚ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ (ਚਿਤ) ਵਿੱਤੀ ਰੂਪ (ਸਕਤਿ) ਬਰਫੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਰੂਪ (ਅਸੁ) ਘੋੜੇ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਧੀਰਜ ਰੂਪ (ਚਾਮ) ਢਾਲ ਹੈ, ਖੰਭੇ ਹਥ ਵਿਚ ਧਾਰਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸੱਚ ਰੂਪ (ਜੇਬੁਆ) ਸਸਤ੍ਰ ਵਛਾ ਹੈ, ਸੰਤੋਸ਼ ਰੂਪ ਕਟਾਰ ਹੈ। ਦਯਾ ਰੂਪ (ਬੁਗਦਾ) ਬਸਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼, ਏਕੀ ਸੰਪਦਾ ਰੂਪ ਚੰਗੀ ਸੈਨਾ (ਬਿਚੈਨ) ਦੋੜੀ ਵਿਰਦੀ ਹੈ, ਯਸ ਰੂਪ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾ ਕੇ ਗਜਦੇ ਹਨ (ਮਾਰ) ਕਾਮਦੇਵ (ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ) (ਮਾਰੀ) ਮਾਰੇ ਮਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੀਰਤੀ ਰੂਪ ਝੰਡਾ ਦਸ਼ੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਝੁਲਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ (ਦਿਸ ਤਰਾ) ਸ਼੍ਰੀ ਭਕਤਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮਹਾ ਦਿਗ ਵਿਜਯੀ ਸਾਹਨਸਾਹ ਹੋਏ ਹਨ ॥੧੭॥

ਕਥਿੱਤ :

ਭਕਤ ਉਤ੍ਤਨ ਮਾਹਿ ਉਤ੍ਤਰਾਜ ਰਾਜਤ ਜਯੋ, ਦੀਵਾਨ ਦੇਵਤਾਨ ਮੇਂ ਇੰਦ੍ਰ ਵਿਰਾਜੇ ਹੈ ॥
 ਦੇਵ ਬ੍ਰਹਮ ਰਾਜ ਰਿਸਿ ਭਨ ਮੇ ਜਯੋ ਮਹਾਦੇਵ, ਗਿਆਨਨ ਕੇ ਖਿਆਨ ਮਾਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਭ੍ਰਾਜ ਭ੍ਰਾਜੇ ਹੈ ॥
 ਵਿਦੁਬਿਨ ਸਾਰਦ ਸੁ ਨਾਰਦ ਜਯੋ ਗਾਯਕਾਨ, ਪੰਡ ਸੁਤ ਮਾਹਿ ਨੰਦ ਨੰਦਨ ਤਯੋ ਛਾਜੇ ਹੈ ॥
 ਸ਼੍ਰੀ ਅਲਮਸਤ, ਗੋਇੰਦ ਸਾਹਿਬ ਔ ਫੂਲ ਜੂ ਲੈ, ਬਾਲੂ ਹਸਨਾ ਕੇ ਮਧਯ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਰ ਰਾਜੇ ਹੈ ॥੧੮॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚ (ਉਤ੍ਤਰਾਜ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਿਰਾਜਦਾ ਹੈ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰਾਂ

ਇੰਦ੍ਰ ਵਿਰਾਜਦਾ ਹੈ। ਦੇਵ ਰਿਸ਼ੀ, ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਵ, ਗਣਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ (ਖਜਾਨ) ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ (ਭ੍ਰ-ਜ ਭਾਜੋ) ਸੋਹਣੇ ਤੋਂ ਸੋਹਣੇ ਹਨ। ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਵਿਚ (ਸਾਰਦ) ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਗਾਯਕਾਨ) ਗਵੱਯਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਰਦ (ਸੁ) ਸੋਹਣਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ (ਪੰਡਿਤ) ਪਾਂਡਵਾਂ ਵਿੱਚ (ਨੰਦਨੰਦਨ) ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਸੋਹਣੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਲਮਸਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੰਦਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਫੂਲ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਲੂ ਹਸਨੋ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਰਾਜਦੇ ਹਨ ॥੧੮॥

ਕਥਿੱਤ :

ਜਟਨਿ ਕੋ ਜੂਟ ਸੀਸ, ਭੋਸ ਅਤਿਬੀਸ ਈਸ, ਸਨਕਾਦਿ ਯੋਗਿਨਿ ਕੋ ਮਗ ਕੋ ਸੁ ਖਜਾਲੀ ਹੈ ॥
ਅੰਗਨ ਵਿਭੂਤਿ ਯਕਸ਼ੋਪਵੀਤ ਕਟਿ ਦੇਸ, ਕਸੀ ਸੁਤੋਪੀਨ ਪੀਨ ਤਨ ਭਾਗਸਾਲੀ ਹੈ ॥
ਮਾਥ ਉਰ ਅਯੁਤ ਐ ਅਚਨੁਤ ਅਭੰਗ ਰੰਗ, ਆਜਾਨੁ ਬਾਹੁ ਅਨਿਲ ਬਾਜਿ ਚਰਿ ਚਾਲੀ ਹੈ ॥
ਵੇਦੀ ਵੰਸ ਮਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਰੂਪ ਅੰਸੁਮਾਲੀ ਹੈ, ਆਯੋ ਬਨਮਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰ ਪੈ ਕਪਾਲੀ ਹੈ ॥੧੯॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਸਿਰ ਤੇ ਜਟਾਂ ਦਾ ਜੂਟਾ (ਅਤਿਬੀਸ ਈਸ) ਵਧੇ ਤਪਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ (ਰਿਵ) ਦਾ ਭੋਸ ਹੈ, ਸਨਕਾਦਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਪੰਥ ਦਾ ਧਯਾਨ ਰੱਖਣਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਸਮ ਹੈ, (ਕਟਿ ਦੇਸ) ਲੱਭ ਵਿਚ (ਯਕਸ਼ੋਪਵੀਤ) ਜਨੇਂਦ੍ਰ ਹੈ, ਹੈ, (ਕੋਪੀਨ) ਲੰਗੋਟ ਕੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਰੀਰ (ਪੀਨ) ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਗਾਂ ਦੇ (ਸਾਲੀ) ਮੋਇਰ ਹਨ। ਮੱਥਾ ਤੇ ਭਾਤੀ (ਅਯੁਤ) ਰੋੜੇ ਹਨ, (ਅਚਨੁਤ ਅਭੰਗ) ਅਭੱਲ ਤੋਂ ਅਭੱਲ ਰੰਗ ਚੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਗੱਡਿਆਂ ਤਕ (ਲੰਮੀਆਂ) ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ (ਅਨਿਲ) ਹਵਾ ਰੂਪ (ਬਾਜਿ) ਘੋੜੇ ਦੀ (ਚਰਿ) ਤੇਰ ਵਾਂਗ ਚਲ ਹੈ। ਵੇਦੀ ਵੰਸ ਦਾ ਮਾਲੀ ਹੈ ਯਾ (ਅੰਸੁਮਾਲੀ) ਸੂਰਜ ਦਾ ਸੂਰੂਪ ਹੈ ਯਾ (ਬਨਮਾਲੀ) ਵਿਸ਼ਨੂ ਆਇਆ ਹੈ ਯਾ (ਸਮਰ) ਕਾਮਦੇਵ ਉੱਤੇ (ਕਪਾਲੀ) ਸ਼ਿਵ ਜੀ (ਦੀ ਚੜਾਈ ਹੋਈ) ਹੈ ॥੧੯॥

ਕਥਿੱਤ :

ਓਅੰ ਏਕ ਜਾਪਤ ਸੁ ਥਾਪਤ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਥਾਪ, ਕਣਪਤਿ ਵਿਸ਼ਨੁ ਸ਼ਿਵ, ਦੁਰਗਾ ਨ ਭਾਨੁ ਕੀ ॥
ਜਲ ਨ ਅਗਨਿ, ਦੇਵ, ਦੇਵੀ ਨ ਧਰਮਰਾਜ, ਧਰਣਿ ਗਗਨ ਸੁਰਪੁਰ ਨ ਵਿਧਾਨੁ ਕੀ ॥
ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਾਕ ਨਰਕ ਨ ਯੋਨਿ ਗਤਿ, ਦੇਹ ਕੇ ਧਰਮ ਕੀ ਨ ਕਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨੁ ਕੀ ॥
ਗਗਨ ਏਕ ਆਤਮਾ ਸੁ-ਧਯਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪੈ, ਥਾਪਨ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਦੇਵ ਮੋਖ ਕੇ ਨਿਧਾਨ ਕੀ ॥੨੦॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ) ਓਅੰ (ਜੋਤ) ਟਿਕ (ਮੰਤ੍ਰ) ਜਪਦੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ (ਥਾਪ) ਪੂਜਾ ਸੁਥਾਪਤ) ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗਣੇਸ਼, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵ, ਚੰਡੀ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀ (ਪੂਜਾ) ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪਾਣੀ, ਅੱਗ, ਦੇਵਤੇ, ਦੇਵੀਆਂ, ਯਮਰਾਜ, ਧਰਤੀ, ਆਸਮਾਨ ਤੇ ਦੇਵਪੁਰੀ ਦਾ (ਵਿਧਾਨ) ਕ੍ਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਜੰਮਣਾ, ਮਰਣਾ, ਸੁਰਗ, ਨਰਕ ਯੋਝੀਆਂ ਦੀ ਗਤੀ, ਦੇਹ ਦੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਕਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨਹੀਂ ਬਾਧੀ। ਜਾਨਣਾ ਇਕ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਧਯਾਨ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਉੱਪਰ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਦੇਵ) ਪ੍ਰਭਾਵ ਰੂਪ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਾਨੇ ਦੀ (ਥਾਪਨ) ਪੂਜਾ (ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ) ਹੈ ॥੨੦॥

ਕਥਿੱਤ :

ਚਮਟਾ ਚਮਟ ਰਹਿਓ ਧਰਾ ਸਿੰਗ ਅਧੋਮੁਖ, ਧੁੰਦੇ ਕੇ ਰਮਾਇ, ਮ੍ਰਿਗ ਆਸਨ ਅਸੀਨਾ ਹੈ ॥
ਗੋਰ ਰੰਗ ਅੰਗ ਮਹਿ ਅਨੰਗ ਕੇ ਨ ਸਿੱਕ ਕਥਿ, ਮੁੱਦ੍ਰਿਤ ਵਿਲੋਚਨ ਸਮਾਧਿ ਬ੍ਰਹਮ ਲੀਨਾ ਹੈ ॥
ਏਕ ਕਰਣ ਧਾਰੀ ਚਰਮ ਮੁੱਦ੍ਰਾ ਭੁਲਤ ਚਾਰੀ, ਟੇਕ ਪੈ ਵਿਰਾਗਨਿ ਸਿਧਾਸਨ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ਹੈ ॥
ਆਨੰਦ ਕੇ ਕੰਦ ਹੈ ਮੁਕੰਦ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ, ਕੈਧੋ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰਿ, ਭਵ, ਸਮਰਾਰਿ ਚੀਨਾ ਹੈ ॥੨੧॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਨੀਵਾਂ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਚਮਟਾ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਧੂਣਾ ਰਮਾ ਕੇ ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਤੇ (ਆਸੀਨ) ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। (ਅੰਗ) ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਕੋਰਾ ਰੰਗ ਹੈ, (ਅਨੰਗ) ਕਾਮਦੇਵ ਦਾ ਕਦੀ ਸਾਥ ਹੀ ਨਹੀ, ਨੌਤ੍ਰ ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ (ਬ੍ਰਹਮ) ਵਸਾਪਕ (ਸਮਾਧਿ) ਸਮ ਮਨੋਭਾਵ ਵਿੱਤਿ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹਨ। ਇਕ ਬੰਨ ਵਿਚ ਬੰਨ ਦੀ ਮੁੱਦ੍ਰਾ ਧਾਰਨ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਭੁਲਦੀ ਪਈ ਹੈ, ਵਿਰਾਗਣਿ ਉਤੇ (ਟੇਕ) ਆਸ਼੍ਰਯ ਭੀਤਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ (ਪ੍ਰਬੀਨ) ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿੰਧਾਸਨ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਆਨੰਦ ਦੀ (ਕੰਦ) ਮਿਸਰੀ ਰੂਪ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦਾਤੇ (ਪ੍ਰਭੂ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹਨ ਅਥਵਾ (ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰਿ) ਸ਼ਿਵ (ਭਵ) ਸ਼ਿਵ (ਸਮਰਾਰਿ) ਸ਼ਿਵ (ਮਨ, ਚਾਨੀ, ਕ੍ਰਮ ਕਰ ਕੇ) ਜਾਣਿਆ ਹੈ ॥੨੧॥

ਕਥਿੱਤ :

ਮੇਲੀ ਸੇਲੀ ਬੰਨ ਕਟਿ ਸੁਤ੍ਰ ਵਿਭੂਤਿ ਰਮਣ, ਗੁਣਾਨ ਸੁ ਅਗਮਣ ਵਾਕਣ ਮਧੁਰ ਅਲਾਪਣੇ ॥
ਨੈਨਨ ਕੀ ਲਾਗੀ ਤਾਰ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰ ਮਾਹਿ, ਕਰ ਰੁਦ੍ਰਾਛ ਸ੍ਰਿਗ ਓਅੰ ਸੋਹੇ ਜਾਪਣੇ ॥
ਆਸਿਤ ਮ੍ਰਿਗਾਸਨ ਸਿਧਾਸਨ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪੈ, ਦੇਵਦਾਸ ਕਾਯਤ ਕੇ ਅਕ੍ਰ ਜੁ ਸਥਾਪਣੇ ॥
ਕਮਲਦਾਸ ਚਮਰਦਾਰ ਲੀਨੋ ਕਰ ਚਾਰ ਧਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਚਰਨ ਬੰਜ ਆਪਣੇ ॥੨੨॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਬੰਨ) ਕਲ ਵਿਚ ਸੇਲੀ ਪਾਈ ਹੋਈ। ਲੱਖ ਵਿਚ ਜਨੇਊ, ਭਸਮ ਰਮਾਈ ਹੋਈ, (ਅਗਮਣ) ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ (ਅਥਵਾ ਵੇਦ ਦਾ) ਗੁਣਨ ਕੋਮਲ ਵਾਕਾਂ ਨਾਲ ਉਚਾਰਣੇ ਹਨ, ਨੌਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਤਾੜੀ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ (ਆਚਾਰ) ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੁਦ੍ਰਾਛ ਦੀ (ਸ੍ਰਿਗ) ਮਾਲਾ ਹੈ; ਓਅੰ ਸੋਹੇ (ਮੰਤ੍ਰ) ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਸਿੰਧਾਸਣ ਲਾ ਕੇ (ਆਸਿਤ) ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੇਵਦਾਸ (ਨਾਮੀ ਬ੍ਰਹਮਣ) ਗਵੱਯੇ ਦੇ (ਅਕ੍ਰਜ) ਅੱਡੇ (ਸਥਾਪਣੇ) ਵਿਰਾਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਮਲਦਾਸ ਨਾਮੀ ਚੇਤਰਦਾਰ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੇਤ ਪਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ (ਬੰਜ) ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ (ਆਪਣੇ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ॥੨੨॥

ਕਥਿੱਤ :

ਕੈਧੋ ਅਰਹੰਤ ਆਦਿਨਾਥ ਅਰਿ ਹਤ ਹਿਤ੍ਰ, ਕੈਧੋ ਮਧੁ ਕੈਟਭ ਵਿਨਾਸ ਕੇ ਮੁਰਾਰੀ ਹੈ ॥
ਕੈਧੋ ਬ੍ਰਿਤ੍ਰਾਸੁਰ ਕੇ ਸੰਘਾਰਥੇ ਕੇ ਦੇਵਰਾਜ, ਕੈਧੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਰਾਜ ਪਾਪ ਖਾਪਨ ਬਿਚਾਰੀ ਹੈ ॥
ਕੈਧੋ ਭਵ ਭੂਰ ਭਰਾ ਕਲੀ ਕਾਲ ਜੀਵਨ ਸੋ, ਭਾਰ ਟਾਰਥੇ ਕੇ ਤਾਹਿ ਆਯੋ ਕੇਸਾਰੀ ਹੈ ॥
ਕੈਧੋ ਤੀਨਦੇਵ ਤੀਰ ਧਰਾ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਨਿ, ਧੀਰ ਤਤ ਤਤਾਕ ਭਵ ਲੀਨਸਿ ਪੁਰਾਰੀ ਹੈ ॥੨੩॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹਨ) ਅਥਵਾ ਆਦਿਨਾਥ (ਤੀਰਥੰਕਰ) ਅਰਹੰਤਾਵਤਾਰ ਵੰਗੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਲਈ ਆਏ ਹਨ । (ਕੈਧੋ) ਯਾ ਮਧੁ ਤੇ ਕੈਟਭ (ਦੈਤਾ) ਦੇ ਠਾਥ ਵਾਸਤੇ (ਮੁਰਾਰੀ) ਵਿਸ਼ਨ (ਭਗਵਾਨ) ਜੀ ਆਏ ਹਨ । ਯਾ ਵਿਤ੍ਰ ਦੈਤਜ ਦੇ ਨਾਸ ਲਈ (ਦੇਵਰਾਜ) ਇੰਦ੍ਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਯਾ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ (ਵਿਜਰਾਜ, ਬ੍ਰਹਮਾ (ਅਥਵਾ ਪਰਬ੍ਰਹਮ) ਵਿਚਾਰੇ ਹਨ । ਯਾ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਕਲਿਯੁਗ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ (ਭਰ) ਬੰਭ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ (ਕੰਥਾਰੀ) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਆਏ ਹਨ । ਯਾ ਤਿੰਨਾਂ (ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਧਰਤੀ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਪੁਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ (ਧੀਰ ਤਤ ਤਯਾਗ) ਤੁਰਤ ਤੋਂ ਤੁਰਤ ਹੀ (ਮੁਰਾਰੀ) ਸ਼ਿਵ ਨੇ (ਭਵ) ਅਵਤਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ॥੨੩॥

ਕਥਿੱਤ :

ਬਿੰਬ ਮੈਂ ਬੰਧੁਕਨ ਮੈਂ, ਕੋਕਨ ਮੈਂ ਹੋਕਨ ਮੈਂ, ਜਾਵਕ ਮੈਂ, ਪਾਵਕ ਮੈਂ ਕਿਸਲੇ ਅਮੰਦ ਮੈਂ ॥
ਹਰਿ ਮੈਂ, ਹਰਾ ਮੈਂ, ਚਰਾ ਅਚਰਾ ਧਰਾ ਮੈਂ ਭਰਾ, ਸੂਰ ਮੈਂ, ਸ਼ਹੂਰ ਮੈਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮੈਂ ਚੰਦ ਮੈਂ ॥
ਲਾਲ ਮੈਂ, ਕੁਲਾਲ ਮੈਂ, ਜਲਾਲ ਮੈਂ, ਕਮਾਲ ਹੂੰ ਮੈਂ, ਮਤਾਲ ਮੈਂ ਖਲਖਾਲ ਮੈਂ, ਬਵਿੰਦ ਕੇ ਛੰਦ ਮੈਂ ॥
ਸੁਧਾ ਮੈਂ, ਸੁਧਮ ਮੈਂ, ਹਰਮ ਅਭਿਰਾਮ ਮੈਂ ਹੂੰ, ਸੂਰਤਿ ਲਲਾਮ ਪੱਖੀ ਏਕਹਿ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਮੈਂ ॥੨੪॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਬਿੰਬ) ਸੂਰਜ ਵਿਚ, (ਬੰਧੁਕਨ) ਕੁਲ ਦੁਪਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚ, (ਕੋਕਨ) ਬਖਿਆੜਾਂ ਵਿਚ (ਹੋਕਨ) ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, (ਜਾਵਕ) ਮਹਿੰਦੀ ਵਿਚ, ਅੱਕ ਵਿਚ, (ਕਿਸਲੇ ਅਮੰਦ) ਚੰਗੀਆਂ ਕੁਮਲਾਂ ਵਿਚ । (ਹਰਿ) ਵਿਸ਼ਨੁ ਵਿਚ, (ਹਰਾ) ਲਛਮੀ ਵਿਚ, (ਚਰਾ) ਫਿਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ, (ਅਚਰਾ) ਨਾ ਫਿਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ, ਧਰਤੀ ਵਿਚ, ਯੋਧਿਆਂ ਵਿਚ, (ਸ਼ਹੂਰ) ਅਕਲ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਚ, ਚੰਦ ਵਿਚ । (ਲਾਲ) ਬੀਮਤੀ ਪੱਥਰ ਵਿਚ, ਕੁਲਾਲ ਵਿਚ, (ਜਲਾਲ) ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਿਚ, (ਕਮਾਲ) ਅਸਚਰਯਤਾ ਵਿਚ, (ਮਤਾਲ) ਛੋਟੇ ਵਿਚ, (ਖਲਖਾਲ) ਝਾਂਜਰਾਂ ਵਿਚ, ਮਹਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ । ਅਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ, (ਸੁਧਮ) ਚਾਰ ਧਾਮਾਂ ਵਿਚ, (ਅਭਿਰਾਮ) ਸੋਹਣਿਆਂ (ਹਰਮ) ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ (ਅਥਵਾ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿਚ), ਮੈਂ (ਕਵਿ) ਨੇ ਇਕ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ (ਲਲਾਮ) ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਤ ਵੇਖੀ ਹੈ ॥੨੪॥

ਕਥਿੱਤ :

ਕੈਸੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨਨ ਕੀ ਰਸਨਾ ਪ ਸਾਰਸੁਤੀ, ਜੈਸੀ ਪਾਪ ਖਾਪਨੀ ਅਮਲ ਗੰਗ ਧਾਰਾ ਹੈ ॥
ਕੈਸੀ ਪਾਪ ਖਾਪਨ ਬੋ ਗੰਗਾ ਜੂ ਕੀ ਧਾਰ ਪੇਖੀ, ਜੈਸੀ ਵੇਦ ਬਾਨੀ ਸਾਰਾਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਾ ਹੈ ॥
ਕੈਸੀ ਵੇਦਵਾਨੀ ਸਾਰਾਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤਿ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਮੈਂ ਸਤ੍ਯ ਕੋ ਸੰਭਾਰਾ ਹੈ ॥
ਕੈਸੇ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਮੈਂ ਸਤ੍ਯ ਕੀ ਸੰਭਾਰ ਕੀਨੁ, ਜੈਸੇ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭੂ ਧਰਮ ਬ੍ਰਤਿ ਪਾਰਾ ਹੈ ॥੨੫॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੀ ਜੀਭ ਤੇ ਸਰਸੁਤੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਮਲ ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਾਰ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੀ ਧਾਰ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੇਖੀ ਹੈ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੇ ਚੰਗੇ ਬੁਰੇ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਿਆ ਹੈ । ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗੇ ਬੁਰੇ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਿਆ ਹੈ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ । ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤ੍ਯ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਯਾਲਿਆ ਹੈ ॥੨੫॥

ਕਥਿਤ :

ਸਿਵ ਕੀ, ਸਿਵਾ ਕੀ, ਸੁਧਾ, ਚੰਦ ਕੀ, ਚੰਦਾਕੀ, ਸਿਖਾ, ਸਿੰਧੂ ਕੀ ਰਮਾ ਕੀ, ਪ੍ਰਭਾ ਗਣਪ ਰਦਨ ਕੀ ॥
ਗੰਗਾ ਕੇ ਤਰੰਗ, ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਜੂ ਕੇ ਅੰਗ, ਦਿਨਪਤਿ ਕੇ ਦੁਰੰਗ, ਸੁਰਰਾਜ ਕੇ ਸਦਨ ਕੀ ॥
ਸਰਦ ਘਨ, ਸਾਰਦ, ਮੁਨਿ ਨਾਰਦ, ਸੁ ਹੋਸਨ ਕੀ, ਸਾਧੁਨ ਕੇ ਮਨ, ਸਤੋਗੁਣੀ ਕੇ ਬਦਨ ਕੀ ॥
ਦੁਤਿ ਬੁੱਤ ਬੁੱਤ ਪੇਖੀ, ਬ੍ਰਹਮਤਾ ਨ ਕਾਹੀ ਲੇਖੀ, ਕੀਰਤਿ ਸੋ ਨੁਾਏ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਕੇ ਪਦਨ ਕੀ ॥੨੬॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਸਿਵ ਜੀ ਦੀ ਚਿੱਟੀ ਚਮਕ, ਪਾਰਬਤੀ ਦੀ ਸਵੈਦੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਚਿੱਟਾਪਨ, ਚੰਦਮਾ ਦੀ (ਚੰਦਾਕੀ) ਚਾਨਣੀ, (ਸਿਖਾ) ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਦੀ ਚਮਕ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੀ..., ਲੱਛਮੀ ਦੀ...ਛਟੇਸ਼ ਦੇ (ਰਦਨ) ਚੰਦ ਦੀ ਸਵੈਦੀ, ਗੰਗਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ, ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੇ ਅੰਗ, (ਦਿਨਪਤਿ) ਸੂਰਜ ਦੇ ਘੋੜੇ, (ਸੁਰਰਾਜ) ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਸਵੈਦੀ, ਸਰਦ ਰਿਦ੍ਰ ਦੇ ਬੱਦਲ, (ਸਾਰਦ) ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ, ਹੋਸਾਂ ਦੀ ਸਵੈਦੀ (ਸੋਭਾ) । ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਮਨ, ਸਤੋਗੁਣੀ ਦੇ ਮੁਖ ਦੀ ਸਵੈਦੀ ਦੀ (ਦੁਤੀ) ਚਮਕ ਵੇਖੀ ਹੈ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ (ਮਾਨੋ ਕਿ) ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਨਾਲ ਨੁਾਏ ਹਨ ॥੨੬॥

ਕਥਿਤ :

ਗਰਬੀ ਗਨੀਮਨ ਕੇ ਗਾਰਬਿ ਗਰਬ ਪੁੰਜ, ਧਾਰਾਧਰਿ ਧਾਰ ਗ੍ਰਯਾਨ ਵੇਦ ਧਾਰ ਚਾਲਸਾ ॥
ਮਾਨ ਅਨੁਮਾਨ ਨ ਕੁਮਾਨ ਅਭਿਮਾਨ ਹੂ ਕੇ, ਧ੍ਰਯਾਨ ਮੇ ਸਾਮਾਨ ਰੂਪ ਪੇਖਤਿ ਨਿਹਾਲਸਾ ॥
ਅਸ਼ੇਸ਼ਨ ਕਲੇਸ਼ਨ ਨਿਵਾਰਤਿ ਨਿਮੇਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ, ਵੇਸ਼ਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਿਕ ਅਕਾਲਸਾ ॥
ਅਘ ਓਘ ਮਾਲਨ ਕੇ ਘਾਲਨ ਧਰਮ ਸਾਰ, ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਸ਼ਿਵ ਭਾਲ ਸਾ ॥੨੭॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਦਾਸੀਨਾਚਾਰਯ ਸ਼ਿਵਾਵਤਾਰ ਕਲਿ ਉਧਾਟਕ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) (ਗਰਬੀ ਗਨੀਮਨ) ਮਹਾਂ ਅਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ (ਪੁੰਜ) ਸਾਰੇ ਅਹੰਕਾਰ ਨੂੰ (ਗਾਰਬਿ) ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗ੍ਰਯਾਨ ਰੂਪ (ਧਾਰਾਧਰਿ) ਭਲਵਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ ਵੇਦਾਂ ਰੂਪ (ਰਲਵਾਰ ਦੀ) ਧਾਰ ਨੂੰ (ਚਾਲਸਾ) ਚਲੱਟ ਵਾਲੇ ਹਨ । (ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਵਿਚ) ਨ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮਾਣ ਦਾ (ਅਨੁਮਾਨ) ਅਦਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ (ਅਭਿਮਾਨ) ਅਹੰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ (ਕੁਮਾਨ) ਸ਼ੱਕ ਹੈ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਧ੍ਰਯਾਨ ਵਿੱਚ (ਸਾਮਾਨ ਰੂਪ) ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਨੂੰ) ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ (ਨਿਹਾਲਸਾ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ (ਇਹ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪਰਮ ਜਿੱਤ ਹੈ) । (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਇਕ (ਨਿਮੇਸ਼) ਛਿਟ ਭਰ ਦੀ (ਮਿਹਰ ਦੀ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ (ਅਸ਼ੇਸ਼ਨ) ਸਾਰਿਆਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ (ਨਿਵਾਰਤ) ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼) ਬਹੁਤਿਆਂ ਵੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ (ਅਕਾਲ) ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਹੀ (ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਿਕ) ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ (ਯਥਾ, “ਬਾਹ ਸਵੈਦ ਡਰਦ ਸੁਰਮਾਈ ॥ ਜੋ ਲੈ ਪਹਿਰੇ ਸੋ ਗੁਰੂ ਭਾਈ ॥” (ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਮਾਤ੍ਰਾ) । (ਓਘ) ਸਾਰਿਆਂ (ਅਘ) ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ (ਮਾਲਨ) ਲਾਇਨਾਂ ਨੂੰ (ਘਾਲਨ) ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ (ਸਾਰ) ਸੰਭਾਲਨ ਵਾਲੇ (ਕੇਵਲ) ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ (ਸ਼ਿਵ) ਚੰਦ੍ਰ (ਮਹਾਰਾਜ ਉਦਾਸੀਨਾਚਾਰਯ) ਜੀ (ਭਾਲਸਾ) ਲੱਭੇ ਹਨ ॥੨੭॥

ਕਥਿਤ :

ਮੰਦਿਰ ਉਤੰਗਨ ਸੁਰੰਗਨ ਸੁਰਨ ਯੁਤ, ਸੋਰਭ ਸਮੂਹ ਸਾਜ ਸੋਭਿਤ ਸੁਰੇਸ਼ ਨਾ ॥
ਪਾਰਸ਼ਿਦ ਪੁੰਜ, ਰਮਾ, ਸ਼ੇਸ਼, ਜੈ, ਵਿਸ਼ੈ, ਖਗੋਸ਼, ਠੰਦਕ ਪਦਮ ਗਦਾ ਕੋਸਤੁ ਰਮੇਸ਼ ਨਾ ॥

ਦਾਨੀ ਸੁਧਾ ਦਾਨ ਗਣ ਤਾਰਨਿ ਵਿਰਾਜਮਾਨ, ਕਾਮ ਬਾਨ ਤਾਨ ਕ੍ਰਿਯ ਮਾਰਤ ਨਿਸ਼ੇਥ ਨਾ ॥

ਮਹੇਸ਼ ਲੋ, ਦਿਨੇਸ਼ ਲੋ, ਰਤੇਸ਼ ਲੋ ਰੂਪਮਾਨ, ਯਤੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੂ ਕੇ ਤੁਲਤ ਲਵ ਲੇਸ਼ ਨਾ ॥੨੮॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਬਰੋਬਰ ਦੇਵਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰਗ ਦਿਆਂ, ਭੂਚਿਆਂ ਮੰਦਿਰਾਂ, (ਸੁਰੰਗਨ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ (ਸੋਰਭ) ਸੁਗੰਧਿਤ ਸਾਥੇ ਸਾਮਾਨ ਸਮੇਤ (ਸੁਰੇਸ਼) ਇੰਦ੍ਰ (ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਬਰੋਬਰ) ਸ਼ੋਭਦਾ ਨਹੀਂ । (ਭਕਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਵੇ) ਸਾਰੇ ਹੀ (ਪਾਰਸਿਦ) ਸਭਾਸਦ (ਰਮਾ) ਲੱਛਮੀ, ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਥ, ਜਯ-ਵਿਜਯ (ਦੇਵੇਂ ਦਰਵਾਨ) ਨੰਦਯ (ਖੜਕ) (ਪਦਮ) ਕਮਲ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਗਦਾ (ਕੋਮੋਦਕੀ) ਤੇ ਕੋਸਤੁਭ ਮਣੀ (ਸਮੇਤ) (ਰਮੇਸ਼) ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਤੁਲਤ) ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਸੁਧਾ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਦਾਨ ਨੂੰ ਦੇਣਵਾਲਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ (ਉੱਚ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ) ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਕਾਮ ਦਾ ਬਾਣ (ਤਾਨ) ਖਿੱਚ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ (ਨਿਸ਼ੇਥ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਰੋਬਰ) ਨਹੀਂ । (ਮਹੇਸ਼) ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਰੱਬ, (ਦਿਨੇਸ਼) ਸੂਰਜ ਤਕ ਅਤੇ (ਰਤੇਸ਼) ਕਾਮਦੇਵ ਤਕ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸੁੰਦਰ (ਰੂਪਮਾਨ) ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹਨ, (ਯਤੇਸ਼) ਯਤੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ (ਸ਼੍ਰੀ ਵਰਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ) ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ (ਤੁਲਤ) ਬਰੋਬਰ (ਲਵ ਲੇਸ਼) ਰਤਾ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ॥੨੮॥

(ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਾਣਾਨੁਸਾਰ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ਬਲਕਿ ਇਥੋਂ ਰੱਬ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦੇਹਧਾਰੀ ਪੀਰ, ਪੈਂਥਬਰ, ਗੁਰੂ, ਵਲੀ, ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਿਆਂ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਬਰੋਬਰ ਕੁਲਨਾਤਮਕ ਵਿਵੇਚਨਾਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਕਮੀ ਹੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਧੇਰਾ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਕੋਚ ਕਰ ਕੇ ਵਿਦੁਆਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।)

ਕਥਿੱਤ :

ਸਾਰਦ ਕੀ ਸੋਇ ਸੁਨਿ ਰਾਖੀ ਹੈ ਵਿਦੁਸ਼ਿਨ ਤੇ, ਮੇਰੇ ਜਾਨੈ ਰਸਨਾ ਤੁਮਾਰੀ ਹੀ ਕੋ ਨਾਮ ਹੈ ॥

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਭੂਤਿ ਕੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਭੂਤ ਗਣ, ਮੋਹਥੇ ਨਮਿੱਤ ਮਹਾ ਰੂਪ ਕਾਮ ਕਾਮ ਹੈ ॥

ਵੇਦ ਮਗ ਪਾਰਥੇ ਕੋ, ਵੇਦਨ ਕੇ ਟਾਰਥੇ ਕੋ, ਵੇਦੀ ਵੰਸ਼ ਤਾਰਥੇ ਕੋ ਵੇਦ ਪਰਧਾਮ ਹੈ ॥

ਖੰਡਨ ਘਮੰਡਨ ਉਦੰਡਨ ਪ੍ਰਚੰਡਨ ਕੋ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪਦ ਸਮਸਾਮ ਹੈ ॥੨੯॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਵਿਦੁਸ਼ਿਨ) ਵਿਦੁਆਨਾਂ (ਅਥਵਾ ਕਵੀਜਨਾਂ) ਤੋਂ (ਸਾਰਦ) ਸਰਸ੍ਵਤੀ (ਵਿਦਯਾ ਦੀ ਦੇਵੀ) ਦੀ (ਸੋਇ) ਮਥਰ (ਮੈਂ ਕਵੀ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ) ਸੁਣ ਰੱਖੀ ਹੈ (ਪਰ) ਮੇਰੀ (ਜਾਨੈ) ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਤਾਂ (ਇਹ) ਤੇਰੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) ਜੋਭ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ (ਸਰਸ੍ਵਤੀ) ਹੈ । (ਵਿਸ਼ੁ ਵਿਭੂਤਿ) ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ (ਅਭੂਤ) ਰੂਪ ਤੇ (ਭੂਤ) ਪ੍ਰਗਟ (ਭੂਤ ਗਣ) ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਲਈ (ਹੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਹੀ ਕਾਮਦੇਵ ਦਾ ਵੀ ਕਾਮਦੇਵ (ਰਾਵ-ਅਤਜੇਤ ਸੋਹਣਾ) ਹੈ । ਵੇਦਾਂ ਦਾ (ਮਗ) ਮੱਤ ਪਾਲਣ ਵਾਸਤੇ, (ਵੇਦਨ) ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ (ਟਾਰਥੇ) ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਵੇਦੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ (ਤਾਰਥੇ) ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੂੰ) (ਪਰਧਾਮ) ਨਿਵਾਸ (ਸਥਾਨਾਂ) ਤੋਂ ਪਰੇ (ਪਤਮੇਸ਼ੁਰ ਰੂਪ) (ਵੇਦ) ਜਾਣਿਆ ਹੈ । (ਪ੍ਰਚੰਡਨ) ਤਮੋਭੁਟੀ (ਉਦੰਡਨ) ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ (ਘਮੰਡਨ) ਅਹੰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ (ਖੰਡਨ) ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ (ਪਦ) ਚਰਨ ਹੀ (ਸਮਸਾਮ) ਤਲਵਾਰ ਰੂਪ ਹਨ ॥੨੯॥

ਕਬਿੱਤ :

ਰੂਪ ਗੁਣ ਸਾਗਰ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਤੀਨੋ ਲੋਕ, ਨਾਗਰ ਨਵਲ ਨੇਹ ਗੋਹ ਗਜਾਨ ਪੁੰਜਵੈ ॥੫॥

ਰਾਜਾ ਮੋਹ ਸਾਜ ਕੇ ਸਮਾਜ ਸਾਜ ਸੈਨ ਸਭ, ਟਾਰ ਕੇ ਵਿਵੇਕ ਸੋ ਵਿਰੋਧ ਮਿਲ ਗੁੰਜਵੈ ॥੬॥

ਛਕੇ ਛੇਲ ਛਥਿਕਰ ਛਤ੍ਰਪਾਰੀ ਛਤ੍ਰਪਤੀ, ਦੀਨਨ ਅਧੀਨਨ ਸੋ ਏਕ ਨੇਹ ਭੁੰਜਵੈ ॥੭॥

ਤਮੋ ਨਾਹਿ, ਸਤੋ ਨਾਹਿ, ਨਰਕ ਸੁਰਕ ਨਾਹਿ, ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਰ ਮੁੰਜਵੈ ॥੮॥

ਬਾਵਾਰਥ :

(ਸੁੰਦਰ) ਰੂਪ ਅਤੇ ਗੁਣ ਦੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ (ਨਾਗਰ) ਚਤੁਰ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ (ਪੁੰਜਵੈ) ਸਾਰੇ ਗਜਾਨ ਦੇ (ਗੋਹ) ਘਰ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) ਹਨ । ਮੋਹ ਰੂਪ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਮਾਜ (ਆਪਣੇ ਯੁੱਧ ਦੇ) ਸਾਥਾਂ ਨੂੰ ਸਭਾ ਕੇ (ਆਯਾ ਸੀ) (ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨਮਾਯ) ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ (ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ) ਮਿਲ ਕੇ (ਗੁੰਜਵੈ) ਗੁੰਜਾ ਪੈਂਦੇ (ਕੱਜਦੇ) ਹਨ । (ਜਿਹੜੇ) (ਛੇਲ) ਜੁਆਨ ਉਮਰ ਦੇ (ਛਥਿਕਰ) ਸੋਹਣੇ (ਛਕੇ) ਸਜੇ ਧਜੇ ਹੋਏ ਛਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ (ਛਤ੍ਰਪਤਿ) ਰਾਜੇ ਸਨ (ਉਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਕੇ) ਪਰਾਧੀਨ ਤੇ ਯਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਇਕ ਥਾਂ (ਭੋਜਨ) (ਭੁੰਜਵੈ) ਖਾਏ ਹਨ । (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ) ਨਾ ਹੀ ਤਮੋ ਗੁਣ (ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ) ਹੈ (ਜਿਸ ਦਾ ਵਲ ਨਰਕ ਹੈ) ਉਹ ਨਰਕ ਵੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀਆਂ ਵਿਆਂ ਮਨਾ ਵਿੱਚ) ਨਹੀਂ ਹੈ, (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ) ਸਤੋ ਗੁਣ (ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਲ ਸੁਰਕ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਰਕ ਦੀ ਥੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਕਿਉਂਕਿ) ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ (ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਲਾਪਿਤ ਲੋਕ) (ਮੁੰਜਵੈ) ਵਫ਼ਾ ਦਿਤੇ ਹਨ ॥੮॥

ਕਬਿੱਤ :

ਮਹਾਰਾਜ ਚਾਜਨ ਕੇ ਮਧਕ ਸੁਵਿਰਾਜਮਾਨ, ਸਾਧੂਨ ਸਮਾਜ ਸੁਰਕੁਨ ਸੋ ਵਿਰਾਜਤੇ ॥

ਕਹੂੰ ਪਾਪ ਭਾਪ ਕੇ ਕਲਾਪ ਹੇਤ ਖਾਪੇ ਕੇ, ਚਾਪ ਸੀ ਚਢਾਇ ਭੋਹ ਸੇਵਕ ਸੇ ਗਾਜਤੇ ॥

ਕਹੂੰ ਦੁਖ ਭੁਖ ਸੰਕ ਸੂਖੇ ਸੇ ਬਦਨ ਪੇਖ, ਰੂਖੇ ਵਾਕਤ ਭਾਰ ਅੰਨ ਦਾਨ ਦੈਬਿ ਭਾਜਤੇ ॥

ਕਹੂੰ ਨਿਜ ਜਨ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੇ ਪਾਠ ਅਸਿ, ਕਮਾ, ਬਾਨ, ਯਮਦਾਰ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਸਾਜਤੇ ॥੯॥

ਬਾਵਾਰਥ :

(ਕਿਤੇ) ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ (ਉੱਚ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ) ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ (ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) ਮਹਾਰਾਜੇ (ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਹੁੰਦੇ) (ਕਿਤੇ) (ਸੁਰ) ਏਵੀ ਕੁਟਾਂ ਨਾਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰਾਜਦੇ ਹੋਏ (ਰਿਸ਼ੀਸੂਰ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) । ਕਿਤੇ (ਕਲਾਪ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਰਾਪਾਂ ਨੂੰ (ਖਾਪੇ) ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ (ਚਾਪ) ਕਮਾਨ ਵਰਗੀਆਂ ਭੋਹਾਂ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ (ਭਾਜਤੇ) ਭਾਟ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ । ਕਿਤੇ ਦੁਖ ਭੁੱਖ ਨਾਲ (ਜੀਵਾਂ ਦੇ) ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ (ਬਦਨ) ਮੂੰਹ ਵੇਖ ਕੇ ਰੁੱਖੇ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ (ਭਾਰ) ਰਜਾਗ ਕੇ (ਭਾਵ—ਮਿੱਠੇ ਵਚਨਾਂ ਨਾਲ) ਅੰਨ ਦਾ ਦਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਭੋਜਦੇ ਹਨ । ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਤੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਤਲਵਾਰ, ਧਨੁਸ਼ ਬਾਣ ਤੇ ਕਟਾਰ ਵੀ (ਪਾਨ) ਰੱਖੇ ਵਿਚ ਸਜੇ ਹੋਏ ਹਨ ॥੯॥

ਕਬਿੱਤ :

ਛੋਟੀਧਰ ਛਤ੍ਰਧਰ ਅਤ੍ਰਧਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ, ਬਸਤ੍ਰਧਰ ਅਸਤ੍ਰਧਰ ਨਾਗਰਾਜ ਰੂਢੇ ਹੋ ॥

ਦੇਖੀ ਗਨ ਖੰਡਨ ਕੇ ਭੁਜਦੰਡ ਠੋਕ ਦੰਡ, ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਬੰਡ ਬਲਵੰਡ ਮੰਡ ਗੂਢੇ ਹੋ ॥

ਬਰੇ ਪਾਯਮਾਲ ਬੁਰੇ ਹਾਲ ਭਾਲ ਭਾਲ ਰਿਪੁ, ਲਾਲ ਮੁਖ ਹਾਲਚਾਲ ਘਾਲ ਘਾਲ ਮੂਢੇ ਹੋ ॥

ਸੇਵਕ ਸਹਾਯ ਕਾਸ ਆਯ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਜ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਵੀਰ ਰਸ ਜੂਢੇ ਹੋ ॥੧੦॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਹੀ) (ਫੋਟੀਧਰ) ਧਰਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, (ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ) (ਫਤ੍ਰਧਾਰੀ) ਮਹਾਰਾਜੇ ਹਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ) (ਅਤ੍ਰ) ਅਤ੍ਰਪਤ੍ਰ (ਇਕ ਰਿਸਮ ਦਾ ਪੱਖਾ ਜਿਹੜਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਤਖਤ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਧਾਰੀ ਫਤ੍ਰਪਤਿ ਮਹਾਰਾਜੇ (ਬਣ ਕੇ) ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ (ਅਸਤ੍ਰ) ਮੁਕਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ (ਨਾਗਰਾਜ) ਵਡਿਆਂ ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ (ਬੂਢੇ) ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ (ਦੰਡ) ਦੰਡ ਦੇਣ ਲਈ (ਭ੍ਰਜਦੰਡ) ਡੋਲੇ ਵਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ (ਪ੍ਰਚੰਡ) ਤੇਜ ਸੁਭ ਵ ਨਾਲ ਬਲਵੰਡਾਂ ਨੂੰ (ਮੰਡ) ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਗੁਢੇ) ਕੁੱਝ (ਸੂਰਵਾਰ) ਹਨ। (ਰਿਪ) ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਲਭ ਲਭ ਕੇ ਬੁਰੇ ਹਾਲਾਂ ਨਾਲ (ਪਾਯਮਾਲ) ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਮਲ ਦਿੱਤਾ। ਮੂੰਹ ਲਾਲ ਕਰ ਕੇ ਹਲਾਚਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ (ਮੁਢੇ) ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ (ਘਾਲ ਘਾਲ) ਦੂਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸੁਟ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ (ਮਾਨ) ਵੀਰ ਰਸ ਵਿਚ ਜੁਟ ਕੇ ਜੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਯਤਾ ਲਈ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਬਣ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ॥੩੨॥

ਬਿੱਓਤ :

ਸਟਾਮੈਂਟ ਬਟਾਪੱਟ, ਸੈਹਿਬੀ ਸਭੱਕ ਚਲੀ, ਕੜਾਕਾੜ ਝੜਾਝੜ ਗੋਲਨ ਬਦੁਕ ਕੀ ॥
ਧਨੁਖ ਟੈਕੋਰਨ ਸੰਧਾਨ ਬਾਨ ਤਾਨ ਤਾਨ, ਕਾਨ ਪਰਮਾਨ ਲੋ ਚਲਾਏ ਬਾਨ ਹੂਕ ਕੀ ॥
ਮਾਏ ਕਜ ਬੁੰਡ ਸੁੰਡ ਵੇਰਤ ਭੇ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ, ਬਾਜਿਰਾਜ ਦੁੰਡ ਭਕਰੁੰਡਨ ਅਚੂਕ ਕੀ ॥
ਪੜੁ ਭਰੇ ਜੋਗਨੀ ਅਘਾਤ ਭਕਰਾਤ ਫਿਰੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਕੀਨਿ ਤੋਬ ਕੂਕ ਕੀ ॥੩੩॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਜੋਕਟੀਆਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲਈ ਕਾਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਸਮਯ ਬੰਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ) ਦਬਾਦਬ ਝਟਪਟ (ਸੈਹਿਬੀ) ਬਰਛੀਆਂ (ਸਭੱਕ) ਬਥਦ ਨਾਲ ਚਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਕੜਾਕਾੜ ਹੋ ਕੇ (ਸੂਰਮੇ) (ਝੜਾਝੜ) ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਡਿਕਦੇ ਹਨ। ਕਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕੋਰ ਕੇ, ਫੀਰ ਸਿੰਠ ਕੇ ਤੇ ਖਿਚ ਖਿਚ ਕੇ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਚਲਾਏ (ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਚਲਣ ਦੀ) (ਹੂਕ) ਆਵਾਜ਼ ਬਾਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਮਸਤ ਹੋਏ ਸਮੂਹ ਹਾਥੀ ਜਿਹੜੇ ਸੁੰਡਾਂ ਵੇਰਦੇ ਸਨ ਉਹ (ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ) ਵਢੇ ਕੱਟੇ ਗਏ, ਅਚੂਕ ਤੇ (ਬਾਜਿਰਾਜ) ਵਡਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ (ਦੁੰਡ) ਮੂੰਹ ਤੇ (ਦੁੰਡਨ) ਧੜ (ਭਕ) ਅੱਡ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੋਕਟੀ ਪਾਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਤ ਕੇ ਰੱਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਭਕਾਰ ਮਾਰਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ (ਜੋਕਟੀਆਂ ਦੀ) (ਕੂਕ) ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ (ਜੋਕ ਦਾ ਸਮਯ ਬਣਾਕੇ) (ਤੋਬ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਰ ਦਿੱਤਾ ॥੩੩॥

ਬਿੱਓਤ :

ਭੰ ਮਰਦ ਮਾਸ ਬੋਟੀ, ਬੋਟੀ ਗੀ ਆਕਾਸ਼ ਮਾਹੀ, ਕੰਕਨੀ ਨਿਸੰਕ ਬੋਟੀ ਪਰ ਬੋਟੀ ਘਾਤ ਹੈ ॥
ਤਾਤ ਆਤ ਜੋਕਨੀ ਸੋ ਪੁਨਿ ਚੀਤਕਾਰ ਚੀਤ, ਸੁਤੇਤ੍ਰੀ ਵਜੇਤ੍ਰੀ ਨਾਦ ਨਾਰਦ ਸੁਭਾਤ ਹੈ ॥
ਸਭਾਰ ਗਨ ਭਾਰਤ ਧਮਾਰ ਲਾਲ ਮੁਖ ਸਾਰ, ਸਤਾ ਮਦਹਾਰਨ ਮੇ ਰਾਰਨ ਕੀ ਬਾਤ ਹੈ ॥
ਮਹਾ ਪਰਤਾਪ ਰਵਿ, ਹਿਤ ਪਰਤਾਪ ਆਏ, ਪੁਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਕੋ ਪਰਤਾਪ ਸਰਸਾਤ ਹੈ ॥੩੪॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਮਰਦਾਂ ਵਿਆਂ ਮਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਟੀਆਂ ਲੋ (ਕੰਕਨੀ) ਇਲ੍ਹਾਂ ਅਕਸ਼ ਦੀ ਬੋਟੀ ਤੋਂ ਭਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। (ਦੂਜੀਆਂ ਇਲ੍ਹਾਂ ਮਾਸ ਖੋਹਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ) ਵਿਆਂ (ਚੋਟੀ) ਜਿਹਾਂ ਤੇ ਨਿਸੰਕ ਹੋ ਕੇ ਬੋਟਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਜੋਕਨੀ) ਵਡੀਆਂ ਚੀਲ੍ਹਾਂ (ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ) ਆਂਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਖਿਚ ਖਿਚ ਕੇ (ਚੀਤਕਾਰ ਚੀਤ) ਚੀਕ ਚਿਕਾਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ (ਮਾਨੋ ਕਿ) ਇਹ ਨਾਰਦ ਸੰਭ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉੱਤਮ (ਤੰਤ੍ਰੀ) ਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵਜੇਤਰੀ ਹਨ। ਸਾਰੇ (ਸਭਾਰ) ਭਿੱਦਭ

ਮੂੰਹ (ਲਗੂ ਨਾਲ) ਲਾਲ (ਸਾਰ) ਬਣਾ ਕੇ (ਨਬ ਰਹੇ ਹਨ ਮਾਨੋ ਕਿ) (ਮਦਹਾਰਨ) ਸੁਰਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਭਾ (ਧਮਾਰ) ਲੁੱਡੀ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ (ਉਸ ਵਿਚ) (ਰਾਰਨ) ਝਗੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ (ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੂੰਹ ਲਾਲ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਨ) ।
(ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਜੀ ਜੋ (ਰਵਿ) ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਹਨ (ਉਹ ਰਾਣੀ) ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਪਯਾਰ ਨਾਲ ਆਏ (ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਪ੍ਰਤਾਪ (ਸਰਸਤ) ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥ ੩੪॥

ਕਥਿੱਤ :

ਮਹਾਂ ਮਾਨਵਾਰੇ ਭਾਰੇ ਝੂਪਨ ਕੇ ਝੂਪ ਪੁੰਜ, ਮਾਰੂਤ ਗਮਨ ਬੇਗ ਬਾਜਿਰਾਜ ਰਾਜ ਹੀ ॥
ਸੁੰਦਰ ਡਬੀਲੇ ਡੋਲ ਮੇਲ ਨ ਸੁਚੇਲ ਚੇਲ, ਡੋਰ ਡੋਰ ਡੋਰਨ ਦਰਾਜ ਪਾਗ ਸਾਜ ਹੀ ॥
ਸਤੋ ਗੁਣ ਸੰਜ ਗੁਣ ਗਯਾਨ ਕੇ ਨਿਕੁੰਜ ਸਾਧੂ, ਬਾਧ ਕੇ ਸਿਧਾਸਨ ਪੇ ਆਸ ਪਾਸ ਛਾਜ ਹੀ ॥
ਮਧਯ ਤੇਜਧਾਰੀ ਤਪਧਾਰੀ ਜਪਧਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ, ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਯਤ ਸਤ ਧਾਰੀ ਗਾਜ ਹੀ ॥ ੫॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਜਿਹੜੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ (ਮਹਾਰਾਜੇ) ਵਡੇ ਮਾਣਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ ਅਤੇ (ਮਾਰੂਤ) ਹਵਾ ਨਾਲੋਂ ਜਿਹੜੇ (ਗਮਨ) ਚਲਣ ਵਿਚ (ਬੇਗ) ਰਿੱਖੇ ਸਨ (ਐਸੇ ਜਿਹਾਂ) (ਰਾਜਿਰਾਜ) ਵਡਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਸਨ । ਸੋਹਣੇ ਡਬਿਵਾਲੇ (ਡੋਲ) ਜਵਾਨ (ਸੁਚੇਲ) ਸੁੰਚੇ (ਚੇਲ) ਵਸਤਾਂ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ, (ਡੋਰਨ) ਪੱਲੇ ਛੱਡ ਛੱਡ ਕੇ ਵਡੀਆਂ ਪੱਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਸਨ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਪਾਸ ਕਈ ਤਾਂ ਐਸੇ ਜਹੇ ਸਨ) ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਤੋ ਗੁਣ ਨੂੰ (ਸੰਜ) ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਗੂੜੇ ਗਯਾਨ ਦੇ (ਨਿਕੁੰਜ) ਨਿਵਾਸ ਸਾਧੂ, ਸਿੱਧਾਸਨ ਲਾ ਕੇ (ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ) ਆਸ ਪਾਸ ਸੋਝਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰਥਾਹੇ, (ਤੇਜ ਧਾਰੀ) ਪ੍ਰਤਾਪੀ, ਤਪਸ਼ੀ, ਜਪਸ਼ੀ, ਯਤੀ ਸਤੀ (ਪ੍ਰਭੂ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ (ਗਾਜ ਹੀ) ਵਿਰਾਜ ਰਹੇ ਹਨ ॥੩੫॥

ਕਥਿੱਤ :

ਕਾਲੂ ਨੰਦਨੰਦ, ਮੁਖਚੰਦ ਦੁਖ ਦੁੰਦ ਕੰਦ, ਦੇਤ ਹੈ ਅਨੰਦ ਮਹਾਂ ਤੀਨਲੋਕ ਸਾਨੀ ਨਾ ॥
ਗਰਬੀ ਕੁਮਾਨਨਿ ਕੇ ਮਾਨ ਕੋ ਹਰਨਹਾਰ, ਦ੍ਰਿਬਟਿ ਨਿਮੇਸ਼ ਕੋਪ ਚਿਤੋ ਮਾਰੀ ਪਾਨੀ ਨਾ ॥
ਦੇਵਪੁਰ, ਦੈਤਪੁਰ, ਰਿਬਿ ਗੰਧਰਬ ਪੁਰ, ਸ਼ਿਵਪੁਰ ਧ੍ਵਪੁਰ, ਕਾਕਪੁਰ ਧਾਨੀ ਨਾ ॥
ਬਾਨੀਪੁਰ, ਯਖਪੁਰ, ਪੁਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਹੂੰ ਕੋ, ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪਦ ਰਜ ਕੇ ਸਮਾਨੀ ਨਾ ॥੩੬॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਸ਼੍ਰੀ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ (ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੰਨ ਵਾਂਗੂ ਮੂੰਹ ਹੈ, ਜੋ (ਦੁੰਦ) ਮਹਾਨ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ (ਕੰਦ) ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਦੇਵੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰੋਬਰ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ । ਅਹੰਕਾਰੀ ਅਤੇ (ਕੁਮਾਨਨਿ) ਬੱਕੀਆਂ ਦੇ ਮਾਣ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ (ਮਹਾਂ ਅਹੰਕਾਰੀਆਂ) ਵੱਲ ਜੋ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) (ਨਿਮੇਸ਼) ਪਲਕ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਦ੍ਰਿਬਟੀ ਨਾਲ (ਚਿਤੋ) ਰੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ (ਤੁਰਤ ਮਰ ਜਾਂਦੇ) ਹਨ । ਸੁਰਪੁਰੀ, ਦੈਤਪੁਰੀ, ਰਿਬੀਪੁਰੀ, ਗੰਧਰਬ ਪੁਰੀ, ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ, ਧ੍ਵਪੁਰੀ, ਕਾਕਪੁਰੀ, ਅਤੇ ਕਾਕ (ਭਸ਼ਮ ਦੀ) ਪੁਰੀ ਦੀ (ਧਾਨੀ ਨਾ) ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ । ਸਰਸੁਤੀ ਪੁਰੀ, ਯਖਪੁਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਪੁਰੀ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਧੂੜ ਦੇ ਬਰੋਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ (ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਅਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਰੋਬਰ ਕੀ ਹੋਣਾ ਦੇ ?) । ॥੩੬॥

ਕਥਿੱਤ :

ਅਵਧਿ ਮੇਂ ਮੰਦਿਰ ਸੁ ਬੰਦਰ ਬਿਰਾਗੀਯਨ, ਇਮਲੀ ਹੈ ਫਲੀਭੂਤ ਵਾਤ ਕੇ ਨਿਧਾਨ ਹੈਂ ॥
ਬ੍ਰਜ ਬ੍ਰਜਚੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਿਸ਼ਭਾਨੁ ਸੁਤਾ ਗੋਪਿਕਾ ਸੋਂ, ਆਨੰਦ ਮੇਂ ਮਾਤੇ ਕੇਉ ਫਿਰੇ ਗਤਿ ਕਾਨੁ ਹੈਂ ॥
ਹਰਿ ਛੀਰ ਨੀਰੰਨਿਧਿ, ਹਰਿ ਜਲਜਾਤ ਸਿਧਿ, ਹਰ ਸੁ ਕੋਲਾਸ ਬ੍ਰਿਧਿ ਸੁਨਤੋਂ ਸੁਨਾਨ ਹੈਂ ॥
ਕੇਉ ਤੋ ਬਤਾਇ ਆਇ ਪੇਖੇ ਜਾਹਿੰ ਦੇਉ ਥਾਇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪਾਇ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੈਂ ? ॥੩੭॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਅਵਧਿ) ਅਯੁਧਿਆ ਵਿਚ—ਮੰਦਿਰ, ਬਾਂਦਰ, ਵੇਰਾਗੀ ਤੇ ਇਮਲੀ ਦੇ ਰੁੱਖ ਫਲੇ ਵੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਵਾਯੂ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਹਨ । ਬ੍ਰਜ ਵਿਚ ਬ੍ਰਜ ਦੇ ਚੰਦ ਵਰਗੀ ਬ੍ਰਿਸ਼ਭਾਨੁ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ (ਗੋਪਿਕਾ) ਤੇ ਗੋਪੀਆਂ ਨਾਲ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਏ ਹੋਏ ਬਣੀ ਕਾਨੁ (ਰਾਸਿ ਮੰਡਲੀਆਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਹੋਏ) ਗੋਦੇ ਫਿਤਦੇ (ਵੇਖੋ) ਹਨ । ਵਿਸ਼ਨੁ ਛੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ, ਬ੍ਰਹਮਾ (ਜਲਜਾਤ) ਕਮਲ ਤੇ (ਸਿਧ) ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਿਵ ਵਰੇ ਕੋਲਾਸ ਤੇ ਸੁਣੇ ਸੁਣਾਏ ਹਨ । ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਥਾਵਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕੰਦੀ ਤਾਂ ਆ ਕੇ ਦੱਸੇ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੁਲਨ ਵੀ ਹਨ ? (ਭਾਵ—ਨਹੀਂ) ॥੩੭॥

ਕਥਿੱਤ :

ਕਪਿ ਬੁੰਡ ਬੁੰਡਨ ਅੰਗਦ, ਹਨੂ, ਜਾਂਬਵਾਨ, ਨਲ, ਨੀਲ, ਲਛਮਨ ਸੁਕੰਠ ਸੋਂ ਰਾਮ ਹੈਂ ॥
ਰਾਨ ਰਾਗ ਰਾਗਨਿ, ਮਧੁਰ ਰਸ ਸੁਰ ਪੂਰ, ਉਚ ਧੁਨਿ ਬਾਂਸੁਰੀ ਬਜਾਵੇ ਭਾਤ ਰਾਮ ਹੈਂ ॥
ਮੁੰਡ ਜਟਾਜੂਟ ਬੁੰਗ ਬਾਂਧਿ ਕੇ ਘਮੰਡ ਸੇਕ, ਭੜ੍ਹਨ ਕੇ ਰੁਧਿਰਕੁੰਡ ਨੁਤਿ ਭਿੰਨ ਰਾਮ ਹੈਂ ॥
ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੈਂ ਕਿ ਸਭੇ ਗੁਨ ਦੇਤ ਹੈਂ ਕਿ, ਸੇਭ ਭੜ੍ਹ ਸੇਤ ਹੈਂ ਕਿ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਰਾਮ ਹੈਂ ॥੩੮॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਕਪਿ) ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੇ ਬੁੰਡਾਂ ਦੇ ਬੁੰਡ, ਅੰਗਦ, ਹਨੂਮਾਨ, ਜਾਂਬਵੰਤ, ਨਲ, ਨੀਲ, ਲਛਮਨ ਅਤੇ (ਸੁਕੰਠ) ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਸੰਭਵੇ ਸਨ (ਇਹ ਸੱਤੋਂ ਕੁੜੀ ਸਨ, । (ਭਾਤ ਰਾਮ) ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਰਾਗ ਰਾਗਣੀਆਂ ਭਾਨ, ਮਿਠੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਰਸ ਭਰੀ ਵਾਸਰੀ ਵਜਾਦਾ ਹੈ (ਇਹ ਰਜੇ ਕੂਟ ਹੈ) । ਸਿਰ ਤੇ (ਬੁੰਗ) ਉੱਚੀਆਂ ਜਟਾਂ ਵਾਂਗੂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ (ਘਮੰਡ) ਅਹੰਕਾਰ ਨਾਲ, ਭੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਦੇ (ਕੁੰਡ) ਸਰੋਵਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿੰਨ੍ਹ (ਵੰਝੀ) (ਰਾਮ) ਪਤਸੁਰਾਮ ਜੀ ਨਹਾਉਂਦੇ ਸਨ (ਇਹ ਤਮੰਗੁਣ ਦਾ ਸੁਰੂਪ ਹੈ) । (ਰਾਮ) ਭਕਤਵਾਨ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਕੁਣਾਂ ਸਮੇਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੁਣ ਦਾਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾ (ਸੰਤ) ਚਿੱਟੇ ਭੜ੍ਹ ਦੇ ਸਮਾਨ (ਨਿਰਮਲ) ਹੈ ॥੩੮॥

ਕਥਿੱਤ :

ਪ੍ਰਥਲ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸੀਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬ੍ਰੀ ਚੰਦਰ, ਰਵਿ ਤੇਜਰਾਸਿ ਕਰ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤਾ ਹਿਰਾਨੀ ਹੈ ॥
ਚੰਦ ਮੁਖ ਪੇਖ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਚੰਦ ਟੁਕ ਭਯੋ, ਵਾਕਯ ਮਧੁਰਾਈ ਸੋਂ ਹਿਰਾਈ ਪਤਿ ਬਾਨੀ ਹੈ ॥
ਲੇਖਨ ਲਿਖਨ ਕੇ ਸਦਨ ਦੇਕਰਦਨ ਨਾ, ਕਬਨੀ ਕੇ ਤੁਲਨ ਫੀਕੋ ਸੁਧਾਰਸ ਪਾਨੀ ਹੈ ॥
ਜਪ ਤਪ ਸਤ ਜਤ ਬਰਤ ਸੰਤੋਖ ਦਯਾ, ਬਿਨਾ ਏਕ ਤੇਰੇ ਅਨਯ ਕਹਨੀ ਕਹਾਨੀ ਹੈ ॥੩੯॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਹੇ ਪ੍ਰਥਲ ਪ੍ਰਭਾਵ (ਸੀਲ) ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ (ਤੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ) ਤੇਜ ਦੇ (ਰਾਸਿ) ਪੁੰਜ (ਰਵਿ) ਸੂਰਜ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤਾ ਵੀ (ਹਿਰਾਨੀ) ਨਾਥ ਹੋ ਗਈ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਬਰੋਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ) । ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਮੁਖ ਵੇਖ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ (ਚੰਦ

ਚੰਦ) ਕਈ ਕਈ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਤੋਂ (ਪਰਿਥਾਨੀ) ਸਰਸ੍ਵਤੀ (ਹਿਰਾਨੀ) ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ (ਲੇਖਨ) ਕਲਮ ਦੇ ਬਰੋਬਰ (ਦਿਕਰਦਨ) ਕਟੋਲ ਦਾ ਘਰ (ਵੀ) ਨਹੀਂ, ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਰਸ ਵੀ ਜਿਕਾ ਪਾਣੀ (ਮਾਲੂਮ ਪੈਂਦਾ) ਹੈ । (ਹੇ ਕੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) ਜਪ, ਰਪ, ਸਤ, ਯਤ, ਬ੍ਰਤ, ਸੰਤੋਸ਼ ਤੇ ਦਯਾ ਇਕ ਤੈਥੋਂ ਬਿਠਾ ਹੋਰ (ਫਕਤ ਝੂਠੀਆਂ ਹੀ) ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਹੋਣੀਆਂ ਹਨ ॥੩੮॥

ਕਥਿੱਤ :

ਸ਼ੇਖ ਅਕੁਲਾਯ ਪਯਨਿਧਿ ਕੋ ਤਜਾਗ ਆਯ, ਕੁੰਡਲ ਬਨਾਯ ਫਨਿ ਔਧੀ ਕਰ ਸੋਯੋ ਹੈ ॥
ਅੰਗ ਹੀਨ ਲਖ ਕੈ ਅਨੰਗ ਧਯੋ ਠੋਰ ਠੋਰ, ਪੈਨੋ ਤਨ ਆਯ ਹਰ ਵੇਰ ਭਾਵ ਖੋਯੋ ਹੈ ॥
ਬੰਜਨ, ਖੰਜਨ, ਖੀਰ, ਬੋਧ, ਬਿੰਬ, ਸੋਂ ਕਲਾਪੀ, ਪਿਕ, ਮੀਨ, ਅਲਿਨ ਸਥਾਨ ਏਕ ਜੋਯੋ ਹੈ ॥
ਅਜਾ ਗਜ, ਗਾਯ ਸਿੰਘ, ਮ੍ਰਿਕ ਬਾਘ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਪਗ ਰਜ ਮਾਲ ਮਣਿ ਪੋਯੋ ਹੈ ॥੪੦॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਜਦਾ ਔਧੀ ਮਾਲੂਮ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ) ਸ਼ੇਖਨਾਯ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਕੇ ਫੀਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੁੰਡਲ ਮਾਰ ਕੇ ਫਨਾਂ (ਔਧੀ), ਮੂੰਧੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਸੁਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । (ਸੁਹੱਪਣ ਦਿਓ ਮਾਲੂਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ) (ਅਨੰਗ) ਕਾਮ ਦੇਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ (ਅੰਗ) ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜਾਣਕੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਚੌੜਿਆ (ਪਰ ਕਿਤੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਅੰਤ) (ਹਰ) ਸਿਵ (ਸ਼ੁਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ) ਤਨ ਵਿਚ ਆ ਵਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਰ ਭਾਵ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । (ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ) ਕਮਲਾਂ, (ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ) ਮੱਲਿਆਂ, (ਨਾਸਾਂ ਵਿੱਚ) ਠੰਡਿਆਂ, (ਗਰਦਨ ਵਿੱਚ) ਸ਼ੰਖਾਂ, (ਨੱਭੀ ਵਿੱਚ) (ਬਿੰਬ) ਕੁੰਦਰੂਆਂ, (ਸੰਦਰ ਵੇਸ ਵਿੱਚ) ਮੋਰਾਂ, (ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ) ਬੰਦਿਲਾਂ, (ਚੇਚਲਤਾ ਵਿੱਚ) ਮੱਛਾਂ ਅਤੇ (ਭੋਰਾਂ ਵਿੱਚ) ਭੋਰਾਂ ਨੇ ਇਕੋ ਥਾਂ ਮੱਝ ਲਿਆ ਹੈ । ਬਕਰੀ ਤੇ ਹਾਥੀ, ਗੋਂ ਤੇ ਸ਼ੇਰ, ਹਰਨ ਤੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ਰੂਪ ਮਣੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੪੦॥

ਕਥਿੱਤ :

ਮੰਦਿਰ ਮਾਧਾਨੇ ਸ਼ੇਖ ਰੱਜੁਤੀ ਸਾਮਾਨੇ ਕੀਨਿ, ਦੇਵ ਦੇਤਕ ਰ ਤਜਾਗ ਫੀਰਵਮਥੇ ਆਨਿਯੋ ॥
ਸੂਰ ਤਸਕਰ ਬਨੈ ਅਸੁਰਨ, ਲਸਕਰ, ਥਾਕ, ਚੀਲ, ਰਾਜਵੇਦਕ ਹੋਰਤ ਹਿਰਾਨਿਯੋ ॥
ਅਮਰਿੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਕਜੇ ਸੁਧਾਧਰ ਪਾਹੀਂ, ਕਮਨਿ ਅਧਰ ਕਵਿ ਝੂਪਨ ਬਖਾਨਿਯੋ ॥
ਮੁਖ ਲਾਲ ਅਮਿਯ ਭਾਖ, ਬਾਲ ਪ੍ਰਾਯ ਰਾਖ, ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਤੂੰਬੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨਿਯੋ ॥੪੧॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਈਣ ਵਾਸਤੇ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਦੰਤਾਂ ਨੇ ਵੇਰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੰਦਿਰ (ਪਹਾੜ) ਦੀ ਮਧਾਣੀ ਨਾਲ ਸ਼ੇਖ ਨਾਗ ਨੂੰ (ਰਜੁਤੀ) ਨੇੜੇ ਵਾਂਗ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੀਰ (ਸਮੁੰਦਰ) ਨੂੰ ਰਿੜਕ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ । ਦੇਵਤੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਸਤੇ) ਚੋਰ ਬਣ ਗਏ, ਦੰਤਾਂ ਨੇ ਛੱਜੇ (ਜੋੜ ਕੇ ਜੋੜ ਕੀਤੇ) (ਰਾਜਵੇਦਕ) ਧਨਵੰਤਰਿ, ਕਾਂ ਤੇ ਦਿੱਲਾਂ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ) ਲਭਦਿਆਂ ਲਭਦਿਆਂ ਹੀਰਾਨ ਹੋ ਗਈਆਂ (ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਸਕਿਆ) । (ਅਮਰਿੰਦ੍ਰ) ਦਿੰਦ੍ਰ ਦੇ ਪਾਸੋਂ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਸਿਕੰਦਰ ਅਤੇ (ਵੇਰ) (ਸੁਧਾਧਰ) ਚੰਦ ਪਾਸ ਚਲਾ ਗਿਆ (ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ) (ਕਵਿ ਝੂਪਨ) ਵਡਿਆਂ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਬੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ । (ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ) ਮੂੰਹ ਦੀਆਂ ਲਾਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹਿ ਕੇ (ਬਵਿੰਦ੍ਰਾਂ ਨੇ) ਤਾਂ ਬੰਦਿਆਂ (ਵਾਂਗੂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ) ਪ੍ਰਚਾ ਰਖਿਆ ਹੈ (ਸਹੀ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਦਾਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ (ਆਪਣੀ) ਤੂੰਬੀ 'ਚੋਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੪੧॥

ਕਥਿੱਤ :

ਸ੍ਰਾਨ ਮੁਖ, ਯੋਗਨੀਨ ਨੈਨਨ ਮੈ ਰਹਯੋ ਠਟ, ਵਕਤਾ ਸ੍ਰੁਤੀਨ ਵਾਕਤ ਭਾਵਨ ਮੈ ਭਾਸ ਹੈ ॥
 ਜਰੀ ਹੂੰ ਮੈ ਜਰ ਰਹਯੋ, ਬਾਮਾਧਰ ਧਰ ਰਹਯੋ, ਉਖ ਮੈ ਸੰਚਰ ਰਹਯੋ ਮਧੁਰ ਵਿਲਾਸ ਹੈ ॥
 ਨਾਗ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮਾਹਿ, ਸ੍ਰਾਤਿ ਕੀ ਬ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮਾਹਿ, ਸਾਧੁ ਕੀ ਉਚਿਸ਼ਟਿ, ਹਿਮਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈ ॥
 ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ, ਗੋਕੰਦਿਕ ਗੋਬਿੰਦੋਦਿ ਚਰਨ ਸੁਧਾ, ਭਰੂ ਸ੍ਰੀ ਚੇਦਰ ਕਟ ਤੁੰਬਤੀ ਕੀ ਰਾਸਿ ਹੈ ੪੨॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਬੁਝ ਤੋਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ) ਕੁੱਤਿਆਂ ਦਿਆਂ ਮੂੰਹਾਂ ਤੇ (ਯੋਗਨੀਨ) ਚੀਲ੍ਹਾਂ ਦਿਆਂ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਰਾਜ ਤਿਹਾ ਦਸਦੇ ਹਨ । (ਕੁਝ ਟੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ) (ਸ੍ਰੁਤੀਨ) ਵੇਦ ਵਕਤਿਆਂ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਦਿਆਂ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । (ਕੋਈ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) (ਜਰੀ) ਬੂਟੀਆਂ ਵਿਚ (ਜਰ) ਟਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, (ਕੋਈ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ (ਅਧਰ) ਬੁੱਲਾਂ ਵਿਚ (ਧਰ) ਟਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, (ਕੋਈ) ਉਖ ਗੰਨੇ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) (ਸੰਚਤ, ਵਯਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਮੰਨਦੇ ਹਨ) ਤੇ ਕੋਈ ਮਿਠੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ (ਵਿਲਾਸ) ਕੋਤਕ (ਮੰਨਦੇ ਹਨ) । ਕੋਈ ਸੱਪ ਦੀ ਨਿਕਾ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਸ੍ਰਾਤਿ ਨਛਤ੍ਰ ਦੀ ਵਰਖਾ ਵਿਚ, ਕਈ ਸਾਧੂ ਦੇ (ਉਚਿਸ਼ਟ) ਸੀਤਪ੍ਰਸਾਦ ਵਿਚ ਤੇ ਕੋਈ (ਹਿਮਕਰ) ਚੰਦ ਦ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈ (ਮੰਨਦੇ ਹਨ) । ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ, ਭਾਵੇਂ ਗੰਗਾ ਜਲ ਵਿਚ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ (ਗੋਬਿੰਦ) ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਸਨਾਨ ਵਾਲੇ (ਉਦਿ) ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਦਿਆਂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ—ਉਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ (ਕਟ੍ਰ) ਕੋਤੀ ਕੁੰਗੀ ਦੀ ਹੀ (ਰਾਸਿ) ਪੂੰਜੀ ਹੈ ।

॥੪੨॥

ਕਥਿੱਤ :

ਮਧੁਰ ਰਸਾਲਨ ਦਾਰਮ ਇਲੀਚੀ ਅੰਗੂਰ, ਆਭਤ੍ਰ ਦਾਖ ਅਮਰੂਦ ਮਾਨੁਖ ਰਸੀਲੇ ਹੈ ॥
 ਚੰਪਕ, ਚੰਬੇਲੀ, ਰਾਇਬੇਲ, ਨਿਸਾਰਾਣੀ, ਜੂਹੀ, ਕੇਵਤੋ ਕੀ ਮਧੁਤਾ ਨੇ ਮਧੁਪਨ ਕੀਲੇ ਹੈ ॥
 ਦੇਵਨ ਅਮਰ ਕੁੰਡ, ਦੇਤਨ ਸੁਰਾ ਪੇ ਭੁੰਡ, ਦੁਯਧ ਮੈ ਨਾਗਰਾਜ ਸਰਸ ਸਹੀਲੇ ਹੈ ॥
 ਰਾਜਨ ਕੇ ਰਾਜ ਸਰਤਾਜ ਤੀਨ ਲੋਕ ਹੂੰ ਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਤੁੰਬਿਯਾ ਕੇ ਚੇਤ ਢੀਲੇ ਹੈ ੪੩॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਮਨੁਖ ਵਾਸਤੇ (ਰਸਾਲਨ) ਅੰਬਾਂ ਵਿਚ, ਅਨਾਰਾਂ ਵਿਚ, ਇਲੀਚੀਆਂ ਵਿਚ, ਅੰਗੂਰਾਂ ਵਿਚ, ਆਤੂਆਂ ਵਿਚ, ਚਾਖਾਂ ਵਿਚ, ਅਮਰੂਦਾਂ ਵਿਚ ਮਿੱਠਾ (ਰਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਂਗੂ) ਰਸ ਦਾਯਕ ਹੈ । (ਮਖੀਆਂ ਵਾਸਤੇ) ਚੰਬੇ, ਚੰਬੇਲੀ, ਰਾਇਬੇਲੀ, ਰਾਭ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਜੂਹੀ ਤੇ ਕੇਵਤੋ (ਦੀ ਸੁਕੱਤੀ ਰੂਪ) ਮਿਠਾਨ ਨੇ (ਮਧੁਪਨ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ (ਮਿਠਾਸ) ਨੂੰ (ਕੀਲੇ) ਥੋਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਅਮਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ, ਦੇਤਾਂ ਨੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਾਣ ਕੇ) (ਸੁਰਾ) ਬਰਾਬ ਉਤੇ ਭੁੰਡ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ (ਨਾਗਰਾਜ) ਵਡਿਆਂ ਸੰਪਾਂ ਨੇ ਦੁਧ ਵਿਚ (ਸਹੀਲੇ) ਸਹਿਲ ਹੀ (ਸਰਸ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਾਣਿਆ ਹੈ । (ਮਾਨੋ ਕਿ) ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਰਤਾਜ ਭਯਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ (ਆਪਣੀ) ਕੁੰਗੀ ਨੂੰ (ਚੋਲ) ਦੀਮ (ਚੀਲੇ) ਮਾਰ ਦਿਤੀ ਹੈ (ਉਸ 'ਚੋਂ' ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੁਲ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ) ॥੪੩॥

ਕਥਿੱਤ :

ਵੇਦ ਵਾਕਤ ਚੂਰਨ ਕਲੁਖ ਕਲਿ ਖੰਡਨ ਕੋ, ਬਟੁਕ ਵਿਦਾਰ ਰਸ ਭਾਵਨ ਪਸਰਕੋ ॥
 ਬੇਠਨ ਬਿਠਾਵਨ ਔ ਪੇਠਨ ਪਠਾਵਨ ਮੈ, ਖਾਵਨ ਖਿਲਾਵਨ ਹਸਾਵਨ ਸਮਰਕੋ ॥
 ਰਾਮਾਵਤ, ਯੋਗੀ, ਜੋਨੀ, ਜੋਗਮ, ਸਨਾਸਿਨ, ਆਰਯ ਸਨਾਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਿਲ ਉਸਰਕੋ ॥
 ਹਿੰਦੂ ਇਸਲਾਮੀ ਨਾਮੀ ਆਤਮਕ ਭਏ ਹਾਮੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਤੁੰਬਿਯਾ ਤੇ ਸੁਧਾ ਵਰਕੋ ੪੪॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਕਲਿਯੁਗ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵੇਦ ਵਾਕਯ ਰੂਪ ਚੁਰਨ ਹੈ। ਉਸ ਚੁਰਨ ਵਿਚ (ਸ਼੍ਰੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵਾਕਯ) ਰਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ (ਉਹ) ਕੋਤੋਤ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ, ਰੋਗੀ ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ) ਫਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। (ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਅਸਰ) ਬਹਿਣ, ਬਹੁਣ, ਜਾਣ, ਲੰਜਾਣ, ਖਾਣ ਤੇ ਖੁਅੰਣ ਵਿਚ ਹਸਾਵਣਾ (ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਧਾਰਾ) (ਸਸਰਗੋ) ਫੈਲ ਗਿਆ। ਰਾਮਾਵਤ (ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਮਾਚਾਰਯ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ) ਯੋਗੀ, ਜੈਨੀ, ਜੰਗਮ, ਸਨਿਯਾਸੀ, ਆਰਯ ਤੇ ਸਨਾਤਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਮਹੱਲ ਉਸਰ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦਿਆਂ ਨਾਮਾਂ ਵਾਲੇ ਆਤਮਕ (ਕਯਾਨ) ਦੇ ਹਾਮੀ ਹੋ ਛੱਡੇ (ਮਾਨੋ ਕਿ) ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰੋਧੀ 'ਚੋ' ਅੰਮ੍ਰਿਤ (ਫਰਗੋ) ਚੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਥਿੱਤ :

ਸੁਧਾਸਰ ਹੂੰ ਤੇ ਸੁਧਾ ਉਦਰ ਸਮਾਯੋ ਨਹਿ, ਲੀਯੋ ਜੋ ਭਕਾਰ ਭਬਿ ਮੇਦਿਰ ਉਭਰਗੋ ॥
 ਦੇਵਨਦੀ ਭਾਗੀ ਹੋਇ ਮੰਹਿ ਨ ਅਜੀਰਣ ਹੂੰ, ਨੇਦੀ ਪੈ ਭਮਰੁ ਹਰ ਤਾਡਵ ਭਿਖਰਗੋ ॥
 ਹਲੀ ਹਰਿ ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਹਕਾਰ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲੀਨੈ, ਜੂਝੀ ਜੁਰ ਭਯੋ ਪੁਰੀ ਹੂੰ ਮੈ ਜਾਇ ਪਰਗੋ ॥
 ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਕਟੁ ਤੁੰਬੀ, ਕਸ ਸੰਗ ਅਮਿਯ ਕੇਉ ਏਸ ਨ ਬਿਗਤਗੋ ॥੪੫॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸੁਧਾ ਸੁਰ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪੇਟ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਚਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਓਨ (ਮਾਨੋ ਕਿ) (ਅਜੀਰਣ ਨਾਲ) ਭਕਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਉਭਰਿ ਗਿਆ ਹੈ। (ਦੇਖ ਨਦੀ) ਕੰਝਾ ਵੀ ਭੱਜੀ ਕਿ ਮੇਨੂੰ ਵੀ (ਅਜੀਰਣ) ਬਦਹਜਮੀ (ਹੋਜਾ) ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ (ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਚੇਣ ਦੀ ਲਕੜੀ ਕੰਝਾ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ—ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰੀ ਵਿਰਲੀ ਹੈ), (ਹਰ) ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਵੀ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) (ਭਿਖਰ) ਖਿੰਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨੇਦੀ (ਬੈਲ ਤੇ ਚੜ੍ਹ) ਕੇ ਭਜਣ ਲਫ ਪਿਆ ਅਤੇ ਤਾਡਵ (ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ) ਦੀ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਹਜਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਥਿਰ ਵਿਚ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, (ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰਦ੍ਵਾਰ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਮੇਦਿਰ ਹੈ)। (ਭਗਵਾਨ) (ਹਰਿ) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ (ਹਲੀ) ਬਲਦੇਵ ਤੇ ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਨੂੰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅਜੀਰਣ ਤੋਂ) ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਦੋੜਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ (ਜੂਝੀ) ਕੰਬਣੀ ਨਾਲ ਤਾਪ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁਰੀ (ਜਗਨਨਾਥ) ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ (ਇਸ ਰਾਪ ਨਾਲ ਜਗਨਨਾਥ ਦਾ ਭਗਵਾਨ ਹਰ ਸਾਲ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਕਿਮਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰਥ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੨ ਨੂੰ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) (ਕਿਉਂਕਿ) ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰੋਧੀ ਕੋੜੀ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਕਸ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਈ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ? (ਅਤਥਾਤ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਰਸ ਵਿਗੜਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨੁਕਸ ਹੋ ਹੋਏ ਹਨ) ॥੪੫॥

ਕਥਿੱਤ :

ਬੁਧੁ ਭਰ ਵੇਦਨ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟਾ ਕੇ ਕਾਜ ਕਰ, ਉਰਧ ਪਵਨ ਜਾਇ ਅੰਬਰ ਮਯੋਕ ਭਾ ॥
 ਬਹੁਰੋ ਲੀਯੋ ਹਾਥ ਹੁਤਾਸਨ ਹਵਨ ਲਾਗੀ, ਅੰਸੁਮਾਲੀ ਭਯੋ ਅੰਗ ਤਪਤਿ ਸਸੇਕ ਭਾ ॥
 ਧਾਰ ਕਰ ਤ੍ਰਿਤਿਯ ਬਾਰ ਡੀਟਬੇ ਕੋ ਕੀਨ ਕਲ, ਕਨ ਉਭਕਨ ਬਯੋਮ ਦਾਮਨਿ ਪ੍ਰਯੋਕ ਭਾ ॥
 ਵੇਦੀ ਵੰਸ਼ ਭ੍ਰਸ਼ਣ, ਬਿਦਾਰਕ ਸੁ ਦੁਬਣ ਕੇ, ਕੁਰੁ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਕਟੁ ਤੁੰਬਿਯਾ ਕਲੇਕ ਭਾ ॥੪੬॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਵਾਯੂ ਦੇਵਤੇ ਨੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ) ਚੁਲੀ ਭਰ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਈ ਕਿ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਟਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ (ਜਦੋਂ ਚੁਲੀ ਛੱਡੀ ਗਈ ਤਾਂ) ਉਚਾ ਜਾ ਕੇ (ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ) (ਮਯੋਕ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਹੜਨ ਦੀ ਅਗਨਿ (ਤੇ ਫਿੜਕਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੰਕਾ ਸਮੇਤ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਤਪਸ ਵਾਲਾ (ਅੰਸੁਮਾਲੀ) ਸੁਰਜ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੀਜੀ ਵਾਰ (ਵਾਯੂ ਨੇ) ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਫਿੜਕਣ ਲਈ (ਕਲ) ਤਾਕਤ ਲਈ ਤਾਂ (ਵਯੋਮ) ਆਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਪਲੰਕ ਦੇ (ਦਾਮਨਿ) ਪਾਸ ਬਹੁਤ (ਉਡਕਨ) ਤਾਰੇ ਹੋ ਗਏ। (ਮਾਨੋ ਕਿ ਬੁਧ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਕਤ ਕੇਂ ਦੰਨਿਆਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ) ਵੇਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ (ਵ੍ਰਸਣ) ਸਿੰਗਾਰ, ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਕੋੜੀ ਤੁੰਬੀ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਹੀ) (ਕਲੰਕ) ਵਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੪੬।

ਕਥਿਤ :

ਬਲਿ ਕੈ ਲਵਾਇ ਆਕੈ ਆਕੈ ਆਕੈ ਪਾਯਧਰ, ਧਾਯ ਚਲੇ ਭਭਰ ਭਭਰ ਕੈ ਉਖਰਗੇ ॥
ਭਭਰ ਬਿਰੇਚਿ ਨਿਜ ਮੰਡਲੇ ਕਮੰਡਲ ਲੈ, ਭਾਰ ਕੇ ਭਭਰ ਗਏ, ਭਭਰ ਬਿਸਰਗੇ ॥
ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰਿ ਸੀਸ ਧਰ ਭਭਰ ਨ ਸੁਧਿ ਰਹੀ, ਜਹੂੰ ਜਾਨੁ ਜਾਨ ਪਾਯੋ ਭਭਰ ਭਭਰਗੇ ॥
ਭਾਗੀਰਥ ਧਰਾ, ਸੁਰ ਨਭ, ਨਾਗ ਤਲ ਧਰੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਗੁਰੂ ਤੁੰਬੇ ਸੁਧਾ ਸੈਂ ਠਠਰਗੇ ॥੪੭॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਵਾਮੁਨ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ਕੈ) ਰਾਜੇ ਬਲੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਪੈਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ (ਭਗਵਾਨ) ਦੋੜ ਦੇ ਚਲੇ ਸਨ (ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਅੰਡਕਟਾਹ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਵੱਜਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੰਗਾ ਨਿਕਲੀ ਸੀ ਮਾਨੋ ਕਿ) ਘਬਰਾ ਘਬਰਾਕੇ (ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਪੈਰ) ਉਖੜ ਕਏ ਸਨ। ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ (ਮੰਡਲਾਂ) ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਕਮੰਡਲ ਲਿਆ, ਕਮੰਡਲ (ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਪਾ ਕੇ ਹੋਰ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਆਪ ਪੀਣਾ ਹੀ ਭੁਲ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ (ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ) (ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰਿ) ਨਿਵ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ (ਸਿਵ ਜੀ) (ਭਭਰ) ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਨੂੰ ਹੋਧ ਹੀ ਨ ਰਹੀ, ਜਨ੍ਹ (ਰਿਥੀ) ਨੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਜਾਣ ਕੇ (ਜਾਨੁ) ਗੱਡੇ ਪਾਏ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। (ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪਾਕੇ) ਭਾਗੀਰਥ ਧਰਤੀ ਤੇ ਘਬਰਾ ਗਿਆ, ਦੇਵਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਘਬਰਾ ਗਏ, ਨਾਗ ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਘਬਰਾ ਕਏ (ਪਰ ਉਹ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਤੁੰਬੇ 'ਚ ਆਇਆਂ ਹੀ (ਠਠਰਗੇ) ਸ਼ਾਂਤਿ ਮਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ੪੭।

ਕਥਿਤ :

ਘੋਰ ਕਲਿ ਅਨਿਲ ਪ੍ਰਬਲ ਸ਼ੂਲ ਜੁਲਿਤ ਭੀ, ਨਰ, ਨਾਰ, ਬ੍ਰਿਧ, ਬਾਰ ਯੁਵਾ ਧਾਰ ਧਾਯ ਗੀ ॥
ਮੀਰ ਛਾਏ, ਪੀਰ ਛਾਏ, ਸਾਹਿਬ ਅਮੀਰ ਛਾਏ, ਕੀਰ ਛਾਏ ਧੀਰ ਛਾਏ ਬੀਚ ਹੀ ਸਮਾਯਗੀ ॥
ਧਰਾ ਧਰ ਧਾਰ, ਧਰਾਧਾਰ ਧੂਮਧਾਰ ਵਾਰ, ਬਨ ਉਪਬਨ ਤਲ ਅਤਲ ਜਰਾਯਗੀ ॥
ਸਾਤੋਂ ਦੀਪ, ਸਾਤੋਂ ਲੋਕ, ਨਚੋਂ ਖੰਡ ਜੇਤੇ ਜੀਵ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਣੀ ਦਾਰ ਪਾਯਗੀ ॥੪੮॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਘੋਰ ਕਲਿਯੁਗ ਰੂਪ ਅੱਭ ਦੀ (ਪ੍ਰਬਲ) ਵਡੀ ਲਾਟ ਜਲ ਪਈ ਹੋਈ (ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਣੀ ਬਲੀ ਹੋਈ) ਹੈ, ਪੁਰਸ਼, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਬੁਢੇ, ਬਚੇ ਤੇ ਜੁਆਨਾ ਦੀ ਧਾਰ (ਇਸ ਪ੍ਰਣੀ ਵਲ) ਦੋੜੇਗੀ। ਮੀਰਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਵਡੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇ (ਧੀਰ) ਕੜਾਨੀਆਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਵਾ ਲਵੇਗੀ। (ਧਰਾ) ਧਰਤੀ ਧੜਾ ਧੜ (ਧਰਾਧਰ)

ਪਹਾੜ (ਧੂਮਧਾਰ) ਅਕਾਸ਼, ਜੰਗਲ, ਥਾੜ ਤੇ (ਤਲ ਅਤਲ) ਹੇਠਲੇ ਪਾਤਾਲ ਵੀ (ਇਹ) (ਵਾਤ) ਹਵਾ ਸਾੜੇਗੀ । ਸੱਤੇ ਦੀਪ, ਸੱਤੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਖੰਡਾਂ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਜੀਵ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਧੂਣੀ (ਦਾਰ) ਲਕੜੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ (ਪਾਯਗੀ) ਲੈ ਲਵੇਗੀ (ਭਾਵ-ਕਾਲ ਰੂਪ ਧੂਣੀ ਵਿਚ ਸਭਿ ਭਾਸ਼ਮ ਹੋ ਜਾਣੇ ਹਨ) ।੪੮।

ਕਥਿਤ :

ਡਾਡ, ਮਾਤ, ਸੁਤ, ਸੁਤਾ, ਸੋਦਰੀ, ਸਹੋਦਰ ਸੌ, ਨਾਨਾ, ਨਾਨੀ, ਮਾਮਾ, ਮਾਮੀ, ਕਾਮਾ ਕਾਮੀ ਜਰਕੇ ॥
 ਦਾਦਾ, ਦਾਦੀ, ਦਦਸਾਰ, ਫੂਫਾ ਫੂਫੀ ਫੁਫੇਰੇ ਲੋ, ਚਾਚਾ ਚਾਚੀ ਚਚੇਰ ਮੈਸਾ ਮੈਸੀ ਮਸਰਕੇ ॥
 ਸਾਰੇ ਸਾਰੀ ਸਾਸ ਸਸੁਰ ਸਸੁਰਾਰ ਸਾਰੋਹਾਰ, ਭਰਜਾਈ ਬਜਾਹੀ ਨਿਜ ਚਕੁਵੇਦਿ ਚਰਕੇ ॥
 ਕਾਰਣ ਕਰਣਹਾਰ, ਧਾਰਣ ਧਰਣਹਾਰ, ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਰ ਧੂਣੀ ਦਾਰ ਪਰ ਬਰਕੇ ॥੪੯॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਧੂਣੀ ਵਿਚ) ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ, ਪੁਤ੍ਰ, ਧੀ, ਭੈਣ, ਭਾਈ, ਨਾਨਾ, ਨਾਨੀ, ਮਾਮਾ, ਮਾਮੀ ਸਮੇਤ ਦਾਸ ਤੇ ਦਾਸੀਆਂ ਸਭ ਗਏ (ਭਾਵ—ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮੌਹ ਟੁਟ ਗਿਆ) । ਦਾਦਾ ਦਾਦੀ, ਦਾਦੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਵਰੜ, ਭੂਆ, (ਫੁਫੇਰੇ) ਭੂਆ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਚਾਚਾ, ਚਾਚੀ (ਚਚੇਰ) ਚਾਚੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਮਾਸੜ, ਮਾਮੀ ਤੇ (ਮਸਤ) ਮਾਸੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵੀ (ਚਲੇ) ਗਏ । ਸਾਲਾ, ਸਾਲੀ, ਸਸੁ, ਸਸੁਰਾ, (ਸਸੁਰਾਰ) ਸਸੁਰੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਸਾਲੋਹਾਰ, ਭਰਜਾਈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਜਾਹੀ ਹੋਈ (ਦਿਸਤੀ) (ਚਕ੍ਰ) ਚਕੁਰਵਾ ਵੇਦੀ ਦੇ ਫਿਰ ਗਏ (ਪਰਕਰਮਾ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ) । (ਅਥਵਾ (ਨਿਰਵੇਦ) ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਚਕ੍ਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ) ਕਾਰਣਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, (ਧਾਰਣ) ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਧੂਣੀ ਵਿਚ (ਦਾਰ) ਲਕੜ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ਹਨ (ਭਾਵ—ਸ ਰਿਆਂ ਦਾ ਮੌਹ ਟੁਟ ਗਿਆ ਹੈ) ।੪੯।

ਕਥਿਤ :

ਜਾਤ ਜਰੀ, ਪਾਤ ਜਰੀ, ਜੀਵਨ ਕੀ ਘਾਤ ਜਰੀ, ਸੁਰਕ ਨਤਕ ਧਾਮ ਕਾਮਨਾ ਹੂੰ ਜਾਰ ਦੀ ॥
 ਕਾਮ ਜਰਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਜਰਾ, ਲੋਭ ਮੋਹ ਛੋਭ ਜਰਾ, ਤਰਕ ਸਚੰਡ ਜਰਾ, ਫੂਕ ਫੂਕ ਮਾਰ ਦੀ ॥
 ਆਸ ਜਰੀ, ਭਾਸ ਜਰੀ, ਦੇਵਨ ਕੀ ਪਾਸ ਜਰੀ, ਯਮਰਾਟ ਪਾਸ ਜਰੀ, ਚਿਮਟੇ ਸੌ ਭਾਰ ਦੀ ॥
 ਕਾਯ ਜਰੀ, ਮਾਯ ਜਰੀ ਆਯ ਅਰੁ ਜਾਯ ਜਰੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਰ ਧੂਣੇ ਦਾਰ ਬਾਰ ਦੀ ॥੫੦॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਜਾਤਿ ਸੜ ਗਈ, ਪਾਤਿ ਸੜ ਗਈ, ਜੀਵਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸੜ ਗਿਆ, ਸੁਰਕਾਂ ਨਰਕਾਂ ਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਚਾਹ ਵੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਧੂਣੇ ਨੇ) ਸਾੜ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਕਾਮਦੇਵ ਸੜ ਗਿਆ, ਕ੍ਰੋਧ ਸੜ ਗਿਆ, ਲੋਭ ਮੋਹ ਤੇ (ਛੋਭ) ਈਰਖਾ ਸੜ ਗਈ, ਚੋਭ ਸਮੇਤ ਤਰਕ ਸਤਿਆ (ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ) (ਫੂਕ) ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਫੂਕ ਮਾਰ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਆਸਾ ਸੜ ਗਈ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੜ ਗਈ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇਛਾ ਸੜ ਗਈ, ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੀ ਫਾਹੀ ਸੜ ਗਈ (ਮਹਾਰਾਜ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿਮਟੇ ਨਾਲ ਇਹ ਧੂਣੇ ਦੀ ਲਕੜੀ) ਝਾੜ ਦਿਤੀ ਹੈ । (ਕਾਯਾ) ਦੇਹ ਸੜ ਗਈ, (ਮਾਯਾ) ਭਲ (ਕਪਟ) ਸੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮਰਨਾ ਵੀ ਸੜ ਗਿਆ (ਇਹ ਸਭਿ) (ਦਾਰ) ਲਕੜੀਆਂ (ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ) ਧੂਣੇ ਨੇ ਬਾਲ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ।੫੦।

ਕਥਿੱਤ :

ਬਾਮਨਾ ਵੇਕੁੰਠ ਜਰੀ, ਨਾਮਨੋਤਕੰਠ ਜਰੀ, ਹਿਰਦੈ ਕੀ ਗੰਥ ਜੜੋ ਮੰਜਿਸਟ ਗੰਠ ਜਾਰ ਦੀ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰੀ, ਧ੍ਰੁਵ ਪੁਰੀ, ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ, ਸੁਦਾਮਾ ਪੁਰੀ, ਯੋਗ ਪੁਰੀ, ਭੋਗ ਪੁਰੀ, ਰੋਗ ਪੁਰੀ ਠਾਰ ਦੀ ॥
ਨੈਨ ਪੁਰ, ਬੈਨ ਪੁਰ, ਸੈਨ ਪੁਰ, ਚੈਨ ਪੁਰ, ਕਾਨ ਪੁਰ, ਘ੍ਰਾਨ ਪੁਰ, ਤੂਲ ਜੜੋ ਅੰਗਾਰ ਦੀ ॥
ਮਧੁ ਪੁਰ, ਮਨ ਪੁਰ, ਧਨ ਪੁਰ, ਤਨ ਪੁਰ, ਗੁਰੂ ਬ੍ਰੀਚੰਦਰ ਧੂਣੇ ਦਾਰ ਭਾਰ ਬਾਰ ਦੀ ॥੫੧॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਵੇਕੁੰਠ ਦੀ ਚਾਹ ਸਭ ਕਈ, (ਨਾਮਨ) ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੀ (ਉਤਕੰਠ) ਚਾਹ ਸਭ ਕਈ, ਦਿਲ ਦੀ ਗੰਥ ਤਾਂ ਮਜੀਠ ਦੀ ਗੰਥ
ਵਾਰ (ਚਿਮਟੇ ਨਾਲ ਠੋਰ ਠੋਰ ਕੇ) ਸਾਝ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਨਗਰੀ, ਧ੍ਰੁਵ ਦੀ ਨਗਰੀ, ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ, (ਸੁਦਾਮਾ ਪੁਰੀ) ਪੱਥਰ
ਬੰਦਰ, ਯੋਗ ਦੀ ਨਗਰੀ, ਭੋਗ ਪੁਰ ਤੇ ਰੋਗ ਦੀ ਨਗਰੀ (ਦੇਹ) ਵੀ (ਠਾਰ) ਠੇਢੀ " ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਨੇਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ਯ ਪੁਰ, ਸਿਹਜਾ ਵਿਸ਼ਯ
ਪੁਰ, (ਚੈਨ) ਬਾਤਿ ਵਿਸ਼ਯ ਪੁਰ, ਕੰਨਾ ਦੀ (ਪੁਰੀ) ਗੋਲਕ ਤੇ ਨਾਸਾਂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਸਿਵੋਂ ਅੱਗ ਦੇ ਅੰਗਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਝ ਦਿੱਤੀਆਂ) । (ਮਧੁ) ਮਿਠਾਸ ਦੀ ਪੁਰੀ, ਮਨੋਰਾਜ, ਧਨ ਉਨਮਾਦ ਤੇ ਤਨ ਮਾਨਸਾ ਰੂਪ ਲਕੜੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰ
ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਧੂਣੇ ਵਿਚ ਬਾਲ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੫੧॥

ਕਥਿੱਤ :

ਅੰਬਰ ਪਟੰਬਰ ਬਾਘਬਰ ਮ੍ਰਿਗੰਬਰ, ਪਸ਼ਮੰਬਰ ਨਾਨਾ ਚੰਕ ਲੀਰ ਲੀਰ ਭਾਰ ਦੀ ॥
ਹਾਟ ਜਾਰੀ, ਪਾਟ ਜਾਰੋ, ਰਾਜ ਪਾਟ ਠਾਟ ਜਾਰੋ, ਵੇਦੀ ਵੇਸਰਾਟ ਜਾਰੋ, ਪਾਟਨ ਉਪਾਰ ਦੀ ॥
ਵੈਤਰਣਿ ਘਾਟ ਜਾਰੋ, ਸੂਰ ਸੂਤ ਬਾਟ ਜਾਰੋ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾਟ ਜਾਰੋ, ਖਾਟ, ਖਾਟ ਗਾਰਦੀ ॥
ਬੰਧੁ ਜਾਰੋ, ਬੰਧੁ ਜਾਰੋ, ਅੰਧ ਸਨਬੰਧ ਜਾਰੋ, ਬੰਧੁ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਣਿ ਮੰਦਿਰ ਧੁਨੀ ਬਾਰ ਦੀ ॥੫੨॥

ਭਾਵਾਰਥ :

(ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਭਕਵਾਨ ਜੀ ਨੇ) ਵਸਤੂ, ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜੇ, ਸ਼ੇਰ ਦੀਆਂ ਖੱਲਾਂ, ਮ੍ਰਿਗ ਚਰਮਾਂ ਤੇ ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਦੇ
ਉਗੀਠ ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਲੀਰ ਲੀਰ ਪਾਝ (ਕੇ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਅਡ ਦੀ ਧੂਣੀ ਵਿਚ ਸਾਝ) ਦਿੱਤੀ । ਦੁਕਾਨ ਸਾਝ ਦਿੱਤੀ, ਬਾਜਾਰ
ਸਾਝਿਆ, ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦਾ ਠਾਟ ਸਾਝਿਆ, ਵੇਦੀਵੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜੜ (ਠਾਟ) ਸਾਝਿਆ ਤੇ (ਪਾਟਨ) ਨਗਰੀ (ਰਾਜਧਾਨੀ) ਵੀ
ਪੁਟ (ਕੇ ਸਾਝ) ਦਿੱਤੀ । (ਵੈਤਰਣਿ) ਯਮ ਮਾਰਕ ਦੀ ਠੰਦੀ ਦਾ ਘਾਟ ਸਾਝਿਆ, (ਸੂਰ ਸੂਤ) ਯਮ ਦਾ (ਬਾਟ) ਰਾਹ ਸਾਝਿਆ, ਜਨਮ
ਮਰਨ ਨੂੰ ਕਟ ਕੇ ਸਾਝਿਆ, (ਖਾਟ) ਕਮਾਈ ਰੂਪ (ਖਾਟ) ਮੰਜੀ ਵੀ ਗਾਲ (ਸਾਝ) ਦਿੱਤੀ । ਬਰੀਰ ਸਾਝਿਆ, ਬੰਧਨ (ਅਬਢਾ ਭਾਈ)
ਸਾਝਿਆ, (ਅੰਧ) ਪਾਣੀ (ਭਾਵ-ਕਾਮਦੇਵ) ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਾਝਿਆ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ (ਮਣਿ ਮੰਦਿਰ) ਹਿਰਦਯ
ਵਿਚ (ਬੰਧੁ) ਕਲਜਾਟ ਰੂਪ ਧੂਣੀ ਜਕਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ੫੨ ।

ਕਥਿੱਤ :

ਨਿੰਦ ਬਾਰੀ, ਚਿੰਦ ਬਾਰੀ, ਈਰਖਾ ਸਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਧੂਣਾ ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ ਬਾਰਿਯੋ ॥
ਅਨਵਜਵਸਥਿਤ ਸ੍ਰੁਤਿਯਨ ਮੇਲ ਕੈ ਮਥੀ, ਪਾਹਨ ਯੁਗਮ ਨਨੁ ਨਚ ਮਧਨ ਪਾਰਿਯੋ ॥
ਘ੍ਰਿਤ ਸਨੇਹ, ਦੇਵੀ ਸੰਪਦਾ ਸਮਕ੍ਰੀ ਸੰਕ੍ਰਹਿ, ਚਿਮਟਾ ਤਰਕ ਲੈ ਵਿਕਾਰਾਂਗਾਰ ਬਾਰਿਯੋ ॥
ਧੁਨਿ ਉਚ ਧੂਮ ਸੁਨਤ ਵਜਪ ਮਗ ਧਯੋ ਜਾਇ, ਚਿੰਦ ਭਾਨੁ ਜੁਲਾ ਜੁਲਿਤ ਭ੍ਰਮ ਤਮ ਹਾਰਿਯੋ ॥੫੩॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਨਿੰਦਣਾ ਸਾਡੀ, ਚਿੰਤਾ ਸਾਡੀ, ਸਹਿਤ ਦੁੱਖ ਦੇ ਈਰਖਾ ਸਾਡੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਕਲਿ ਦਾ ਧੂਣਾ ਬਾਲਿਆ ਹੈ । (ਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ) ਬੇ (ਵਜਵਸਥਾ) ਤਰੀਕੇ ਦੀਆਂ ਸੂਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ (ਮਥੀ) ਰਿੜਕ ਕੇ (ਕਚੀ ਹੋਈ ਇਹ ਅੰਕ ਹੈ) (ਨਨੂ ਨਚ) ਸੁਆਲ ਤੇ ਜਵਾਬ ਰੂਪ ਦੇ ਪਥਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੂਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ । (ਸਨੇਹ) ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਘਿਰੇ, ਦੋਵੀ ਕੁਣਾਂ ਦੀ ਸੰਪਦਾ ਰੂਪ (ਹਵਨ) ਸਮੱਕ੍ਰੀ ਇਕਤ੍ਰ ਕੀਤੀ, ਰਰਕ - ਰੂਪ ਚਿਮਟਾ ਲੈ ਕੇ ਵਿਕਾਰ ਰੂਪ ਅੰਗਾਰ ਨੂੰ ਭਾੜਿਆ (ਤਾਂ ਅਕਲਿ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ) । (ਵੇਦ ਦੀ) ਉਚੀ ਧੁਨੀ ਰੂਪ ਧੁੰਆਂ ਨਿਕਲਿਆ ਜੋ (ਵਜਪ) ਵਜਾਪਕ (ਬ੍ਰਹਮ) ਰੂਪ (ਸੁਨੜ) ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਰਹ ਜਾ ਧਸਿਆ ਹੈ, ਚੰਤਨ ਦੀ (ਭਾਨੁ) ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਰੂਪ ਲਾਟ (ਜੁਲਿਤ) ਬਲਦੀ ਹੈ - (ਜਿਸ ਨਾਲ) ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅੰਧਕਾਰ ਵੀ (ਹਾਰਿਯੋ) ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ । ੫੩।

ਕਥਿੱਤ :

ਕਰੁਣਾ—ਨਿਧਾਨ, ਕ੍ਰਿਪਾ—ਧਾਮ, ਕਰੁਣਾਯਤਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਨਿਆਸਰੇਨ ਆਸਰਾ ॥
 ਕੋਹਿਬ ਮੰਜ ਧਾਰ ਛਿਦ੍ਰ ਨਾਰ ਧਾਰ ਛੁਟੇ ਰੇ, ਪਤਵਾਰ ਦੂਰ ਕਰਣਧਾਰ ਤਨਾਕੜੇ ਪਾਸਰਾ ॥
 ਬੇਸ ਬਹੜੇ, ਚਾਪ ਕਰ ਕਾਪ ਕਾਪ ਵਾਹਿ ਧਯੋ, ਨਾਵ ਤੇ ਉਤਰ ਪਰੇ ਪੈਰ ਜਾਨੈ ਖਾਸਰਾ ॥
 ਪਾਰ ਲਾਓ, ਪੈਜ ਰਾਖ, ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਕਾਰ ਦੁਖ, ਦਾਸ ਤੇਰੇ ਦਾਸਨ ਕੇ ਦਾਸਨ ਕੋ ਦਾਸਰਾ ॥੫੪॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਮਿਹਰ ਦਾ ਖਜਾਨਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਘਰ, ਦਯਾ ਦੇ (ਆਯਰਨ) ਨਿਵਾਸ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਜੋ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹਨ । (ਮੇਰਾ ਮਨ ਰੂਪ) ਜਹਾਜ਼ ਮੰਝ ਧਾਰ ਵਿਚ (ਗੁੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਛਿਦ੍ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ (ਨਾਰ) ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਦੇ (ਰੇ) ਪ੍ਰਵਾਹ ਛੁਟੇ ਹੋਏ ਹਨ, (ਪਤਵਾਰ) ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਪੱਖਾ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ (ਕਰਣਧਾਰ) ਮਲਾਹ ਨੇ ਵੀ ਪਾਸ ਛਡ ਦਿਤਾ ਹੈ । (ਬੇਸ) ਬੰਝ ਛੁਟ ਗਿਆ, ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਕੰਥ ਜਾਣ ਨਾਲ (ਚਾਪ) ਚੱਪੂ ਵੀ (ਵਾਹਿ) ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਰੁੜ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਖਾਸ ਤਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਸਨ (ਉਹ ਸਾਥ ਛਡ ਕੇ) ਬੇੜੀ ਤੋਂ (ਟੁਟੀ ਹੋਈ ਤੇ ਰੁੜੀ ਜਾਂਦੀ ਵੇਖ ਕੇ) ਉਤਰ ਪਏ ਹਨ । - (ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) (ਪੈਜ) ਪ੍ਰਤਰਯਾ (ਜੇਵਕ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨ ਦੀ) ਯਕ ਕੇ ਪਾਰ ਲਾਓ, (ਇਸ ਗ਼ਰੀਬ ਦੇ) ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੋ, ਮੈਂ (ਹਰਿਨਾਮਦਾਸ) ਤੇਰੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ । ੫੪।

ਕਥਿੱਤ :

ਜਗ-ਬੰਦ, ਹਰਿ ਬੰਧ, ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ, ਏਕਲੋ ਘਨੋ ਹੈ ਬਨ, ਮਾਨਸੋ ਨਿਰਾਸਰਾ ॥
 ਤਾਲਨ ਤਮਾਲਨ ਵਿਸਾਲਨ ਸੁ ਚਾਪਕੋ ਰਵਿ, ਪਾਵਸੀ ਅਮਾਵਸ ਨਿਸਾ ਨ ਬੁਝ ਪਾਸਰਾ ॥
 ਮੱਤ ਗਜ ਝੁੰਡ ਮੋਹਿ ਪੇਖ ਆਏ ਘਾਤ ਹੇਤ, ਅਪੋ ਉਧ ਤਰੁ ਜਲ ਗਯੋ ਭਰਵਾਸਰਾ ॥
 ਹਾਇ ਦੋਯਾ ! ਹਾਇ ਮੱਯਾ ! ਹਾਇ ਭੱਯਾ ! ਕੋਊ ਨਾਹਿ, ਕੋਨ ਸੁਨਿ ਭੁਜਾ ਗਹਿ ਨਨਾਸਰੇ ਦੇ ਆਸਰਾ ॥੫੫॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਜਗਤ ਦੇ ਪੁਜਯ, ਬੰਧਨ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ (ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਚਿੰਤਾ ਰੂਪ) ਸੰਘਣਾ ਜੰਗਲ ਹੈ (ਜਿਸ ਵਿਚ) ਮੇਰਾ (ਕਵਿ ਦਾ) ਮਨ ਨਿਰਾਸਰਾ ਹੈ । ਤਾੜ ਵਿਛਾਂ, ਵਡੇ ਤਮਾਲ ਬ੍ਰਿਛਾਂ, (ਰੂਪ ਉਤਰਾ ਚੜ੍ਹਾ) ਨੇ (ਉਮੀਦ ਰੂਪ) ਸੂਰਯ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, (ਨਿਰਾਸਰਾ ਰੂਪ) ਵਰਸਾਤੀ ਮੱਝਾ ਦੀ (ਮਹਾ ਕਾਲੀ) ਰਾਤ ਹੈ (ਜਿਸ ਨਾਲ) ਪਾਸ ਦੀ ਵੀ ਸੂਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ । (ਦੁੱਖਾਂ ਰੂਪ) ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ, ਉੱਤੇ, ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪਾਣੀ

ਦਾ ਵੀ ਭਰਵਾਸਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਹੇ ਪ੍ਰੇਰਕ (ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰੂ ਜੀ) ! ਹੇ ਮਾਤਾ (ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰੂ ਜੀ) ! ਹੇ ਭ੍ਰਾਤਾ (ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) ! (ਤ੍ਰਿਥੰ ਬਿਨਾਂ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੋਰ) ਕੋਈ ਸੁਣਿ ਕੇ ਬਾਂਹ ਪਕੜੇਗਾ ਤੇ ਨਿਆਸਰੇ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਵੇਗਾ ॥੫੫॥

ਕਬਿੱਤ :

ਕਾਹੂੰ ਮੀਤਿ ਹੀਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ, ਕਾਹੂੰ ਧਨ ਨਿਜੈ ਚੀਤ, ਕਾਹੂੰ ਸਾਕ ਸਨਬੰਧ ਬੰਧੁਪ ਵਿਸਾਸਰਾ ॥
ਕਾਹੂੰ ਮਾਲ ਲਾਲ ਮੋਤੀ, ਕਾਹੂੰ ਹੋਮ ਰੂਪ ਜਯੋਤੀ, ਕਾਹੂੰ ਤਨ ਦੁਤਿ ਦਯੋਤੀ, ਹੋਰ ਹਿਰੇ ਪਾਸਰਾ ॥
ਕਾਹੂੰ ਭੂਮਿ ਅਧਿਕਾਈ, ਕਾਹੂੰ ਭੂਮਿ ਪ੍ਰਭਾ ਕਾਈ, ਕਾਹੂੰ ਉਥਟ ਮਹਿਕਾਈ, ਕਾਹੂੰ ਦਾਸੀ ਦਾਸਰਾ ॥
ਸਾਂਈ ਸਾਹਿਬ ਸੁਜਾਨ ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ, ਈਤ ਉਤ ਲੋਕਾਲੋਕ ਹਿਕੋ ਤੈਭੋ ਆਸਰਾ ॥੫੬॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਿਰੁ ਮਿਤ੍ਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਿ (ਤੇ ਭਰੋਸਾ) ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਿਤ ਕਿਰ ਆਪਣੇ ਧਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਾਕਾ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਤੇ (ਬੰਧੁਪ) ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਾਲ ਤੇ ਮੋਤੀ ਆਦਿਕ (ਮਾਲ) ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਨੇ ਤੇ (ਜਯੋਤਿ) ਚਕਮਦਾਰ ਚਾਂਦੀ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਰੀਤ ਦੇ (ਦਯੋਤੀ) ਪ੍ਰਕਟ (ਦੁਤਿਤਿ) ਬਕਲ ਦਾ, ਜਿਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਸਪਾਸ ਵਾਲੇ ਮੋਹਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਭਰੋਸਾ ਹੈ) । ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ (ਕਿ ਮੋਰੀ) ਸੱਭਾ ਭੂਮਿ ਗੋਂਦੇ ਹਨ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਠਾ ਤੇ ਮਹੀਆਂ ਦਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਾਸੀ ਦਾਸਾਂ ਦਾ । ਹੇ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਸਾਹਿਬ, ਅੰਤਰਯਾਮੀ, ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ! (ਮੈਨੂੰ ਭਾਂ) ਦੇਖੋ ਓਥੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਇਕੋ ਤੇਰਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ ॥੫੫॥

ਕਬਿੱਤ :

ਕਾਹੂੰ ਉਚ ਮਹਿਲ ਅਟਾਰੀ ਬੂਨੇ ਰਾਜ ਕੱਚ, ਕਿਲਮ ਕਲੀਚੇ ਉਪਧਾਨ ਬ੍ਰੰਤ ਖਾਸ ਰਾ ॥
ਆਈਨੇ ਆਦਮ ਕਦ, ਭਬਿ ਪ੍ਰਯੋਕ ਬਿਸਦ, ਨਕਨ ਕੁਲਾਮ ਅੰਤ ਅਨੰਗ ਨਿਵਾਸ ਰਾ ॥
ਕਾਹੂੰ ਰਸ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹਰੀ ਸੰਗਤਰੀ ਭਰੀ, ਪਯਾਲੇ ਸੌ ਸੁਰਾਹੀ ਪਰੀ, ਬਰੀ ਭੂਨਿ ਮਾਸ ਰਾ ॥
ਮੀਰ ਮੈਂਡੇ, ਪੀਰ ਮੈਂਡੇ, ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ, ਈਤ ਉਤ ਲੋਕਾਲੋਕ ਹਿਕੋ ਤੈਭੋ ਆਸਰਾ ॥੫੭॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਚੇ ਮਹਲ ਅਟਾਰੀਆਂ ਜੋ ਬੂਨੇ ਰਾਜ ਹੋਈਆਂ ਤੇ (ਗਰ) ਪੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿਲਮਾ ਕਲੀਚੇ ਤੇ ਖਾਸ ਸਵੈਦ (ਉਪਧਾਨ) ਸਰਹਾਏ । (ਕਿਸੇ ਨੂੰ) ਆਦਮ ਕੱਦੇ ਬੀਬੇ ਤੇ (ਬਿਸਦ) ਚਿੱਟੇ ਪਲੰਕਾਂ ਦੀ ਸੱਭਾ, ਕੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਨੰਗੇ ਭਰੀਰ ਜਿਹੜੇ ਕਾਮਦੇਵ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਾਲ, ਹਰੀ, ਸੰਗਤਰੀ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ (ਸੁਰਾਹੀ) ਬਰਾਬ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਪਿਆਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਬੂਨੇ ਮਾਸ ਦੀਆਂ (ਬਰੀ) ਪਕੌੜੀਆਂ ਦਾ ਰਸ ਹੈ । ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਵੀ ਤੁਸੀਂ), ਮੇਰੇ (ਪੀਰ) ਕੁਰੂ (ਵੀ ਤੁਸੀਂ), ਦੇਖੋ ਓਥੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਇਕੋ ਤੇਰਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ ॥੫੭॥

ਕਬਿੱਤ :

ਕਾਹੂੰ ਵਕਤਵਨ ਨੀਕੋ, ਰਸਨਾ ਰਸਵਨ ਨੀਕੋ, ਕਾਹੂੰ ਕਰਮ ਚੱਖ ਨੀਕੋ, ਕਾਹੂੰ ਸਿੱਖ ਪਾਸਰਾ ॥
ਕਾਹੂੰ ਸੁਪ੍ਰਭਾਵ ਨੀਕੋ, ਕਾਹੂੰ ਵਰਤਾਵ ਨੀਕੋ, ਕਾਹੂੰ ਹਾਵ ਭਾਵ ਨੀਕੋ, ਨਿਤਰ ਅਹਿਸਾਸ ਰਾ ॥
ਕਾਹੂੰ ਕਾਨ ਪਾਨ ਨੀਕੋ, ਪੁਜਨਵਿਧਾਨ ਨੀਕੋ, ਸ੍ਰੁਤਿ-ਪਰਮਾਨ ਨੀਕੋ, ਅਰਥ ਨ੍ਰਿਸਾਸਰਾ ॥
ਚਾਂਈ ਚਾਂਈ ਈਯਾਈ ਅਲਾਈ ਮੈਂਡੇ ਸਾਈ ਸਚੇ, ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਤੈਭੋ ਮੂੰਜੇ ਆਸਰਾ ॥੫੮॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗੇ (ਵਰਤਵਜ) ਬੋਲਣ ਦਾ, (ਕਿਸੇ ਨੂੰ) ਰਸਨਾ ਦੇ ਚੰਗੇ ਰਸ ਭਾਵ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਦਾ (ਭਰੋਸਾ ਹੈ)। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਵਰਤਾਉ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ (ਹਾਵਭਾਵ) ਐਕਟਿੰਗ ਨਾਲ ਨਾਚ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਭਜਾਨ ਦਾ, (ਕਿਸੇ ਨੂੰ) ਪੂਜਾ ਦੇ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ (ਸ੍ਰੁਤਿ)ਵੇਦ ਦੇ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਤੇ (ਕਿਸੇ ਨੂੰ) ਨਿਰਸੰਸੇ ਅਰਥ ਦਾ (ਭਰੋਸਾ ਹੈ)। ਮੈਂ (ਕਵਿ) ਚਾਈਂ ਚਾਈਂ ਇਹੋ ਹੀ (ਅਲਾਈਂ) - ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੱਚੇ ਸਾਈਂ ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰਿਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭੇਰਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ।

ਕਥਿੱਤ :

ਸੁਨੇ ਸੰਤ ਵਾਕਯ ਮਨ ਪਾਕ ਬਿਯੋ ਹਿੱਕਾ ਛਟ, ਚਾਲਨ ਕੂ ਡਿੱਸੀ ਢੁਕ ਵੇਵੇਂਮੁ ਫਿਲਾਸ ਰਾ ॥
ਘਣੀ ਬੁੱਧਿ ਰੋਕ ਰੋਕ, ਬੇਨੋਂ ਵਣ ਜਿੱਭ ਟੋਕ, ਆਯੋ ਜਤੀਂ ਕ੍ਰਿਧ ਭੋਕ, ਬੁਕਰੀਂ ਤਮਾਸ ਰਾ ॥
ਮੰਦਿਰ ਪ੍ਰਿਥੁ ਜੋ ਪਾਈਂ, ਮਾਈਂ ਭਾਈਂ ਹਲੀ ਭਾਈਂ, ਕਾਈਂ ਕਾਈਂ ਬੇ ਅਲਾਈਂ, ਲੋਭ ਖਣੀ ਮਾਸ ਰਾ ॥
ਪਾਣ ਆਈਂ, ਮਾ ਬੁਧਾਈਂ, ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ, ਪਾਜੇ ਪੇਰ ਸਾਂ ਵਲਾਈਂ, ਹਿੱਕੇ ਤੂੰ ਜੋ ਆਸਰਾ ॥੫੯॥

ਭਾਵਾਰਥ :

ਜਦੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਨੇ ਉਦੋਂ ਦਾ ਇਕ ਛਿਟ ਵਿਚ ਮਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਗਿਆ (ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਵਾਕਯ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਰਹਿ ਗਏ ਜਦੋਂ ਕਿਰ) ਮੈਂ (ਚਾਲਨ) ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਵਿਲਾਸ ਲਈ (ਢੁਕ) ਦੋੜ ਬੋ ਗਿਆ। ਬੁੱਧਿ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਰੋਕ ਰੋਕ ਅਤੇ (ਜਿੱਭ ਟੋਕ) ਮੋਨੀ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, (ਜਤੀਂ) ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਧ ਦਾ ਭੋਕਾ ਆਇਆ ਤਾਂ (ਸਭਿ ਕੁਝ) ਬੁਤਿਆਂ ਦਾ ਰਮਸ਼ਾ (ਲੜਾਈ ਭਗੜਾ ਅਥਵਾ—ਕਾਮਦੇਵ ਦਾ ਅਖਾਸ਼) ਬਣ ਗਿਆ। ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਇਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਦਾਈਆਂ ਮਾਈਆਂ ਦੀਆਂ (ਭਾਈਂ) ਮੂਰਤੀਆਂ (ਸ਼ਰੀਰ) (ਹਲੀ) ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ (ਦਰਸਨ) ਨੂੰ ਆ ਗਈਆਂ ਉਹ ਕਾਂ ਕਾਂ ਬੋਲਣ ਲਗ ਪਈਆਂ (ਪਰ ਮੇਰਾ ਮਨ) ਲੋਭ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਚੁਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ (ਭਾਵ—ਲੋਭ 'ਚ ਲਗ ਕੇ ਕਾਂ ਕਾਂ ਵੀ ਸਹਾਰ ਲਈ)। ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰਿਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ! (ਪਾਣ) ਆਪ ਆਓ, ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾਓ, (ਪਾਜੇ) ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਮੈਂ (ਕਿਉਂਕਿ) ਮੈਨੂੰ ਇਕੋ ਭੇਰਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ। ੫੯।

ਸੂਚਨਾ—

ਸਾਡੀ ਫਾਰਮੋਸੀ ਦੀ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕੀ ਹੋਈ ਧਾਤੂ, ਨਮਰਦੀ ਅਤੇ ਬੰਦੇਜ ਦੀ ਇਕੋ ਹੀ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਹਥ ਲਿਖਤ ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ 'ਚੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਵੇਦਜਨੇ ਦੇਜਾਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੱਕਰ ਅਤੇ ਵੀਹ ਪ੍ਰਮੇਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਦਵਾਈ ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਲੋਕ ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜਾਂ ਆਪ ਪੁਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਭੰਗ, ਅਡੀਮ ਆਦਿਕ ਕੋਈ ਨਸ਼ੀਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਸਾਂ 'ਕਾਮ ਕਲੋਲੀ ਬਟੀ' ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਵਾਇਦੇ ਉਠੋਣ ਲਈ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਬਹੁਤ ਘਟ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਸਵੇਰੇ ਅਤੇ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੋਸੇ ਤੇ ਮਿਠੇ ਦੁਧ ਨਾਲ ਲਵੋ,। ਕੀਮਤ ੧੦੦ ਗੋਲੀ ੨੫) ਪੰਝੀ ਰੁਪਏ।

ਅਤਿ ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਵਾਸਤੇ 'ਸ਼ਿੰਗ੍ਰੁਫ਼ ਆਦਿ ਤੋਲ' ਦਾ ਤਿਲਾ ਵੀ ਨਾਲ ਬਰੂਰੀ ਹੈ। 'ਸ਼ਿੰਗ੍ਰੁਫ਼ਾਦਿ ਤੋਲ' ਦੀ ਕੀਮਤ ੬ ਮਾਸੇ ੧੩) ਤੇਰਾਂ ਰੁਪਏ।

ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ :—

ਕਾਂਤੇਸ਼ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਫਾਰਮੋਸੀ—ਕਪੂਰਥਲਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਕਥਿਤ :

ਧਨ ਕਹਾਂ, ਧਾਨ ਕਹਾਂ, ਨਾਮ ਕਹਾਂ, ਧਾਮ ਕਹਾਂ, ਕਰਬੇ ਆਰਾਮ ਕਹਾਂ, ਆਰਾਮਨ-ਮਾਸ ਰਾ¹ ॥
 ਦਾਰਾ² ਸੁਤਾ³ ਮੀਤ ਕਹਾਂ, ਪ੍ਰੀਤਮਾਨ⁴ ਗੀਤ ਕਹਾਂ, ਲੇਖਾਰ ਚੀਤ ਕਹਾਂ⁵, ਦਿਲੀ ਧਿਰਵਾਸ-ਰਾ⁶ ॥
 ਮਨ ਕੀ ਉਮੰਗ ਕਹਾਂ, ਤੀਫਨ-ਤੁਰੰਗ⁷ ਕਹਾਂ, ਮਸਤ ਮਤੰਗ⁸ ਕਹਾਂ, ਪਰੇ ਯਮਪਾਸ ਰਾ⁹ ॥
 ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ, ਸਾਈ¹⁰ ਆਈ¹¹ ਦਾਈ¹²-ਦਾਈ¹³, ਘਿਨ ਹੋ ਬਚਾਈ¹⁴ ਮੁੰਜੇ-ਹਿੱਕੇ-ਤੁੰਜੇ¹⁵ ਆਸਰਾ ॥੬੦॥
 ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰ ਸੀਸ ਪੈ ਛਤ੍ਰ ਝੂਲੇ, ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਸ਼ਤ੍ਰੂਨ ਵਿਨਾਸ਼ ਰਾ ॥
 ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਮਹਾਰਾਜੇ ਪਾਵ ਪਰੇ, ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਜਗ-ਪੂਰੇ ਆਸ¹⁶ ਰਾ ॥
 ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਲੋਕ ਸਨਮਾਨ ਠਾਨੇ, ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਭਨੇ ਅਰਦਾਸ¹⁷ ਰਾ ॥
 ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ, ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਸੁਖ, ਹਿੱਕੇ ਤੁੰਜੇ ਆਸਰਾ ॥੬੧॥
 ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਉਚੇ ਕੜਾ¹⁸, ਉਚੀ ਧੁਜਾ, ਉਚੇ ਬਾਨ, ਉਚੀ ਗਾਦੀ, ਉਚੇ ਉਪਧਾਨ¹⁹ ਹੈ ॥
 ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਪਾਨ-ਸੁ-ਕ੍ਰਿਪਾਨ-ਲੀਨ²⁰, ਭਾਨ ਕੇ ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਸ਼ਤ੍ਰੂਨ-ਕੇ ਹਾਨ ਹੈ²¹ ॥
 ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਛਹੂੰ ਰਿਤੁ ਛਕੇ ਛੂਪ, ਬਾਕੁਰੇ ਛਬੀਲੇ ਛੇਲ ਗੀਲ - ਬਾਧੇ ਪਾਨ ਹੈ²² ॥
 ਅਬੰਪਨ ਬੰਪਨ ਸੁਹੰਪਨ ਕੇ ਰਾਜ ਰਾਜ²³, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ ਕਰੁਣਾ-ਨਿਧਾਨ ਹੈ ॥੬੨॥
 ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਉਚ ਮਹਲ ਚੂਨੇ ਕਜ, ਚੁਬਾਰੇ ਪੈ ਚੁਬਾਰੇ, ਅਟਾਰੀ ਪੈ ਅਟਾਰੀਆ ॥
 ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਪਵਨ ਬੇਗੀ ਤੁਰੰਗ, ਉਤਮ ਕੁਰੰਗ²⁴ ਸਮ ਛੁਦਤ ਕੁਦਾਰੀਆ ॥
 ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਮਸਤ ਮਤੰਗ ਝੂਲੇ, ਚਰੀਦਾਰ ਝੂਲੇ, ਹੋਏ ਸੁੰਦਰ ਅੰਬਾਰੀਆ ॥
 ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ, ਰੰਕਨ ਕੇਕਾਲਨ ਕੇ ਕਾਰੋ²⁵ ਕੀ ਸਵਾਰੀਆ ॥੬੩॥
 ਜਾਨਤ ਜਹਾਨੇ ਜੇ ਦੀਵਾਨੇ ਿ ਰ ਖਾਕ ਛਾਨੇ²⁶, ਤੋਰੇ ਕਹਿ ਬਖਾਨੇ ਹੀ ਤੇ ਤਾਂ ਕੇ ਪਾਇ ਪੂਜੀਐ ॥
 ਨੰਗੇ ਧੜੇਗੇ ਇਤ ਉਤ ਮਾਰਤ ਦੁੜੇਗੇ, ਮਹਾਂ ਅਭਬੰਗੇ ਤਾਂ ਸੌ-ਸੁਤ ਲੰਬੇ-ਲੂਝੀਐ ॥
 ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਧਨਪਤਿ ਮਾਨਪਤ੍ਰ ਸਿਨੇ ਮਿਲੇ, ਧੂਣੇ ਕੀ ਵਿਭੂਤਿ ਮਾਨੇ ਹਰੇ-ਮਰਥ-ਕੁਝੀਐ ॥
 ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ, ਮਹਾ ਮੂਢ ਬੁਢਨ ਤੇ ਗਣਿਤ-ਲੋਕ²⁷ ਬੁਝੀਐ ॥੬੪॥

-
1. ਮਾਸ (ਆਰਾਮਨ) ਬਾਘਾ ਦਾ । 2. ਇਸਤ੍ਰੀ । 3. ਪੁਤ੍ਰ । 4. ਪਿਆਰੇ । 5. ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ।
 6. ਦਿਲ ਦੇ ਡਰੋਸੇ ਵਾਲੇ । 7. ਤੇਜ਼ ਘੋੜੇ । 8. ਮਸਤ ਹਾਥੀ । 9. (ਸਾਰੇ ਹੀ) (ਯਮ) ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ । 10. ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਭਰਾ—ਦੋੜ ਦੋੜ ਕੇ । 11. (ਹੋ) ਹੋ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) । (ਘਿਨ) ਛਤ੍ਰ ਕੇ ਬਚਾ ਲਈ । 12. ਮੈਨੂੰ ਇਕੋ ਤੋਰਾ । 13. ਜਗਤ (ਆਪਣੀਆਂ) ਆਸਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । 14. ਬੇਨਤੀਆਂ । 15. ਕਿਲੇ । 16. ਸਿਰਹਾਣੇ । 17. ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ । 18. ਦੁਰਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ । 19. (ਹੋ) ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਤੋਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਠਾਲ-ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਫਿਆਂ ਹੀ ਕੁੱਤਾਂ (ਭਾਵ—ਹਮੇਸ਼ਾਂ) ਹੀ ਸਜੇ ਹੋਏ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬਾਕੇ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਜਵਾਨ ਹਨ (ਉਹ) ਪਾਸ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ (ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ) ਹਨ । 20. ਬੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਪਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ (ਸੁਹੰਪਨ) ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਰਾਜੇ । 21. ਹਰਨ । 22. ਕਾਰ, ਮੋਟਰਾਂ, ਮੋਟਰਕਾਰਾਂ । 23. (ਦਿਸ ਗੱਲ ਨੂੰ) ਜਹ ਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ (ਦੀਵਾਨੇ) ਖਾਕਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਉਹ ਹੀ) ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਸੁਆਹ ਪੌਂਦੇ ਹਨ । 24. ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪੁਤ੍ਰ ਲੈਣ ਦੀ (ਲੂਝੀਐ) ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । 25. (ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਧੂਣੇ ਦੀ ਵਿਭੂਤੀ ਹੀ ਕੁਝੀਆਂ ਮਰਥਾਂ ਨੂੰ ਠਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ । 26. (ਗਣਿਤ) ਜਯੋਤਿਸ਼ (ਲੰਬ) ਬਾਸਤ੍ਰ ।

ਕਥਿਤ :

ਤੋਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੀ ਤੇ ਪਾਯੋ ਹੋਕਨ ਸੁਰਾਜ ਭਾਗ, ਤੋਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੀ ਤੇ ਧਨੀ ਨਿਧਨੀ ਮਹਾਨਿਯੋਂ ॥
ਤੋਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੀ ਤੇ ਟਰੇ ਮਹਾਂ ਉਪਦ੍ਰਵ ਘਨ^੧, ਤੋਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੀ ਤੇ ਮਾਨ ਮਿਲਿਯੋਂ ਨਿਮਾਨਿਯੋਂ ॥
ਤੋਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੀ ਤੇ ਤਲ-ਨਿੱਘਰਤ^੨ ਆਕਾਸ਼ ਚਢੇ, ਤੋਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੀ ਤੇ ਬਾਗ ਉਸਰਾ ਵਰਾਨਿਯੋਂ ॥
ਤੋਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੀ ਤੇ ਹਰਿ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੁ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ, ਅੰਤਕ ਕੀ ਪਾਸਨ ਬੇ-ਸਾਸਨ ਬਿਗਾਨਿਯੋਂ^੩ ॥੬੫॥

ਤੇਰੇ ਕਰ ਕਾਮਤਰੁ^੪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਨਿਤਨ ਮੁਖ ਜੋਹਤ ਨਿਦੇਸ਼ ਕੋ^੫ ॥
ਚੰਦ੍ਰਕਾ ਸਹਿਤ ਚੰਦ, ਸੋਭਾ ਗ੍ਰਿਹ ਅਨਮੰਦ, ਫੈਲ ਰਹੀ ਕੀਰਤੀ ਸੁਦੇਸ਼ਨ ਵਿਸੇਸ਼ ਕੋ^੬ ॥
ਕਰਬੇ ਅਮਰ ਅਮਰੋਂਦਰ ਜਲਨ ਬਲ, ਭਰਬੇ ਨਿਮਿਤ ਦੀਨ ਜਨਨ ਅਸੇਸ਼ ਕੋ^੭ ॥
ਤਾਰਬੇ ਕੋ ਭਵ ਸਿੰਧੁ, ਘਾਰਬੇ ਦੁਖ ਕੋ ਦੁੰਦ ਪਾਰਬੇ ਕੋ ਦਾਜ ਬ੍ਰਿੰਦ^੮, ਭਾਰਬੇ^੯ ਕਲੇਤ ਕੋ ॥੬੬॥

ਜੇਸੇ ਮਹਾ ਜਾਲ ਮਾਹਿ ਬਾਲ ਕ੍ਰਮ ਮ੍ਰਿਗੀ ਪ੍ਰੇਰੇ, ਔਚਕ ਹੀ ਆਗਿ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਾਈ ਮੋਖ ਹੈ ॥
ਜੇਸੇ ਘਾਮ ਕ੍ਰਿਸਮ^{੧੦} ਪਹਾਨ ਕੇ ਮਾਰਗ ਮੇ, ਮਿਲੈ ਕੁਲ^{੧੧} ਜਲ ਸੀਤ, ਹਰਤ ਪ੍ਰਦੋਖ^{੧੨} ਹੈ ॥
ਜੇਸੇ ਬੇਗ^{੧੩} ਨਦੀ ਮਾਹਿ ਬਹੇ ਜਾਤ ਦੇਕਲੇ ਕੋ, ਆਇ ਭੇਟੇ ਦੇਵਦਾਰ ਪਟੜੀ ਸਚੇਖ ਹੈ^{੧੪} ॥
ਏਸੇ ਭਵ ਨਿਧਿ ਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ, ਚਰਨ ਕਾਲ ਅੰਬ ਕਤਮ ਬਿਸੇਖ ਹੈ^{੧੫} ॥੬੭॥
ਜੇਸੇ ਕੋਊ ਗਾਰੁੜੀ^{੧੬} ਗਾਰੁੜੀ^{੧੭} ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੰਜੁਤਿ, ਨਾਗਰਾਜ-ਕੁਲਿ-ਬਿਸ਼^{੧੮} ਹਰੈ ਏਕ ਛਿਨ ਮੈ ॥
ਜੇਸੇ ਮਹਾਸਿਧਿ ਗਨ-ਔਸਧੰਨ-ਸੰਜਮੇਲ^{੧੯}, ਪਾਰਦ ਕੋ ਮਾਰ ਖੰਡ ਪੁੰਜ ਕਰੈ ਤਿਨ ਮੈ^{੨੦} ॥
ਜੇਸੇ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਹਾ ਪਰਪਿਤਾਮਹਾ ਸੇ ਲੇ, ਦਾਰਿਦ ਵਿਨਾਸੇ ਮੇਲ ਪਾਰਸ ਲੋਹਿਨ ਮੈ^{੨੧} ॥
ਏਸੇ ਜਨਮ ਜਨਮਾਂਤਰ ਅਹੰਕ੍ਰਿਤਿ^{੨੨} ਨੀਂਦ ਸੋਯੇ, ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੂ ਤੇ ਜਾਗੇ ਪਤਿ-ਦਿਨ ਮੈ^{੨੩} ॥੬੮॥

-
1. ਬਹੁਤ । 2. ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਨਿਘਰਦੇ ਜਾਂਦੇ । 3. (ਉਸਤ) ਕੱਲਰ ਵਿਚ ਬਾਗ । 4. (ਅੰਤਕ) ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੀ (ਪਾਸ) ਭਾਗੀ ਹੈਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ (ਸਾਸਨ) ਦੁਖਾਂ ਦੇ (ਬਿਗਾਨਿਯੋਂ) ਬਾਹਰ ਕਢ ਸੁਟਿਆ ਹੈ । 5. ਤੋਰਾ ਹੱਥ (ਕਾਮਤਰੁ) ਕਲਪਵ੍ਰਿਣ ਹੈ । 6. (ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ) (ਨਿਦੇਸ਼) ਆਗਤਾ ਵਾਸਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮੀਰੀ ਤੇ ਮੀਰੀਮੂਹ ਵਲ ਵੇਖਦੀ ਹੈ । 7. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਅਨਮੰਦ) ਬਤੌਰ ਤੇ ਬਿਨਾ ਚੰਦ (ਚੰਦ੍ਰਕਾ) ਚਾਨਣੀ ਦੇ ਸਮੇਤ (ਸੋਭਾ ਗ੍ਰਿਹ) ਉਪਮਾ ਦਾ ਸਥਾਨ (ਹੁੰਦਾ) ਹੈ (ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉੱਤਮ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ (ਤੋਰੀ) ਕੀਰਤੀ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ । 8. ਤੂੰ (ਅਮਰੋਂਦਰ) ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਲਾਂ ਬਲਾਂ ਤੇ ਵੀ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ (ਅਸੇਸ਼) ਸਾਰਿਆਂ ਗਰੀਬ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ (ਭਰਬੇ) ਸੰਪਦਾ ਨਾਲ ਭਰਨ ਦਾ ਨਿਮਿਤ (ਕਾਰਣ) ਹੈ । 9. ਸਾਰੇ । 10. ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ । 11. ਗਰਮੀ ਦੀ ਹੁਤੀ ਦੀ ਧੁੱਪ । 12. ਛੋਟੀ ਨਦੀ । 13. ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੀ । 14. ਤੇਜ਼ । 15. (ਸਚੇਖ) ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਹੀ (ਦੇਵਦਾਰ) ਬਿਆਰ ਦੀ (ਪਟੜੀ) ਗੋਲੀ ਆ ਮਿਲੇ । 16. ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ (ਤਵਨਿਧਿ) ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਰੂਪ ਕਮਲ, ਕਰਮ ਰੂਪ (ਅੰਬ) ਪਾਈ ਨੂੰ (ਬਿਸੇਖ) ਸੁਕਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ । 17. ਗਾਰੁੜ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਗਯਾਰਾ, ਮਾਦਰੀ । 18. ਗਾਰੁੜ ਮੰਤ੍ਰ । 19. ਵਡਿਆਂ ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲਾਂ (ਅਠ ਅਥਵਾ ਅਠਾਰਾਂ) ਦੀਆਂ ਜ਼ਹਰਾਂ । 20. ਸਭਿ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਮਿਥਾਪ ਨਾਲ । 21. (ਤਿਨ) ਤਿਨਕੇ ਤਰ (ਦਵਾਈ ਦੀ ਖੁਰਾਕ) ਵਿਚ ਪਾਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ (ਖੰਡ) ਨਮਰਦ ਨੂੰ (ਪ੍ਰੇਸ) ਮਰਦ ਬਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । 22. ਲੋਹਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਸ ਨਾਲ (ਮੇਲ) ਫੁਹਾ ਕੇ । 23. ਅਯਾਨ ; ਮਾਯਾ; ਅਵਿਦਯਾ । 24. ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਰੂਪ (ਪਰਿਦਿਨ) ਸੂਰਜ (ਚੜ੍ਹਨ) ਵਿਚ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਕਥਿੱਤ :

ਪਰਿ ਪਰਦੇਸ਼ ਗਏ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਦੁਖੀ ਜੈਸੇ, ਬਿਰਹੇ ਬਿਕਲ ਕਲ ਛਿਨ ਹੂੰ ਨ ਰੈਨਿ ਹੈ ।
 ਫਨਿਮਨਿ¹ ਹੂੰ ਤੇ ਮਨਿ ਕਈ ਫਨਿ ਪਟਕਤਿ, ਜੈਸੇ ਬਿਬ ਉਗਲਤ ਪਰਤ ਨ ਚੈਨਿ ਹੈ ।
 ਜਲ ਤੇ ਉਛਰ ਤਟ-ਤਰਨੀ² ਕੇ ਮੀਨ ਦਥਾ, ਜੈਸੇ ਤਤਪ ਤਤਪ ਮਰੇ ਬਿਲਪੇਨ ਹੈ ।
 ਗਯਾਨ ਸਿੰਧੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ, ਬਿਨਾ ਕਣ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਚਿਤੇਨ³ ਹੈ । ੬੯ ।
 ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਧਨੁਰਵੇਦ ਕਯਾਤਾ ਅਸਤ੍ਰ-ਵੇਤਾ ਜੈਸੇ, ਸੰਕ੍ਰਮ ਸਮਯਚਾਪ ਬਾਨ ਬਿਨ ਡੋਲਈ⁴ ॥
 ਰਾਗ ਨਾਦ ਸੁਰ ਤਾਰ ਗ੍ਰਾਮ ਸ੍ਰੁਤਿ ਮੂਰਛਨਾ, ਜੈਸੇ ਜਾਨੈ ਸਭਾ ਮਧਨ ਲਜਿਤ ਨਾ ਬੋਲਈ⁵ ।
 ਵਾਤ ਪਿਤ ਰਸ ਉਪਧਾਤ੍ਰਨ ਰਸਾਯਨ ਸੋ, ਜੈਸੇ ਵੇਦਨ ਜਾਨਤ ਭੀ ਰੋਕ ਨ ਟਟੋਲ ਈ⁶ ।
 ਸਕਲ ਕਲਾਨ ਸਮਰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਤੈਸੇ, ਬਿਨਾ ਜਾਨੇ ਚਿਦ ਗ੍ਰੰਥ ਕੈਸੇ ਖੋਲਈ⁷ । ੭੦ ।
 ਅੰਗ ਅੰਗ ਮਾਹਿ ਵਜਬਾ-ਵਯਾਪਿਤ⁸ ਮਹਾਨ ਦੁਖ, ਔਸਧਿ⁹ ਬਿਨਾ ਨ ਸੁਖ ਤਨ ਉਪਜਾਵਈ ।
 ਮਾਰਗ ਬਟੋਹੀ¹⁰ ਜਾਤ ਕੰਟਕ ਗਭਤਿ ਪਕ, ਸੂਚੀ¹¹ ਬਿਨ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਾਮ ਨਾਹਿ ਆਵਈ ।
 ਸੁਖ ਮੁਖ ਬਿਕਲ ਪਯਾਸ ਸਥਲ ਮਾਰੂ ਘਨੀ, ਸੀਤਲ ਅਮਲ ਬਾਰਿ ਤਨ ਸਰਸਾਵਈ¹² ।
 ਬਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਚੀਟੀ ਗਜ ਭਗਵਾਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦ ਹੀ ਪ੍ਰਕਟ ਜਨਾਵਈ¹³ । ੭੧ ।
 ਤੀਨੇ ਲੋਕ ਹੋਰ ਹੋਰ, ਰਤਿ¹⁴, ਕਾਮ, ਸਚੀ¹⁵, ਰੰਭਾ¹⁶, ਉਰਵਸ਼ੀ, ਚੰਡ, ਇੰਦ੍ਰ¹⁷, ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਵ ਠੋਰ ਹੀ ॥
 ਸ੍ਰੁਤਿ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਬਾਸਤ੍ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ, ਪੁਰਾਣ, ਉਪਵੇਦ ਅੰਗਖਟ ਆਦਿ ਗਯਾਨ ਗੋਰਾ¹⁸ ਹੀ ॥
 ਜਪ, ਤਪ, ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਦਯਾ, ਧਰਮ, ਕਰਮ, ਤੇਜ, ਬਲ, ਕ੍ਰਾਂਤਿ, ਜਯੋਤਿ, ਵੀਰਤ੍ਵ-ਸਮੋਰ-ਹੀ¹⁹ ॥
 ਦਯਾ ਨਿਧਿ ਸਰਵ-ਸਿਧਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ, ਬਿਰੇਚਿ ਨਿਪੁਣਾਈ ਬਪੁ ਕੀਨਯੋ ਬਡੋਰ ਹੀ²⁰ । ੭੨ ॥

1. ਵੱਡਾ ਸੱਪ । 2. ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ । 3. ਯਾਦ ਆਈ । 4. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਕੋਈ) (ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ) ਰਾਜਾ ਧਨੁਸ਼ ਵਿਦਯਾ ਦਾ (ਗਯਾਨ) ਜਾਣੂ ਅਤੇ ਅਸਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਵੀ (ਵੇਤਾ) ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ ਪਰ ਯੁੱਧ ਸਮਯ (ਚਾਪ) ਧਨੁਸ ਬਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ (ਨਿਰਾਸ਼ ਹੀ) ਛਿਰਦਾ ਹੈ ।
 5. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਰਾਗ (ਨਾਦ) ਸ਼ਬਦ, ਸੁਰ, ਤਾਲ, ਗ੍ਰਾਮ, ਸ੍ਰੁਤੀਆਂ ਤੇ ਮੂਰਛਨਾਂ (ਆਦਿਕ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦਾ) ਜਾਣੂ ਵੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਨ ਬੋਲੇ (ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ) । 6. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਤ ਪਿਤ, ਰਸ ਉਪ-ਧਾਤ੍ਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਯਨਿਕ ਦ੍ਰਵੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਵੇਦਜ ਵੀ ਰੋਕ ਦੀ ਖੋਜ (ਨਿਦਾਨ) ਨਾ ਕਰੇ (ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਖ ਨਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੁਖ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਹੈ) । 7. ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ (ਉਪਦੇਸ਼) ਜਾਣੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ (ਚਿਦ ਗ੍ਰੰਥ) ਜੜ ਚੈਤਨਯ ਦੀ ਗੰਢ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਜਕੜਾਸੂ) ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕੇਗਾ । 8. ਪੀੜ ਵੇਲੀ ਹੋਈ ਹੈ । 9. ਦਵਾਈ । 10. ਰਾਹੀ ।
 11. ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਡੇ ਵਜਦੇ ਹੋਣ । 12. ਸੂਈ ਤੋਂ ਬਿਨ (ਹੋਰ) । 13. ਜੋ ਮੂੰਹ ਸੁਕਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਿਆਸ ਨਾਲ (ਬਿਕਲ) ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਨੰਦਾ (ਬਾਰਿ) ਪਾਣੀ ਹੀ ਸਲੀਰ ਨੂੰ (ਸਰਸਾਵਈ) ਹਰਾ ਭਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।
 14. (ਬੇਸ਼ਕ !) ਵਣਾਂ, ਤ੍ਰਿਣਾਂ, ਕੀੜੀਆਂ ਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਵਿਚ (ਭਗਵਾਨ) ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ (ਸ਼ਬਦ) ਉਪਦੇਸ਼ ਹੀ (ਉਸ ਨੂੰ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਨਾਵਈ ਸਮਝੋਂਦਾ ਹੈ । 15. ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਲਿਸਤੀ । 16. ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਲਿਸਤੀ । 17. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਪਸਰਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । 18. ਇੰਦ੍ਰ ; ਇੰਦ੍ਰਾ, ਲੱਛਮੀ । 19. ਮਹਾਨ । 20. ਸੁਰਗੀਰਤਾ ਦੀ (ਸਮੋਰ) ਸਰਤਾਜਤਾ ਵੀ ।
 21. (ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਇਕ ਥਾਂ ਕਰ ਕੇ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ (ਨਿਪੁਣਾਈ) ਚਤੁਰਤਾ ਦੇ ਬਡੋਰ (ਕਿ ਮੈਂ ਜਕੜ ਨੂੰ ਚਤੁਰਤਾ ਵਿਖਾ ਸਕਾਂ) ਦਯਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ (ਸਿਧਿ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ।

ਕਥਿਤ :

ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਪਾਪ-ਪਖਾ^੧ ਨਾਸ ਹੋਤ, ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਨਰਕ ਨਾਹਿ ਪੇਖੀਐ ॥
ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਯਮਦੂਤ ਭਾਗ ਜਾਤ, ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਪੁਨਯ ਲਹਿ ਬਿਸੇਖੀਐ ॥
ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਸੁਭ-ਕਰਮ ਕਰਮ ਹੋਹਿ^੨, ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਸੁਭ-ਧਰਮ ਲੇਖੀਐ ॥
ਮਹਿਮਾ ਅਗਾਧ, ਹਰਿ, ਕੋਟਿ ਵਯਾਪਿ^੩ ਕੇ ਵਿਨਾਸ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਦਰਸ ਪਰਸ ਦੇਖੀਐ ॥੭੩॥

ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਔਗੁਣ ਕੇ ਗੁਣ^੪ ਨਾਹਿ, ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਗੁਣ ਪਰਿ ਪੂਰਿ ਹੈ ॥
ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਸੰਕਲਪ ਚਿਤ ਸੁਧ, ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਜੀਵਨਿ-ਕੋ-ਮੂਰਿ^੫ ਹੈ ॥
ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਕਾਹੂੰ ਸੋ ਨ ਵੈਰ ਭਾਵ, ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਹਰੇ ਦੁਖ ਸੂਰਿ ਹੈ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਜਪਯਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਧਰਮ ਕੇ ਦ੍ਰਿਢਯਾ, ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਭਯਾ ! ਨਾਰਾਯਣ ਕੇ ਨੂਰਿ^੬ ਹੈ ॥੭੪॥

ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਧਨ, ਧਾਨ, ਧਾਮ ਭਰੇ, ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਦੁਧ ਪੂਤ ਪਾਈਐ ॥
ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਰੋਗ ਸੋਗ ਕੇ ਵਿਨਾਸ, ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਭੋਗਨ ਭੋਗਾਈਐ ॥
ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਅਚਲ ਸਮਾਧਿ ਯੋਗ, ਜਾਹਿ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਗੀਤ ਹਰਿ ਗਾਈਐ ॥
ਦੇਤ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਜੋ, ਲੇਤ ਬਣੁ ਦਾਮ ਨਾ ਜੋ^੭, ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੂ ਕੇ ਦਰਸ ਪਰਸ ਆਈਐ ॥੭੫॥

ਪ੍ਰਿਥ ਜਨਮ ਜਨਾਨੀ^੮ ਕੇ ਬਾਢ ਹੀ^੯ ਬਸਣ ਦੀਨੇ, ਪਰਸੇ ਨ ਪਦ-ਕੰਜ^{੧੦} ਪ੍ਰਭੂ ਲਿਵ ਲੀਨ ਕੇ ॥
ਪ੍ਰਿਥ ਕਰਮ ਪਸ਼ਯੋ ਨਿਤ ਬੰਧਨ ਸੁਰਗ ਮਾਹ੍ਰੇ, ਵਾਕਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾਮਨ ਜਲ ਨਾਹਿ ਮਨ ਮੀਨ ਕੋ^{੧੧} ॥
ਪ੍ਰਿਥ ਧਰਮ ਧਰਯੋ ਦੁਖਦਾਈ ਜਕ-ਜੀਵਨ ਜੇ, ਜਾਨੈ ਨਾਹਿ ਆਤਮ ਸਰਬਾਤਮਨ ਭੀਨ-ਕੋ^{੧੨} ॥
ਪ੍ਰਿਥ ਸ਼ੀਰਸ^{੧੩} ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਚਰਨਨ ਜੋਉ, ਗਿਰਜੇ ਨ ਜਾਇ, ਲਾਗਯੋ ਲਾਛਨ-ਕੁਲੀਨ ਕੋ^{੧੪} ॥੭੬॥

ਪ੍ਰਿਥ ਪਗ ਧਰੇ ਮਗ ਦਿਖੀ, ਦੇਵ ਦਾਰਨ ਕੇ, ਪ੍ਰਿਥ ਕਰ ਜੋਉ ਆਨ ਸੇਵ ਹਿਤ ਲਪਕੇ ॥
ਪ੍ਰਿਥ ਸੁਨ ਸੁਨੇ ਵਾਕਯ ਸੰਤਨ ਕੀ ਨਿੰਦ ਯੁਕਤ, ਪ੍ਰਿਥ ਨੈਨ ਪ੍ਰਭੂ ਅਵਿਲੋਕਨ-ਸੋ-ਝਪਕੇ^{੧੫} ॥
ਪ੍ਰਿਥ ਜੀਭ ਥੋਲ ਕਟੁ ਕੰਟਕ ਸਾਧੁਨ ਚੋਭ^{੧੬}, ਪ੍ਰਿਥ ਰਿਦੈ, ਜਾਹਿ ਧਨ ਵੰਡਵ ਮੰਡਪ ਕੋ^{੧੭} ॥
ਪ੍ਰਿਥ ਸਿਰ ਜੋਉ ਪਕ ਪੰਕਜ ਨ ਪਰਜੇ ਜਾਇ, ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀਵਨ-ਕਲਪ ਕੇ ॥੭੭॥

ਕੈਸੀ ਹੰਸ-ਗਤਿ^{੧੮}, ਭਨਿ ਕਵਿ ਹਰਿਨਾਮ ਦਾਸ, ਜੈਸੀ ਖਗਰਾਜ ਜੂ ਕੀ ਪੇਖੀ ਮਗ ਮਾਲ ਹੈ^{੧੯} ॥
ਕੈਸੀ ਖਗਰਾਜ ਦੇਖੀ ਮਗ ਮਾਲ ਨੈਨਨ ਸੇ, ਜੈਸੀ ਦੇਵਨਦੀ^{੨੦} ਭਟਕਿ ਇਤ ਉਤ ਭਾਲ ਹੈ ॥

1. ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ । 2. ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸੁਭ ਕਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । 3. ਰੋਗ । 4. ਪ੍ਰਭਾਵ, ਅਸਰ । 5. ਚਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਦਿ ਜੀਵਨ ਬੂਟੀ । 6. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । 7. ਜੋ ਗੁਣ (ਦਾਮ) ਕੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ । 8. ਮਾਰਾ । 9. ਵਿਅਰਥ ਹੀ । 10. ਚਰਨ ਕਮਲ । 11. ਬ੍ਰਹਮਕਾਮਨ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਰੂਪ ਜਲ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ (ਮੀਨ) ਮੱਛ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ । 12. (ਭੀਨ) ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਨੂੰ । 13. ਸਿਰ । 14. ਉਤਮ ਕੁਲਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ (ਲਾਛਨ) ਬਲੰਕ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ । 15. ਜਿਹੜੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ (ਅਵਿਲੋਕਨ) ਵੇਖਣ ਤੋਂ (ਝਪਕੇ) ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । 16. ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚੁਭਦਾ ਹੈ । 17. ਜਿਸ ਵਿਚ ਧਨ ਅਤੇ (ਮੰਡਪ) ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ (ਵੰਡਵ) ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ । 18. ਹੰਸ ਦੀ ਚਾਲ । 19. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂਜਾਂ ਦੀ (ਅਕਾਸ਼ ਦੇ) ਰਾਹ ਵਿਚ (ਮਾਲ) ਲਾਇਨ (ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ । 20. ਕੰਘਾ । 21. ਕੰਢੇ ।

ਕਥਿਤ :

ਕੈਸੀ ਦੇਵਨਦੀ ਇਤ ਉਤ ਤਟ ਕੋਰ ਬਹੈ, ਜੈਸੇ ਅਹਿਰਾਜ ਨਿਜ ਭਾਤ ਸੋ ਬਿਹਾਲ ਹੈ ॥
ਕੈਸੇ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਹਰਿਵਾਹਨ ਬਿਹਾਲ ਖੋਜੇ, ਜੈਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਰ ਦੂ ਕੀ ਚਾਲ ਹੈ ॥੭੮॥

ਕੈਸੇ ਦੇਵਵਾਸ ਮਾਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਕੁੰਡ ਨੀਕੋ, ਜੈਸੇ ਤੀਰਥਰਾਜ ਕੁੰਡ ਬਾਲ ਕੋ ਅਮੰਦ ਹੈ ॥
ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਯਾਗ ਕੁੰਡ ਬਾਲ ਮੇਂ ਸੁਗਤਿ ਦਾਇਕ, ਜੈਸੇ ਓਅੰ ਬਬਦਿ ਬਖਾਨਤ ਸੁਛੰਦ ਹੈ ॥
ਕੈਸੇ ਓਅੰ ਸਬਦ ਬਖਾਨਤਿ ਹੈਂ ਵੇਦ ਵਾਕਯ, ਜੈਸੇ ਅਮਿਯ ਸਵਤ ਪਰਿ-ਪੁਨਮ-ਕੋ-ਚੰਦ ਹੈ ॥
ਕੈਸੇ ਪਰਿ-ਪੁਨਮ ਕੋ ਚੰਦ ਸੁਧਾ ਸੁਵਤ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖਾਰਵਿੰਦ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਮੁਕੰਦ ਹੈ ॥੭੯॥

ਕੈਸੇ ਕੈ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸਮਯ ਸੂਰ ਮੁਖ ਵਾਕਯ ਹੋਤ, ਜੈਸੇ ਮੇਘ ਮਾਲ ਚਾਲ ਸਬਦ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ॥
ਕੈਸੇ ਮੇਘ ਮਾਲ ਚਾਲ ਸਬਦ ਗੰਭੀਰ ਹੋਤ, ਜੈਸੇ ਵਾਤ ਯੋਗ ਸੰਗ ਬੋਲੇ ਨਿਧਿਨੀਰੂ ਹੈ ॥
ਕੈਸੇ ਵਾਤ ਯੋਗ ਸੰਗ ਨੀਰਨਿਧਿ ਬੋਲਤ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸਿੰਹ-ਨਾਦ ਹੂੰ ਕੋ ਬੁਝੈ ਮ੍ਰਿਗ-ਭੀਰੂ ਹੈ ॥
ਕੈਸੇ ਸਿੰਹਨਾਦ ਹੂੰ ਕੋ ਮ੍ਰਿਗ ਕਨ ਭੀਰੂ ਜਾਨੈ, ਜੈਸੇ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਵਾਕਯ, ਮਾਯ-ਕੋ-ਅਸੀਰੂ ਹੈ ॥੮੦॥

ਕੈਸੀ ਮਧਯ ਸੁਕਤੀ ਕੋ ਮੁਕਤਨ ਲਰੀ ਖਰੀ^੧, ਜੈਸੀ ਜਨ ਜੋਹਰੀ ਬਜ੍ਜਾਨ-ਸ੍ਰਿਗ-ਘਰੀ^੨ ਹੈ ॥
ਕੈਸੀ ਜਨ ਜੋਹਰੀ ਬਜ੍ਜਾਨ ਸ੍ਰਿਗ ਸਾਜ ਕੀਨਿ, ਜੈਸੀ ਦਾਨੇ ਦਾਰਮ^੩ ਕੀ ਪਾਂਤਿ ਵਿਸ਼ਵਕਰੀ^੪ ਹੈ ॥
ਕੈਸੀ ਦਾਰਮ ਦਾਨਨ ਕੀ ਪਾਂਤਿ ਬੀਨੀ ਦ੍ਰਿਟ^੫, ਜੈਸੀ ਕੰਜ ਦਲ ਸੰਗ^੬ ਅੰਬ-ਬੁੰਦ ਜਰੀ^੭ ਹੈ ॥
ਕੈਸੀ ਕੰਜ ਦਲ ਸੰਗ ਅੰਬ-ਬੁੰਦ ਸੱਭ ਰਹੀ, ਜੈਸੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਰਦਨਨ ਕੀ ਲਰੀ^੮ ਹੈ ॥੮੧॥

ਕੈਸੀ ਪਾਂਤਿ ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਯੁਤ ਮੱਕਿਨ ਕੇ ਦਾਨਨ ਕੀ^੯, ਜੈਸੀ ਕੁੰਦਕਲੀ ਮੰਜੂ^{੧੦} ਮਾਲੀ ਪੋਇ ਧਰੀ ਹੈ ॥
ਕੈਸੀ ਕੁੰਦ ਮੰਜੂ ਕਲੀ ਮਾਲੀ ਪੋਇ ਮਾਲ ਧਰੀ, ਜੈਸੀ ਸਯਾਮ ਨਗ ਮਣਕਾਵਲਿ ਇਕ ਸਰੀ^{੧੧} ਹੈ ॥
ਕੈਸੀ ਸਯਾਮ ਨਗ ਮਣਕਾਵਲਿ ਇਕ ਸਰੀ ਪੋਖੀ, ਜੈਸੀ ਹਰੀ ਮੰਦਿਰ ਪਾਰਸ਼ਿਦ ਸੇਧ ਘਰੀ^{੧੨} ਹੈ ॥
ਕੈਸੀ ਹਰੀ ਮੰਦਿਰ ਪਾਰਸ਼ਿਦ ਸੇਧ ਘਰੀ ਧਰੀ, ਜੈਸੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਦਾਤਨ ਕੀ ਲਰੀ ਹੈ ॥੮੨॥

1. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਅਹਿਰਾਜ) ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਆਪਣੇ ਡਾਈ (ਗੁਰੂ) ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ (ਵਲ ਖਾਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਪਿੰਡਲ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ । 2. ਸੂਰਗ, ਦੇਵਪੁਰੀ । 3. ਵੇਦ । 4. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੰਠਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦਮਾ (ਪਰਿ) ਸਾਰੇ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ (ਸੁਵਤ) ਫਿੜਕਦਾ ਹੈ । 5. ਜੰਗ । 6. ਸਮੁੰਦ੍ਰ । 7. ਕਾਯਰ, ਪਸ਼ੂ । 8. ਮਾਯਾ ਦੇ ਕੰਦੀ, ਧਨ ਦੇ ਬੱਧੇ ਹੋਏ । 9. ਸਿੱਧੀ ਦੇ । 10. ਮੱਤੀਆਂ ਦੀ ਕਰਾਰ (ਖਰੀ) ਖਲੋਤੀ ਹੈ । 11. (ਬਜ੍ਜਾਨ) ਗੀਤਿਆਂ ਦੀ (ਸ੍ਰਿਤ) ਮਾਲਾ ਘੜੀ ਹੈ । 12. ਅਠਾਰ । 13. ਵਿਸ਼ੁਕਰ, ਬ੍ਰਹਮਾ । 14. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ । 15. (ਅੰਬ) ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਜੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । 16. (ਰਦਨਨ) ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਹੈ । 17. (ਕ੍ਰਾਂਤਿ) ਚਮਕ ਸਮੇਤ (ਮੱਕਿਨ) ਮਕਦੀ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਪਾਂਤਿ) ਲਾਇਨ ਹੈ ? 18. (ਮੰਜੂ) ਚਿੱਟੇ (ਕੁੰਦ) ਚੰਕੇ ਦੀਆਂ ਕਲੀਆਂ । 19. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਸਯਾਮ) ਕਾਲੇ ਪਹਾੜ ਵਿਚ ਮਣੀਆਂ ਦੀ (ਆਵਲਿ) ਲਾਇਨ (ਇਕ ਸਰੀ) ਇਕੋ ਜਹੀ (ਹੁੰਦੀ) ਹੈ । 20. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਪ੍ਰਯਾਗ) ਦੇ (ਹਰਿ) ਤਗਵਾਨ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਪਾਰਸ਼ਿਦ (ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ) ਦੀ ਸੇਧ (ਘਰੀ) ਬਣਦੀ ਹੋਈ (ਹੁੰਦੀ) ਹੈ ।

ਕੀਤਾ :

ਦੇਵ ਦੇਤ੍ਯ ਪਯੋਨਿਧਿ ਮਥਤ ਨਿਕਾਲੇ ਰਤਨ, ਬਿਖਰ ਪਰ ਹੈ ਅਜੋ ਧਯਾਨ ਨਾਹਿ ਕੀਨੋ ਹੈ ॥
ਵਿਸ਼ੁਕਰਮੇ ਰਮਾ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਹੇਤ ਵਾਸ ਰਚਿਤ, ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਬਿਸਰ ਮਟਿਨ ਜਰਿ ਦੀਨੋ ਹੈ ॥
ਪ੍ਰੇਮਧਾਰ ਮਾਹਿ ਬਿਧਿ ਅਟਪਟੇ ਉਤ੍ਰਗਨ, ਰਚੇ ਸੋਧ ਅਥਿ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸੋ ਨਵੀਨੋ ਹੈ ॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ, ਨਖ ਜਯੋਤਿ ਦਯੋਤਿ ਕਵਿ ਉਪਮਾ ਬਿਹੀਨੋ ਹੈ ॥੮੩॥

ਬਿਧਿ, ਰਵਿ, ਬਿਧਿ^੧ ਹਰ^੨, ਰਮਾਕੋਤ^੩ ਕਣਪਤਿ, ਚੰਡਿ, ਕਾਲੀ, ਦੁਰਗਾ, ਭਵਾਨੀ, ਅੰਨ-ਪੂਰਣਾ ॥
ਚਿੰਤਾ-ਪੂਰਨਿ, ਨੈਣਾ, ਸੋ ਕਾਮਖਨਾ, ਜਗਨਨਾਥ, ਬਿੰਦੁ ਮਾਧੋ,^੪ ਬਿਠੱਲ^੫ ਸ਼੍ਰੀਰੇਗੁਨਾਥ, ਸੂਰਣਾ^੬ ॥
ਮਛ, ਥਛ, ਕਲਕੀ, ਬੋਧ, ਬਾਵਨ, ਨਰ ਸਿੰਘ, ਭਿਕੁ^੭, ਹਲੀ^੮, ਕੰਸ-ਕਾਲ^੯, ਦਸਸੀਜ ਦੂਰਣਾ^{੧੦} ॥
ਬਲੀ ਕਾਲ ਕਲਿਮਲ ਨਿਖਲ ਬਿਹੰਡਣ ਕੋ^{੧੧}, ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਗੁਰੂ ਮਾਹਿ ਵਯਾਪਿ ਪਰਿਪੂਰਣਾ ॥੮੪॥

ਜਾ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਕੀਏ ਜਾਪ ਵਿਵਿਧਾਨ^{੧੨}, ਪਾਯੋ, ਜਾ ਕੇ ਸਤ ਸੰਗ ਕੀਏ ਤਾਪ-ਭਾਵ^{੧੩} ਜਾਨੀਐ ॥
ਜਾ ਕੇ ਸਤ ਸੰਗ ਹੂੰ ਤੇ ਓਅੰ ਅਨਹਦ ਧੁਨਿ, ਜਾ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਹੂੰ ਤੇ ਕੀਰਤਿਨਿ ਯਾਨੀਐ ॥
ਜਾ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਕੀਏ ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਨਾਨ ਬਿਧਿ, ਜਾ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਹੂੰ ਤੇ ਮੱਖ-ਪੰਥ^{੧੪} ਮਾਨੀਐ ॥
ਜਾ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਹੂੰ ਤੇ ਸੂਏ ਦੇਵਲੋਕ ਗਤਿ^{੧੫}, ਸੋਧੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਵੰਸ-ਭਾਨੀਐ^{੧੬} ॥੮੫॥

ਪੇਖਤ ਦਰਸ ਨੈਨ ਉਲਟ ਮੁਦ੍ਰਿਤ ਭਏ, ਭਾਖਤੇ ਹੀ ਜੀਭ ਵਿਸਮਾਦ-ਮੋ-ਪਗਤ ਹੈ^{੧੭} ॥
ਕਰਤੇ ਸਪਰਸ਼, ਨ ਕਰ^{੧੮} ਕਰੋ ਕਰਮ ਕੋ, ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ, ਚਿਤ ਲੇਵਤ ਠਗਤ ਹੈ ॥
ਜਾਇਓ ਨਮਿਤ ਪਗ ਚਾਹਬਿ ਉਚਾਇਓ ਜੋ, ਮਗ ਪੈਨ ਡਗ,^{੧੯} ਡਗਮਗ ਭੇ ਡਗਤ ਹੈ^{੨੦} ॥
ਮੋਹਨੀ ਕਿ ਭਾਪਨੀ, ਵਸੀਕਰਨੀ, ਉਚਾਟਨੀ, ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਉਦਮਾਦਨੀ ਲਗਤ ਹੈ ॥੮੬॥

-
1. (ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਹੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ ਮਾਨੋ ਕਿ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਦੇਵਤਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਭੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਰਿੜਕਾਇਆ ਰਤਨ ਕਢੇ ਸਨ (ਤੇ ਵੇਰ ਸੁਰਾਸੁਰ ਨੇ) ਧਯਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਹੁਣ ਡਕ (ਬਿਖੜੇ) ਖਿਲਰੇ ਪਏ ਹਨ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਹੂੰ ਹਨ) । 2. (ਮਾਨੋ ਕਿ) ਵਿਸ਼ੁਕਰਮੇ ਨੇ ਲੱਛਮੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ ਨੇ ਠੀਕ ਬੁਧਿ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਛੱਟੇ ਵਭੇ (ਮਟਿਨ) ਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਜੜ ਵਿੱਤਾ ਹੈ । 3. (ਮਾਨੋ ਕਿ) (ਪ੍ਰੇਮਧਾਰ) ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ (ਉਤ੍ਰਗਨ) ਤਾਰੇ ਅਟਪਟੇ ਜਹੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖੋਧ ਕੇ (ਨਹੂੰ ਰੂਪ ਵਿਚ) ਰਚਿ ਰਿਹਾ ਹੈ । 4. ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਨਹੂੰਆਂ ਦੀ ਜਯੋਤੀ (ਦਯੋਤਿ) ਢਾਮਕ ਰਹੀ ਹੈ (ਪਰ ਕੀ ਕਰੋ ?) ਕਵਿ ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਹੈ (ਕਵਿ ਨੂੰ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ ਲਭ ਰਹੀ) । 5. ਬ੍ਰਹਮਾ । 6. ਬਿਵ । 7. ਵਿਸ਼ਨੂ । 8. ਕਾਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਪੂਜਯ ਦੇਵਤਾ । 9. ਪੰਥਰ ਪੁਰ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਦੇਵ । 10. ਵਾਰਾਹ ਅਵਤਾਰ । 11. ਪਰਬਰਾਮ । 12. ਬਲਦੇਵ । 13. ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਜੀ । 14. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ । 15. ਕਲਿਯੁਗ ਦੇ (ਨਿਖਲ) ਸਾਰੇ ਪਾਪ (ਬਿਹੰਡਣ) ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ । 16. ਜਪ ਕਰਨ ਦੇ ਰਹੀਕੇ । 17. ਤਪ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ । 18. ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ । 19. ਦੇਵਲੋਕ ਦੀ (ਗਤਿ) ਹਾਲਤ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । 20. (ਭਾਨ) ਸੂਰਜ ਵੰਸ਼ੀ ਹਨ । 21. ਹੀਰਾਨੀ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । 22. ਹੱਥ । 23. ਰਾਹ ਵਿਚ ਪੈਰ ਨਹੀਂ (ਪੈਂਦਾ) । 24. (ਡਗਮਗ) ਡਾਂਵਾਂਡੋਲ ਹੋਏ (ਡਗਤ) ਫਿਰਦੇ ਹਨ ।

ਕਥਿਤ :

ਆਓ ਰੇ ਪਪੀਹਾ ! ਜੀਹਾ ਤੋਰ, ਮੋਰੋ-ਮਨ-ਪੀਵੇ, ਭਨੋ ਮੁਖ ਖੋਲ ਖੋਲ, ਆਓ ਪੀਯਾ ! ਆਓ ਰੇ ! ॥
 ਦਾਓ ਰੇ ਕਲਾਪੀ ! ਹਾਵ ਭਾਵ ਨਾਨਾ ਰੰਗ ਪੰਖ, ਮਾਪ ਮਾਪ ਪਗ ਧਰੀ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਦਾਓ ਰੇ ! ॥
 ਭਾਓ ਰੇ ਕੋਇਲੀਆ ! ਕੂਹ ਕੂਹ ਕੂਕ ਜੂਹ, ਆਮ ਮਤ ਖੱਯੋ ਸੁਨ ਪਰੇ ਕੁਪੁਭਾਓ ਰੇ ! ॥
 ਜਾਓ ਰੇ ! ਸੰਦੇਸ਼ ਲੀਏ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੂ ਪੇ, ਪ੍ਰੇਰ ਪ੍ਰੇਰ ਕਹੀਯੋ ਸਹੀਯੋ ! ਮਾਤ ਲੋਕ ਜਾਓ ਰੇ ! ॥੮੭॥
 ਕੋਟ੍ਹੇ ਜਨ ਆਯ ਕਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ, ਸਭਿ ਧਨ ਧਾਮ ਕੋ ਸਮਰਪ^੧ ਸੁਖ ਪਾਯ ਹੋ ॥
 ਪਾਣੀ ਵੋਇ ਚਰਨ ਪਖਾਰ^੨ ਤਨ ਨਹਲਾਉ, ਧੋਇ ਕਰ ਵਸਨ ਗੁਲਾਮ^੩ ਕਹਿਲਾਯ ਹੋ ॥
 ਪੱਤਾ ਫੇਰ ਚਾਪੀ ਕਰਾ ਮੇਰ ਸੇਜ ਛਾਇ ਬਤ^੪, ਪਾਯ ਤਰ ਥਿਰ ਹੋਇ, ਆਪ ਨ ਜਨਾਯ ਹੋ ॥
 ਗਾਇ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਜਸ ਜਧਾਇ ਹੋ ਹਤੀ ਕੋ ਨਾਮ, ਕਹਾਇ ਗੁਰੂ ਦਾਸ ਸ੍ਰਾਸ ਅੰਤ ਕਾ ਬਹਾਯ ਹੋ ॥੮੮॥

ਏਕ ਤਨ, ਕੋਟ ਸਾਢੇ ਤੀਨ ਰੋਮ ਸੰਗ ਦੀਏ, ਰੋਮ-ਤਨ-ਸਾਜ^੫ ਕ੍ਰਿਪਾਧਾਮ ਸੁਖ-ਸਾਗਰਾ ॥
 ਤਨ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਨ ਏਤੇ ਏਤੇ ਕੀਜੀਏ ਜੂ ! ਮਨ ਮਨ ਮਾਹਿ ਏਤੇ ਬਦਨ^੬ ਉਜਾਗਰਾ ॥
 ਬਦਨ ਬਦਨ ਮਾਹਿ ਏਤੀ ਏਤੀ ਰਸਨਾ ਹੂੰ^੭, ਰਸਨ ਰਸਨ ਏਤੇ ਨਾਮ ਹੋ ਗੁਨਾਗਰਾ^੮ ॥
 ਨਾਮ ਨਾਮ ਜੇਤੇ ਯਾਦ ਲਹੋ ਮੈ ਜਨਮ ਜਨਮ^੯, ਤੋ ਹੂੰ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਗੁਰੂ ਗੁਣ-ਸਿੰਧੁ ਗਾਗਰਾ^{੧੦} ॥੮੯॥
 ਮੋਰ, ਪਿਕ,^{੧੧} ਸੁਕ,^{੧੨} ਹੰਸ, ਸਾਰਕ^{੧੩}, ਸਾਰਸ, ਕਾਕ, ਕੋਕਣਿ^{੧੪}, ਜੋਗਣਿ^{੧੫}, ਕੰਬੁ^{੧੬} ਚਟਿਕਾ ਖੰਜਨ^{੧੭} ਹੈ ॥
 ਮਹਿਸੀ^{੧੮} ਬ੍ਰਿਸਤ^{੧੯} ਕਰਧਬ^{੨੦}, ਅਜਾ^{੨੧}, ਭੇਤਿ^{੨੨}, ਭਾਲੂ^{੨੩} ਕਪਿ^{੨੪}, ਅਸਵ^{੨੫}, ਨਾਗ^{੨੬}, ਬਾਘ, ਬਜਾਘ-ਰੰਜਨ-ਹੈ^{੨੭} ॥
 ਛਿਪਕਲੀ^{੨੮}, ਕਿਰਲੇ, ਸਰਪ, ਕੋਧ^{੨੯}, ਨਕੁਲ^{੩੦}, ਨਾਕ^{੩੧}, ਕ੍ਰੋਧ^{੩੨}, ਰਾਇਬੇਲ, ਜੂਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਮੀ,^{੩੩} ਕੇਜਨ^{੩੪} ਹੈ ॥
 ਨਾਰ, ਨਰ, ਉਚ ਨੀਚ, ਦੇਵ ਦੇਤਕ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹਿੰਦੂ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਕੋ ਸੰਜਨ ਹੈ ॥੯੦॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪਤਸ ਪਕ ਲੀਜਿਯਤ, ਜਪ, ਤਪ, ਸਤ, ਜਤ, ਤੋਖ^{੩੫} ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਨਾ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪਰਸ ਪਗ ਲੀਜਿਯਤ, ਗਵਾਨ ਧਵਾਨ ਜੁਗਤਿ ਏਕ-ਆਤਮ ਵਿਚਾਰਨਾ ॥

1. ਮੋਰੇ ਮਨ (ਰੂਪ ਸ੍ਰਾਤਿ ਬੁਝੇ) ਨੂੰ (ਹੀ) ਪੀ ਲਵੇ (ਤਾਂ ਰੰਗ) ਹੈ । 2. ਹੋ (ਕਲਾਪੀ) ਮੋਰ ! (ਦਾਓ) ਕੂਟ
3. (ਅਗੇ ਦਸ ਕਿ) (ਪ੍ਰੀਤਮ) ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਕਦ ਆਵੇਗਾ ? 4. ਹੋ ਕੋਇਲ ! (ਜੂਹ) ਸਾਰੇ ਹੀ ਤੇਰੀ ਕੂਹ ਕੂਹ ਦੀ
- ਆਵਾਜ਼ ਚੰਗੀ ਲਗੀ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਹੀ ਬੱਝਦੀ ਹੈ) ਪਤ.....5. ਅੰਤ ਨਾ ਖਾਈ (ਤੇਰੀ ਆਵਾਜ਼
- ਖਰਾਬ ਹੈ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸੁਣਕੇ (ਲੋਕਾਂ ਤੇ) ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਉ ਪਵੇਗਾ । 6. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਪ ਕੇ । 7. ਹੋ ਕੇ । 8. ਦਾਸ,
- ਸੇਵਕ । 9. ਮੁਠੀਆਂ ਭਰ ਕੇ । 10. ਪਲੰਕ ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਸੇਜ ਵਿਛਾ ਕੇ । 11. ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਦਾਸ ਕਹਾ
- ਏ ਆਖਰੀ ਸੁਅਸ ਚਲਾ ਦਿਆਂ (ਭਾਵ ਦਾਸ ਕਹੋਂਦਾ ਕਹੋਂਦਾ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵਾਂ), 12. ਰੋਮਾਂ ਜਿੰਨੇ ਹੀ ਬਰੀਰ (ਸਾਜ) ਬਣਾ ਦੇ
13. ਮੂੰਹ । 14. ਹਰੇਕ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਦੋਨੀਆਂ ਦੋਨੀਆਂ ਜੀਤਾਂ ਹੋਣ । 15. ਹਰੇਕ ਰਸਨਾ ਵਿੱਚ (ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ) ਜਮਾ ਜਿੰਨੇ ਗੁਣਾਂ
- ਦੀ ਖਾਣ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਵਣ । 16. ਇਕ ਇਕ ਨਾਮ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਜੇ ਮੈ (ਜਨਮ) ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲਵਾਂ ।
17. ਤਾਂ ਵੀ ਭਕਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਗਭਰ ਹੀ ਹੋ ਸਕਾਂਗਾ । 17. ਕੋਇਲ 18. ਭੇਤੇ ।
19. ਗੁਟਾਰ । 20. ਚਿੰਟੀਆਂ ਢਿੱਲਾਂ । 21. ਚੀਲਾ, ਕਿਰਲਾਂ । 22. ਸੰਖ ; ਕਬੂਤਰ । 23. ਚਿੜੀਆਂ । 24. ਮਮੋਲੇ ।
25. ਮਹੀਆਂ । 26. ਬੈਲ । 27. ਛਾਹੇ । 28. ਬਰੀਆਂ । 29. ਭੇਡਾਂ । 30. ਹਿੰਛੇ । 31. ਬਾਂਦਰ । 32. ਘੋੜੇ ।
33. ਹਾਥੀ । 34. (ਰੰਜਨ) ਸੋਹਣੇ ਬੇਰ ਹਨ । 35. ਕੋਹੜ ਕਿਰਲੀਆਂ । 36. ਕੱਛਾਂ । 37. ਨਿਰੁਲੇ । 38. ਮਗਰ ਮੱਛ ।
39. ਬੇਥਾ । 40. ਦੁਪਹਿਰੀ । 41. ਬਮਲ । 42. ਸੰਤੋਖ ।

ਕਥਿੱਤ :

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪਰਸ ਪਗ ਲੀਜਿਯਤ, ਮਦਨ,^੧ ਲੋਭ, ਮਤਸਰ,^੨ ਅਹੰਕ੍ਰਿਤ^੩ ਮਾਰਨਾ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪਰਸ ਪਗ ਲੀਜਿਯਤ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ-ਗਤਿ-ਸਹਿਜ-ਸਵਾਰਨਾ^੪ ॥ ੯੧ ॥
 ਕਾਲ ਮਰਨ ਆਗੇ^੫ ਹੂੰ ਹੈ ਯਮਦੁਤ ਦੁਖਦਾਈ, ਸੋ ਤੇ ਸੁਨਿ ਰਾਖੇ, ਅਥਿ ਕੇਰੇ ਯਮ ਘਨੇ ਹੈ ॥
 ਅਸਿਪਤੁ ਬਨ ਕੀ^੬ ਕਹਾਨੀ ਹੀ ਬਖਾਨੀ ਜਾਤ, ਤਰਕ ਤਰਵਾਰਨ ਮਨੁਜ ਮਨ ਹਨੇ ਹੈ^੭ ॥
 ਪਾਕ ਰੂਪ, ਮਜਾ, ਲਾਲ, ਮਲ, ਮੂਤ ਸਨੀ ਨਦੀ,^੮ ਸੁਨੀ ਕਈ, ਯਹਾ ਗ੍ਰਿਹ-ਦੁੱਖ ਲੋਹ-ਚਨੇ ਹੈ^੯ ॥
 ਅ ਬਪਤਿ,^{੧੦} ਨਾਥਪਤਿ, ਸਾਥਪਤਿ^{੧੧} ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ, ਜੋ ਨ ਐਹੋ ਅਥਿ, ਤਥਿ ਸਥਿ ਕੁਰ-ਜਨੇ ਹੈ^{੧੨} ॥ ੯੨ ॥
 ਕਹਾ ਕਰੇ ਜਨ^{੧੩} ਜਥਿ ਜਨਕ^{੧੪} ਨ ਰਾਖੇ ਕਰ, ਜਨ ਜਨ ਕੇ ਦੁਾਰਨ ਭੀਖ ਹਿਤ ਜਾਈਐ ॥
 ਕਹਾ ਕਰੇ ਪ੍ਰਣ ਜੋ ਨਿਬਾਹਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਨ, ਸੁੰਦਰਿ ਸਲੋਨੀ-ਜਤ ਕਰਪੂਰ ਵਾਈਐ^{੧੫} ॥
 ਕਹਾ ਕਰੇ ਧਰਮ, ਜੋ ਨ ਚੇਰੇ ਧਰਮਧਾਰੀ ਬਨੇ,^{੧੬} ਪੂਤ ਨਾਰਿ ਹੋਹਿ ਤਥਿ ਕੁਗਤਿ ਦਿਵਾਈਐ^{੧੭} ॥
 ਕਹਾ ਕਰੇ ਹਮ ਭਗਵਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਗੁਰੂ, ਕਈ ਕੋ ਬਹੋੜਿ ਬੇਦੀ ਛੋਤ ਪਦ ਹਾਈਐ^{੧੮} ॥ ੯੩ ॥
 ਮਤਿ ਗਈ, ਪਤਿ ਗਈ, ਜਤ ਸਤ ਭਤਿ ਕਈ, ਸਾਕ, ਮੂਤ, ਬੰਧੁ ਜਨ, ਕਲਿਤ^{੧੯} ਕਈ ਕਈ ॥
 ਪਾਏ ਕੀ ਤੇ ਗਈ, ਅਥਿ ਆਗੇ ਕੇਰੀ ਜਾਤ ਕਈ^{੨੦}, ਤਾਤ ਮਾਤ ਭ੍ਰਾਤ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਭੀ ਗਈ ਕਈ ॥
 ਬਾਤ ਬਤਰਾਤ ਕਈ, ਵੁਖੇ ਮੋਹਿ ਰਾਤ ਕਈ, ਹੋਰਤ ਹਿਰਾਤ ਬੁਧਿ ਖਾਤ ਸੋ ਕਈ ਗਈ^{੨੧} ॥
 ਆਯੁ ਕਈ, ਵਾਯੁ^{੨੨} ਕਈ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਬਸਿ ਰਾਖ ਲੇ ਗਈ ਗਈ ॥ ੯੪ ॥
 ਕੁਮ ਸੋ ਨ ਨਵ ਨਿਧਿ ਦਾਨੀ ਤੀਨੇ ਲੋਕਨ ਮੇ, ਮੇ ਸੋ ਨ ਭਿਖਾਰੀ ਫਿਰੇ ਪਾਨਨ ਵੇਲਾਵਤੋ ॥
 ਕੁਮ ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਯਾਲ ਸੁਖ-ਸੰਚਾਰਿ^{੨੩} ਨਾਹਿ, ਮੇ ਸੋ ਦੁਖੀ ਨਾਹਿ, ਕਾਯ-ਮਾਯ-ਗੁਹਰਾਵਤੋ^{੨੪} ॥
 ਕੁਮ ਸੋ ਨ ਕੁਣਨ ਨਿਧਾਣ ਕਾਨ, ਧਾਨ, ਸਿਧਿ, ਮੇ ਸੋ ਨ ਪ੍ਰਧਾਨ-ਅਵਗੁਣਨ ਕਹਾਵਤੋ ॥
 ਅਮੇਲ ਮੇਲ ਕੈਸੇ ਮੇਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤ-ਸਿਧੁ^{੨੫}, ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਆਸ ਉਰ ਧਰ ਆਵਤੋ^{੨੬} ॥ ੯੫ ॥

1. ਕਾਮਦੇਵ । 2. ਈਰਖਾ । 3. ਅਹੰਕਾਰ; ਅਵਿਦਯਾ; ਮਾਯਾ । 4. ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੀ (ਗਤਿ) ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ) (ਸਹਜ) ਭਾਂਤਿ ਨਾਲ ਸਵਾਰ ਲੈਣਾ । 5. ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਬਾਦ । 6. ਯਮ ਮਾਰਕ ਵਿਚ ਦਾ ਇਕ ਜੰਗਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਥਾਂਸਾਂ ਦਾ ਅਤੇ (ਅਸਿ) ਤਲਵਾਰ ਵਰਗੇ ਪਤਿਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨ ਵਿਸਤਾਰ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । 7. ਤਰਕੀ ਰੂਪ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨੇ (ਮਨੁਜ) ਮਨੁਖਾਂ ਦੇ ਮਨ (ਹਨੇ) ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ । 8. ਪਾਕ, ਲਹੂ, ਮਿਥ, ਲਾਲਾ, (ਮਲ) ਵਿਸ਼ਟਾ ਤੇ ਮੂਤਰ ਨਾਲ (ਸਨੀ) ਭਰੀ ਹੋਈ ਨਦੀ (ਬੰਤਰਣੀ) । 9. ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਘੜ ਦੇ ਦੁਖ ਹੀ ਲੋਹ ਦੇ ਚਨੇ ਹਨ । 10. ਮਾਯਾ ਪਤੀ । 11. (ਸਾਥ) ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ । 12. ਤਾਂ ਸਾਰੇ (ਵਕਤਵਜ ਨੂੰ) ਝੂਠ ਹੀ ਜਾਣਨਗੇ । 13. ਪੂਤ੍ਰ । 14. ਪਿਤਾ । 15. (ਸਲੋਨੀ ਸੁਲੋਚਨੀ) ਚੰਗੇ ਠੋਤਰਾਂ ਵਾਲੀ (ਸੁੰਦਰਿ) ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਯਤ (ਸਤ) ਹਵਾ ਵਿਚ ਕਪੂਰ (ਬਣ ਕੇ ਉਡ ਜਾਂਦਾ) ਹੈ । 16. ਉਹ (ਧਰਮ) ਮਜ਼ਬੂਬ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ? ਜਿਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ (ਤਾਵ—ਜਿਸ ਦੇ ਚੋਲੇ ਵਿਕਾਰੀ ਹਨ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਖਿਅਰਬ ਹੈ) । 17. ਜੇ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪੁਤਰ ਹੋਣ ਤਾਂ (ਉਹਨਾਂ ਲਈ) (ਕੁਗਤਿ) ਭੋਜਨ (ਪਦਾਰਥ) ਵੀ ਦਿਵਾਓ । 18. (ਤੋਰਾ) (ਪਦ) ਦਰਜਾ - ਕਈ ਨੂੰ (ਬਹੋੜਿ) ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦ ਵਾਲਾ ਅਤੇ (ਬੇਦੀ) ਕੈਦ ਤੋਂ ਛੁਡੋਣ ਵਾਲਾ (ਹਾਈਐ) ਹੈ । 19. ਇਸਤਰੀ । 20. ਹੁਣ ਅਗੇ ਦੀ ਵੀ (ਕਤੀ) ਗਤਿ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । 21. ਖਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਵਿਖੋਦਿਆਂ ਬੁਧਿ ਵੀ ਕਈ ਹੀ ਕਈ ਹੈ । 22. ਸ਼ੁਹਤਤ । 23. ਹਥਾਂ ਨੂੰ । 24. ਸੁਖ ਨੂੰ ਵੇਲਾਵਟ ਵਾਲਾ । 25. (ਕਾਇ ਮਾਇ) ਆਈਂ ਮਾਈ, (ਐਵੇਂ ਵਿਅੰਬ) ਹੀ ਬੰਦਾ ਹਾਂ, (ਅ) ਕਾਯਾਂ ਤੇ ਮਾਯਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਰਦਾ ਹਾਂ । 26. ਹੇ ਸੱਚ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਨਾ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ (ਕਨੋੜ) ਅਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ (ਕੰਮਲ) ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ? 27. ਆਯਾ ਹਾਂ ।

ਕਥਿਤ :

ਮੇਂ ਹੋਂ ਮਾਯ ਬਾਪ-ਹੀਨ¹, ਤੁਮ ਭਵ ਮਾਯ ਬਾਪ, ਮੈਂ ਲੰਗਰ ਲਵਾਰ² ਤੁਮ ਛਮਾ ਰਜ ਧਾਨੀ ਹੋਂ ॥
ਮੈਂ ਹੋਂ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਭਾਰੀ, ਤੁਮ ਮਹਾ ਉਪਕਾਰੀ, ਮੈਂ ਹੋਂ ਕਾਮੀ ਅਹੰਕਾਰੀ, ਤੂੰ ਸਦਾਚਾਰ ਵਾਨੀ³ ਹੋਂ ॥
ਮੈਂ ਹੋਂ ਬੁਰੇ ਕਾਮਵਾਰੋ, ਤੁਮ ਮਯਾਦ੍ਰਿਸ਼ਿਟ ਧਾਰੋ, ਹੋਂ ਜਪ ਤਪ ਨਤਾਰੋ, ਤੂੰ ਧਰਮ ਕਰਮ ਬਾਨੀ⁴ ਹੋਂ ॥
ਨੀਚਨ ਤੇ ਨੀਚ ਮਹਾ-ਅਧਮ ਮਲਾਯਤਨ⁵, ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ੍ਰੀਚੰਦਰ ਤੁਯੇਂ ਮਿਹਰ ਬਾਨੀ ਹੋਂ ॥੬੬॥

ਫਾਟੇ ਚੀਰ ਲੀਰ ਲੀਰ, ਮੇਲ ਭਰੇ ਕਾਰੇ ਕਾਰੇ, ਕੁਵਾਸਨ-ਕੇ-ਵਾਸਨ⁶ ਅੰਗਾ⁷ ਔ ਪਾਜਾਮਾ ਹੈਂ ॥
ਟੂਟੀ ਫੂਟੀ ਜੂਤੀ, ਸਿਰ ਨੰਗਾ, ਨ ਬਟਨ ਮੇਲੇ⁸, ਕੰਠ ਰੁਜਾ ਖੁਲੀ, ਚਾਲ ਅਟਪਟੀ ਚਾਮਾ⁹ ਹੈਂ ॥
ਸੂਤੀ ਕੂਠੀ ਰੂਖੀ ਸੂਖੀ ਪਾਛੀ¹⁰, ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਖਾਛੀ¹¹, ਬਿਠਬੇ ਕੇ ਠਾਢੇ¹² ਨਾਹੀ ਸੋਇਬੇ-ਕੇ ਧਾਮਾ ਹੈ ॥
ਗਲੀ ਗਲੀ ਫਿਰੇ¹³, ਕੁਛ ਪਾਛੀ¹⁴ ਤਬਿ ਚੋਰਿ-ਹਰੇ¹⁵, ਤੋਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਰਟੇ¹⁶ ਮੁਖ ਨਾਮਾ ਹੈ ॥੬੭॥

ਆਵਾਰੇ ਸਾਵਕਾਨ¹⁷ ਸਕੋ ਬਸਬੇ ਬਨਤ ਮੋਹਿ, ਪਾਵਕ-ਮਦਨ¹⁸ ਅੰਗ ਜਾਕੇ ਜਾਰ ਭਾਰੇ ਹੈਂ ॥
ਆਮਿਖ ਭੁਗੱਯਾ¹⁹, ਭੱਯਾ ਮੱਯਾ ਕੀ ਨ ਕਾਨ ਮਾਨੋ²⁰, ਨਿਕਟ ਸੁਰਾਹੀ ਮਦ ਪਤਾਰੇ ਮਤਵਾਰੇ ਹੈਂ²¹ ॥
ਯੱਕਾ ਦੁੱਕੀ ਤਾਸ ਕੀ ਕਿ ਦਾਣਾ ਜੁਆ ਆਬਕੀ, ਕਿ ਮਾਥ ਬਦਮਾਸ਼ ਕੀ²² ਕਿ ਛਕਾ ਕੋਡੀ ਭਾਰੇ ਹੈਂ ॥
ਹੋਤੁ ਸਤਰੰਜੂ ਕੇ ਕਿ ਜੇਤੁ ਪਾਸੇ ਮੰਜੂ²³ ਕੇ ਕੋ, ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਗੁਰੂ ਹੀ ਸੁਧਾਰੇ ਹੈਂ ॥੬੮॥

ਪੇਖੋ ਜਬਿ ਤਰੁਣੀ²⁴ ਤਰਲ-ਤਰ-ਸੁੰਦਰਿ-ਕੋ²⁵, ਘਰਣੀ ਕੇ ਤਜਾਗ ਭਾਗ ਪਾਛੇ ਲਾਗ ਚਲ ਹੋਂ ॥
ਜਹਾਂ ਤੇ ਫਿਰਾਟਿਕਾ²⁶ ਕੀ ਖੱਟੀ-ਖਾਟਿ-ਖਟਕਾਤ²⁷, ਲੋਭ ਵਸਿ ਹੋਇ ਤਾਂ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਲ ਹੋਂ ॥
ਕਹੇ ਕੋਊ ਮੰਦ²⁸, ਤਾਂ ਕੀ ਮੱਯਾ ਬਹਿਨ ਭੰਡ ਭਾਰੇ, 'ਅਜਹੂੰ ਅਹੇ-ਬਿਨ ਕਹਿਯਤ ਸਹਲ ਹੋਂ'²⁹ ॥
ਦੇਤੇ ਕ੍ਰੋਧ-ਕਰਮ ਧਰਮ ਕੋ ਮਰਮ ਹੀਨ, ਭਰਮ ਬਨਾਯੋ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਮਹਲ³⁰ ਹੋਂ ॥੬੯॥

1. ਯਤੀਮ । 2. ਬਹੁਤ ਆਵਾਤਾ ਕਰਦੇ । 3. ਵਾਲਾ । 4. ਆਗੂ । 5. ਮੈਲ ਦਾ ਘਤ । 6. ਦੁਰਗੰਧੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ । 7. ਭੱਯਾ । 8. ਚਾਵੀ ਤੇ ਅਟਪਟੀ ਚਾਲ । 9. ਚੁਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ । 10. ਆਵਾਰੇ ਲੜਕਿਆਂ । 11. ਕਾਮਦੇਵ ਰੂਪ ਅਗਨਿ ਨੇ । 12. ਮਾਸ ਖਾਣਕ ਲਾ । 13. ਪਾਸ ਸੁਰਾਹੀਆਂ ਤੇ ਬਰਾਬ ਦੇ ਪਤਾਲੇ ਮਸਤੀ ਵਾਲੇ ਹਨ । 14. ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਦੇ (ਮਾਥ) ਭੋਜਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦੀ । 15. ਸੋਹਣਾ । 16. ਲਿਜਤੀ । 17. ਬਹੁਤ ਚੰਚਲ ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਨੂੰ । 18. ਕੋਡੀ । 19. (ਖਟੀ) ਕਮਾਈ (ਖਾਟਿ) ਮਿਲੇਗੀ ਰੜਕਦੀ ਹੋਵੇ । 20. ਬੁਰਾ । 21. ਅਜੇ ਵੀ ਮੈਂ (ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ) ਸਹਲ ਹੀ ਅਧੰਕਾਰ ਬਿਨਾ (ਕਹਿਯਤ) ਕਹੇਂਦਾ ਹਾਂ । 22. ਜੋਵਕ; ਮੰਦਿਰ ।

ਕਥਿਤ :

ਕੋਝੇ ਦੀ ਕੁਧੁਤਾ ਉਤ ਅਤਿ ਹੀ ਕਸਤਕਾਰੀ, ਮਾਤ ਨਿਜ ਪੁਤ ਕੋ ਸਪੁਤ ਦਿਤ ਜਾਨ ਹੀ ॥
ਪਾਹਨ ਕਠੋਰ ਕੁੰਡਾ, ਬੋਝ ਲਾਦ ਚਲੈ ਮੁੰਡਾ, ਰੋਡੀ ਬੰਗ ਘੋਟਨੇ ਕੇ ਗੁਨ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੀ ॥
ਬਰ ਭੇਰੇ ਸਹਲਾਏ, ਅੰਨ ਦਾਨੇ ਤ੍ਰਿਣ ਖਜਾਏ, ਘਾਮ ਸੀਤ ਤੇ ਬਚਾਇ ਅਸੁ ਕੀ ਧਵਾਨ ਹੀ ॥
ਮਦੀ ਮਦਨਕਾਰੀ ਨੀਚ ਅਵਗੁਣ ਭੇਡਾਰੀ, ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਰ ਪਰ ਕੰਜ ਤਾਨ ਹੀ ॥੧੦੦॥

ਕੁਤਸਿਤਾ, ਕੁਕਰਮੀ, ਕੁਧਰਮੀ, ਕੂਰ, ਕੁਟਿਲ, ਕਪਟੀ, ਕੁਚੀਲ, ਅਸਲੀਲਾ ਬਡੇ ਜਾਨੀਏ ॥
ਲੱਠਿ-ਬਾਜ, ਲਬਰਾ, ਲਵਾਰਾ, ਭਾਰਾ ਪਾਪ ਰਤਿ, ਵੇਸ਼ਣਾ ਬ੍ਰਿੰਗਾਰਾ, ਪਰਦਾਰਾ ਦੁਾਰਾ ਭਾਜਾਨੀਏ ॥
ਉਚਨ ਕੋ ਪੋਚ ਭਨੇ १, ਨਿੰਦ ਸੰਤ ਮੁਖਤ ਸਨੇ २, ਸਾਧਨ ਕੇ ਸੰਗ ਹੂੰ ਤੇ ਜਾਨੇ ਨਿਜ ਹਾਨੀਏ ॥
ਆਥ ਕੋ ३ ਭਿਖਾਰੀ ਥਾਮੀ, ਕ੍ਰੋਧੀ, ਵਿਕਾਰੀ ਮੁਹਾੜੀ ४, ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਬਰਨ-ਕੰਜ ਪੂਤਿ ਦਾਨੀਏ ५ ॥੧੦੧॥

ਮਨ ਕੇ ਚੁਘਾਏ ਘੁਮਾ ਜਥਿ ਹੀ ਨਿਹਾਰਤ ਹੋ, ਗੁਣ ਨ ਮਿਲਤ ਅਵਗੁਣ ਭਰਪੂਰਿ ਹੋ ॥
ਚੋਰ, ਜਾਰ, ਪਰਨਿੰਦਾ, ਮਤਸਰਾ ७, ਸੰਤ-ਦੋਖਿ, ਮਿਤ੍ਰ-ਦੋਹਿ, ਵਿਸਾਹ-ਘਾਤੀ ਸੀਰਸ ਪੈ ਧੂਤਿ ਹੋ १ ॥
ਨਮਕ ਹਰਾਮੀ, ਠਗ, ਜੁਆਰੀਆ, ਬਾਜਾਰੀ ਮਗ ८, ਪਰਤਿਯ ਲਾਗ ਲਗ, ਸਾਧੁ ਨ ਹਛੂਰਿ ਹੋ ॥
ਬੁਰੇ ਕਾਜ ਸਦਾ ਜਾਤਿ, ਉਰ ९ ਨਾਹਿ ਕਾਹੂੰ ਭਾਤਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਬਖਸੀਏ ਕਸੂਰਿ ਹੋ ॥੧੦੨॥

ਅਜਮਲ ਤੇ ਬੇਚਾਰੇ ਏਕ ਵੇਸਣਾ ਵਸਿ ਰਹਯੋ, ਕੋਟਨ ਕੋਟਾਨ ਮਨਸਿਜ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ॥
ਗਨਕਾ ਬੇਚਾਰੀ ਨਿਜ ਜੀਵਨ ਕੁਝਾਰਬੇ ਕੋ, ਭਈ ਬਦਨਾਮ, ਮੈ ਤੇ ਅਜਹੁ ਪ੍ਰਬੀਨ १੦ ਹੋ ॥
ਪੁਰਬਿ ਜਨਮ ਸਨਬੰਧ ਕਜਰਾਜ ਬਧਕੋ, ਛੁਟਕੋ, ਕਜਹੂੰ ਛੁਟਕੋ ਕੋ ਯਤਨ ਨ ਕੀਨਿ ਹੋ ॥
ਪਾਵਨ-ਪਤਿਤ ਅਸਰਨ-ਸਰਨ-ਦਾਇਕ, ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਜੂ ! ਚਰਨ ਕੰਜ ਲੀਨਿ १੧ ਹੋ ॥੧੦੩॥

1. ਬੁਰਾ ਲੂਚਾ । 2. ਕੁੰਡਾ, ਦੋਰਾ । 3. ਸਿਰ ਤੇ । 4. ਘੋੜੇ ਦੀ (ਧਵਾਨ) ਦੋੜ ਦਾ (ਗੁਣ) ਹੀ । 5. ਬਤਾਈ, ਅਹੰਕਾਰੀ । 6. ਥਾਮੀ । 7. ਤਾਕਤ, ਬਲ । 8. ਬੁਰਾ । 9. ਨੀਚ, ਕਾਮੀ । 10. ਪਰਾਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਜਾਣੂ । 11. (ਉਚਨ) ਚੰਗਿਆਂ ਨੂੰ (ਮੋਚ) ਬੁਰਾ ਬਹਿੰਦਾ ਹਾਂ । 12. ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਣਾ (ਸਨੇ) ਸਹਿਤ ਹਾਂ । 13. ਪੈਸਾ, ਮਾਯਾ । 14. ਵਿਕਾਰਾ ਵੱਲ (ਮੁਹਾੜੀ) ਮੂੰਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ । 15. ਦੋਚ, 16. ਚੁਪਾਸੀ ਵਿਰ ਕੋ । 17. ਈਰਖਾ । 18. ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦੇ (ਪੂਤ੍ਰ) ਸੁਆਹ (ਪੋਂਦੀ) ਹੈ । 19. (ਬਾਜਾਰੀ) ਲੁਚਿਆਂ ਦੇ (ਮਗ) ਰਾਹੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ । 20. ਘੱਟ । 21. (ਮਾਨਸਿਜ) ਕਾਮਦੇਵ (ਅਜੁਸਾਰ) ਮੈ ਕੁੰਡਾਂ ਦਰ ਕੁੰਡਾਂ ਵੇਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਂ । 22. ਚਤੁਰ । 23. ਲਏ ਹਨ, ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ।

ਕਥਿਤ :

ਕਾਲ ਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰੇਰੇ ਕੋਊ ਆਇ ਮਿਲੈ ਭਲੇ ਸੰਗ, ਗੈਲਾ ਲਾਗ ਮੰਦਿਰ ਪੁਰੂ ਕੇ ਚਲ ਜਾਈਏ ॥
 ਸੁੰਦਰੀ ਸਲੋਨੀ ਪੀਨ-ਸਤਨੀ ਸਰੋਜ ਮੁਖੀ, ਪੇਖ ਪੇਖ ਹਿਰਦਯ ਕੰਦੁਪ ਉਪਜਾਈਏ ॥
 ਟਾ ਸੋ ਉਚਟ ਹੋਮ ਮੂਰਤਿ, ਸੰਗੇ ਮਰਮਰ, ਪੀਤ ਪਟ ਅੰਬਰ ਮੇ ਚਹਿ ਉਰਭਾਈਏ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ੀਚੰਦ੍ਰ ! ਕਹਾ ਲੋ ਕਹੋ ! ਸੁਨੈ ਕੋਨ ? ਰਵਿ, ਸ਼ਬਿ, ਸਿੰਧੁ, ਧਰਾ, ਵਯੋਮ ਨ ਸਹਾਈਏ ॥੧੦੪॥

ਮੇਰੇ ਅਘ ਓਘਨ ਅਚਲਾ ਚਲਾਈ ਚਕ੍ਰ, ਮੇਰੇ ਅਘ ਓਘਨ ਤੇ ਮੇਚਕ ਆਕਾਸ਼ ਹੈ ॥
 ਮੇਰੇ ਅਘ ਓਘਨ ਤੇ ਬਾਰਿਨਿਧਿ ਭਯੋ ਖਾਰੋ, ਮੇਰੇ ਅਘ ਓਘਨ ਤੇ ਅਗਨਿ-ਚੰਡਾਸ਼ੁ ਹੈ ॥
 ਮੇਰੇ ਅਘ ਓਘਨ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰ ਕੋ ਕਲੰਕ ਲਾਗਯੋ, ਮੇਰੇ ਅਘ ਓਘਨ ਤੇ ਨੀਲ-ਨਾਗ ਭਾਸ ਹੈ ॥
 ਮੇਰੇ ਅਘ ਓਘਨ ਤੇ ਮੇਰੀ ਕੋਊ ਠੋਰ ਨਾਹਿ, ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸ਼ੀਚੰਦ੍ਰ ! ਤੇਰੀ ਆਸ ਹੈ ॥੧੦੫॥

ਮੇਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਯਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ੀਚੰਦ੍ਰ, ਆਨ ਕੋ ਭਰੋਸੇ ਨਾਹਿ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਮੇ ॥
 ਪੁਰੀ-ਵੈਕੁੰਠ ਮੇਰੇ ਹੇਤ ਭ੍ਰੇਣਿਤਾ ਹੋਇ ਰਹੀ, ਭਕਤ ਸਰੋਰਹੁ ਬਿਧਿ ਚਕ੍ਰਿਤਸ ਸੋਕ ਮੇ ॥
 ਬੁਲਿ ਕੋ ਸੁਭਾਵ ਮਲ-ਫੋਲਬੋ ਜਨਮ ਹੂੰ ਤੇ, ਪੁਰੀ ਬਾਕ ਭਸੰਤੀ ਕੋ ਰਾਗ ਦੀਨਿ ਓਕ ਮੇ ॥
 ਪੁਰੀ-ਕੋਲਾਸ ਸੰਭੁ ਭੂਤਿ ਸੋ ਵਿਭੂਤਿ ਭੂਤਿ-ਬ੍ਰੇਣਤ ਆਹਾਰਿ ਨਾਹਿ ਦੁਧਾਧਾਰ ਜੋਕ ਮੇ ॥੧੦੬॥

ਆਸਰੋ ਵਿਸਾਸੋ ਭਵ ਪਾਸ ਯਮ ਤੇ ਨਿਕਾਸੇ, ਪੁਰੂ ਸ਼ੀਚੰਦ੍ਰ ਜੁ-1 ਏਕੈ ਸੁਕਤਿ-ਦਾਨੀ ਹੈ ॥
 'ਕਥਾ ਦੇਵਤਾਨ ਕੀ ਦੀਵਾਨ ਮਾਨਵਾਨ ਮਾਹਿ'—ਸੁਗੰਧੀ ਸੁਨਤ ਸੁਮਨ ਸੀਬਸੇ ਸ਼੍ਰਿੰਗ-ਵਾਨੀ ਹੈ ॥
 ਵਿਤ੍ਰ ਕੋ ਦੇਵਰਾਟ ਯੁੱਧ ਮਾਹਿ ਹਨਨ ਕੀਨੇ, ਅਮਰਾਵਤੀ ਤੇ ਕਿਹਿ ਭਾਖੀ ਯਾ ਕਹਾਨੀ ਹੈ ॥
 ਲੰਗੋਟੀ ਕੈ ਲੜ ਕਾਣੀ ਕੋਤੀ ਭੀ ਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਿਟ ਪਰੇ, ਜਮਾ ਖਰਚ ਅਰਭ ਖਰਚ ਕੋਟਨ ਚੁਬਾਨੀ ਹੈ ॥੧੦੭॥

1. ਨਾਲ, ਸਾਥ। 2. (ਸਲੋਨੀ) ਉੱਤਮ ਨੇਤਰਾਂ ਵਾਲੀ ਸੋਹਣੀ (ਪੀਨ) ਕਰੜੇ ਮੰਮਿਆਂ ਵਾਲੀ ਤੇ (ਸਰੋਜ) ਕਮਲ ਮੁਖੀ (ਵਿਸਤ੍ਰੀਆਂ) ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ (ਕੰਦੁਪ) ਕਾਮ (ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਿਲ ਵਿਚ) ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਰਹੀ ਥਾਂ ਹੈ। 3. ਉਹਨਾਂ ਦੀ (ਉਚਟ) ਉਪ੍ਰਾਮ ਹੋ ਕੇ (ਹੋਮ) ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਸੰਗ ਮਰਮਰ ਤੇ ਪੀਲੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਕੇ ਭਾਸ ਜਾਈਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ—ਕਿਸੇ ਭਜਾਨ ਦੀ ਕੋਲ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ)। 4. ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਸਮੁੰਦਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਵੀ (ਮੇਰਾ) ਸਹਾਯਕ ਨਹੀਂ। 5. ਧਰਤੀ ਦਾ ਵੀ ਚਤਰ ਚਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। 6. ਕਾਲਾ। 7. ਸਮੁੰਦਰ। 8. (ਚੰਡਾਸ਼ੁ) ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਅਗਨਿ ਹੈ। 9. ਸੱਪਾਂ ਵਿਚ (ਨੀਲ) ਰਹਰ। 10. ਸੰਤੁਚਿਤ। 11. (ਬਿਧਿ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਵੀ (ਸਰੋਰਹੁ) ਕਮਲ ਦੇ (ਭਾਤ) ਭੱਲਣ ਨਾਲ (ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ) ਸ਼ੋਕ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। 12. ਵਿਸ਼ਟਾ ਫੋਲਣਾ। 13. (ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਮਲ-ਭੱਖੀ ਹਾਂ ਏਸ ਵਾਸਤੇ) ਕਾਕ ਭਸੰਤੀ ਦੀ ਪੁਰੀ ਦੇ (ਓਕ) ਨਿਕਾਸ ਨੂੰ (ਮੈਂ) ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਹੈ। 14. ਕੋਲਾਸਪੁਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਭੂਤਾਂ ਤੇ ਸੁਆਹ ਦੀ (ਭੂਤਿ) ਮਾਯਾ ਵਾਲਾ ਹੈ (ਉਨ ਤੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਡਰ ਗਿਆ ਹਾਂ)। 15. ਮੈਂ ਜੋਕ (ਰੂਪ) ਲਈ ਦੁਧਾਧਾਰ ਨਹੀਂ, ਲਹੂ ਦਾ ਹੀ (ਆਹਾਰਿ) ਭੋਜਨ ਹੈ। 16. ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। 17. 'ਅਨੁਖਾਂ ਦੀ (ਦੀਵਾਨ) ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਸੁਨਤ) ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਵੁਲ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਤੇ ਸਰੋ ਦੇ ਸਿੰਭ (ਵਾਨੀ) ਵਾਲੀਆਂ (ਭੂਨੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ) ਹਨ। 14. '(ਦੇਵਰਾਟ) ਦਿੰਦ੍ਰ ਨੇ ਵਿਤ੍ਰ (ਦੇਵਤਾ) ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਕੀਤਾ' ਇਹ ਕਹਾਣੀ (ਅਮਰਾਵਤੀ) ਦੇਵਲੰਕ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਕਿਨ ਕਹੀ ਹੈ ? (ਭਾਵ—ਐਵੇਂ ਭੂਨੀ ਕਥਾ ਹੈ, ਨ ਦੇਵਲੰਕ ਤੋਂ ਕੋਈ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਥਾ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ)।

ਬਿਬਿਤ :

ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਮੰਦਿਰ-ਗਣਾਨ ਧਨਾਨ ਆਨੰਦ ਕੇ, ਤੇਰੇ ਖੁਸ਼ ਕੇ ਭਿਖਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਸਹਿਨਸਾਰੀ ਹੈ ॥
 ਅਤ੍ਰਪਤ੍ਰ ਦਮਰਛੱਤ੍ਰ ਵੰਦੀ ਵੰਸ਼ ਕੇ ਕਥਤ੍ਰ, ਸਿਸ਼ੁਨ ਬੰਘਟ ਤਤ੍ਰ ਪਦ ਰਜ ਚਾਹ ਹੈ ॥
 ਸ਼ੁਭ ਸ਼ੀਸ਼ ਬਾਵਰੀ ਜਹਿੰ ਦੁਨੀ ਕੀਨਿ ਬਾਵਰੀ, ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਬਾਉਰੀ ਕਿ ਬਾਉਰੀ ਅਥਾਹ ਹੈ ॥
 ਪ੍ਰਸਪਨਮਾਲ ਧਰ ਪ੍ਰਦੱਛਨ ਦੇਤ ਰਰ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹ ਹੈ ॥੧੦੯॥
 ਦਾਸੀ ਕੁਰਕਾਨ ਕੀ ਕਰੋਂ ਬੇ ਸਲੋਨੀ, ਬੇਟੀ, ਰਖਤ ਨ ਇਤ੍ਰ ਬਰਚਾਤ ਧਰਮ ਹਿੰਦੁ ਕੋ ॥
 ਮੰਦਿਰਨਿ ਠੋਰ ਮਸਜਿਦ ਚਿਨਵਾਈ ਜਾਤਿ, ਵੇਦ-ਪ੍ਰਚਾਰਿਕਨਿ ਨਾਸ਼ ਕਰੋਂ ਜਿੰਦੁ ਕੋ ॥
 ਬੁਧ-ਦੇਵ, ਅਰਹੰਤ, ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੂਰਤੀਨ, ਚੰਡਿਕਾ, ਵਿਸ਼ਣੂ, ਬਿਵ, ਹਨੂ, ਸੁਰ-ਬਿੰਦੁ ਕੋ ॥
 ਭਗਨ ਕੇ ਜਸਟ ਮਨਾਵਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ, ਬਪੁਸ਼-ਭਾ-ਨਰਿੰਦ ਕੋ ॥੧੧੦॥
 ਸੁਭ ਕੁਣ ਕੇ ਭੰਡਾਰ, ਗਣਾਨ ਕੇ ਆਗਾਰ ਪ੍ਰਭੂ, ਬਾਮਦੇਵ ਕੇ ਸਿੰਗਾਰ, ਪਰਮ ਅਨੂਪ ਹੈ ॥
 ਬੀਲ ਸਤਤ ਧਰਮ ਧਾਰੀ, ਵੇਦ ਮਯ ਕੇ ਉਧਾਰੀ, ਦੀਨਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੀ, ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥
 ਹਰੀ ਭਗਤਿ ਦੇਨਹਾਰ, ਦੇਵੀ ਕਰਮ ਕੇ ਆਚਾਰੀ, ਵਿਦਯਾ ਕੇ ਸੰਚਾਰੀ, ਯਗ ਬ੍ਰਤ ਧਨਾਨ ਰੂਪ ਹੈ ॥
 ਬਰੁਣਾ ਭਰੀਲੇ ਔ ਰਸੀਲੇ ਨੈਨ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੂ ! ਰਾਜਨ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਰੂਪਨ ਕੇ ਰੂਪ ਹੈ ॥੧੧੧॥
 ਬਾਮਨਾ ਕੇ ਪੂਰਕਾ, ਚੂਰਕਾ ਜਨ ਅਘ ਪੁੰਜ, ਜਕ ਕੇਰੇ ਮੂਰਕਾ ਪੂਰਕ-ਸਭਿ ਉਰ ਕਾ ॥
 ਬਣ ਤ੍ਰਿਣ, ਦੇਵਾਦੇਵਾ, ਮੇਦਨੀ ਆਕਾਸ਼ ਹੂੰ ਕੇ, ਉਚ ਨੀਚ ਜੀਵ ਜੰਤ ਨਾਸ਼ੀ ਦੁਖ ਸੂਰ ਕਾ ॥
 ਸਚੀ, ਘ੍ਰਿਤਾਚੀ, ਰੇਭਾ, ਰਮਾ, ਉਮਾ, ਬ੍ਰਹਿਮਾਨੀ, ਉਰਵਸੀ, ਮੇਨਿਕਾ, ਸ੍ਰਜਪ ਅਗ੍ਰ ਹੂਰ ਕਾ ॥
 ਸੋਭਾ ਸਿੰਧੁ ਬਿੰਧਨ ਇੰਦੁ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨ, ਮਾਨੋ ਤਿਹਿ ਪਿੰਡ ਬਾਪਯੋ ਸਰਵ ਲੋਕ ਨੂਰ ਕਾ ॥੧੧੨॥

1. ਬਹਨਸਾਰੀ ਦੇ ਗੁਰੂ । 2. (ਅਤ੍ਰਪਤ੍ਰ) ਪੱਖਿਆਂ, ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਛਤਾਂ ਵਾਲੇ, ਵੰਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ (ਕਥਤ੍ਰ) ਕਥਨ ਯੋਗਜ ।
 ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ (ਸਿਸ਼ੁਨ) ਚੋਲਿਆਂ ਦੇ (ਸੰਘਟ) ਸਮੂਹ (ਸਹਿਤ) (ਤਤ੍ਰ) ਉਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੀ) ਬਰਨਪ੍ਰਤਿ
 ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਸ਼੍ਰੀ ਲਛਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਧਰਮ ਚੰਦ ਜੀ, ਤੇ ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਜੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੈ) । 3. (ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ) ਸੀਸ ਤੇ ਸ਼ੁਭ (ਬਾਵਰੀ) ਜਟਾਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ (ਬਾਵਰੀ) ਮਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ (ਮਦ੍ਰ)
 ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦੀ (ਬਾਉ) ਹਵਾ ਹੈ (ਹੀ !) ਕਿ ਅਥਾਹ ਬਾਵਲੀ (ਬਾਰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ) ਹੈ । 4. ਵੱਲ ਮਾਲਾਂ ਫੜਕੇ ਪ੍ਰਦੱਛਨਾਂ ਦੇਂਦੇ
 ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਨਜ ਗੁਰੂ, ਧਨਜ ਗੁਰੂ, ਧਨਜ ਗੁਰੂ, ਧਨਜ ਹਨ । 5. ਸੋਹਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ । 6. (ਭਗਨ) ਤੋੜ (ਭੰਨ)
 ਕੇ (ਜਸਟ) ਖੁਸ਼ੀਆਂ । 7. (ਨਰਿੰਦ) ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ (ਬਪੁਸ਼) ਸਟੀਰ (ਅਵਤਾਰ) ਹੋਇਆ । 8. ਘਰ । 9. ਆਚਾਰਯ ।
 10. ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 11. ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 12. ਆਦਿ, ਮੂਲ । 13. ਸਾਰਿਆਂ (ਉਰਕਾ) ਉਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਕ
 ਭਰਦੇ ਵਾਲੇ । 14. ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਦੇਵਤਾ । 15. ਧਰਤੀ । 16. ਇਕ ਅਪਸਰਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । 17. ਲਛਮੀ । 18. ਪਾਰਬਤੀ
 19. ਹਰਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵੀ (ਅੰ !) ਅਗੇ (ਉਤਮ) ਹੈ । 20. ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਸੋਭਾ (ਸਿੰਧੁ) ਸਮੰਦ੍ਰ ਬਿੰਧਨਾਬਲ
 ਤੇ (ਇੰਦੁ) ਚੰਦ ਦੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮਾਨੋ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ (ਨੂਰ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣਾ
 ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਕਥਿੱਤ :

ਚੇਡਿਕਾ ਲੁਨਾਈ ਹਿਤ ਆਗਯਾ ਸੰਤੁ ਕੇਰਿ ਪਾਈ, ਧਾਈ ਹਿਮਿਗ੍ਰਿਹ ਆਈ ਦੀਨੀ ਵਿਸੁਕਰਮੇ ॥
 ਕਲਮ ਸੋ ਕਾਮਤਰੁ ਬਾਈ ਵਿਨਾਯਕ ਕਰ, ਖਟਮੁਖ ਯਤਿ ਮਸ, ਮੇਲੀ ਰੇਕ ਧਰਮੇ ॥
 ਪਾਤ੍ਰ ਸੁਧਾਧਾਮ, ਕਾਮ ਗੁਰੂ, ਕਾਰੀਗਰ ਬਿਧਿ, ਮਾਯਾ ਸਾਜ ਚਤੁਰਾਈ ਲੋਕਨ ਨਿਕਰ ਮੇ ॥
 ਚਿਤ ਰਚਿ ਪਚਿ ਖਚਿ ਚਿਤ੍ਰ ਸੁਚੇਦਰ ਪ੍ਰਤ੍ਰ ਪਰਮ ਬਚਿਤ੍ਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਤਰਮੇ ॥੧੧੩॥
 ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਮਿਤ੍ਰ, ਪਰਮਤਿਸ਼ਯ ਪਵਿਤ੍ਰ, ਮੂਰਤਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ ਉਪਮਾ ਨ ਪਾਈਏ ॥
 ਪੇਖਤੇ ਹੀ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਮਗਨ ਅਨੰਦ ਰਸ, ਅਨਹਦ ਧੁਨਿ ਪ੍ਰਗਟਤ ਨ ਬੁਝਾਈਏ ॥
 ਰਮਕ ਦਮਕ ਲਖਿ ਨੇਨ ਚਕਚੋਧ ਗਏ, ਮੁਦ੍ਰਿਤ ਭਏ ਨ ਖੁਲੋਂ ਲੀਨਿ ਡਿਥ ਲਾਈਏ ॥
 ਜਟਾ ਕੁਰੇ ਰੰਗ ਕੀ, ਸਮਰ ਜੰਤ ਦੰਗ ਕੀ, ਗੁਨੁ ਸੁਚੇਦਰ ਕੀ ਮੁਕੰਦ ਕੀ ਸੁਹਾਈਏ ॥੧੧੪॥
 ਅਧਮਾ ਉਧਾਰਨ, ਉਧਾਰਨ ਸਰਬ ਕਾਲ, ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਨ, ਅਸਰਨ ਸਰਨ ਹੋ ॥
 ਕਾਰਨ ਕਰਨਹਾਰ, ਧਾਰਨ-ਧਰਨਹਾਰ, ਸੇਵਕ ਸਹਾਰ, ਪੁਣ-ਪਾਰਨ ਕਰਨ ਹੋ ॥
 ਜੰਗ ਬੂਮਿ ਕੇ ਜਿਤੋਯਾ, ਬ੍ਰਮ ਜਾਲ ਕੇ ਮਿਟੋਯਾ, ਦੂਖ ਬੂਖ ਕੇ ਹਰੋਯਾ, ਸੁਖ ਸੰਪਦ ਧਰਨ ਹੋ ॥
 ਮੁਖ ਚੰਦ ਪੂਰਨ, ਦਯਾਲ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਰ, ਮੂਰਤਿ ਕੇਡੀਰਤਾ ਕੀ, ਪੰਕਜ ਚਰਨ ਹੋ ॥੧੧੫॥
 ਗਰਬੀ ਗਨੀਮਨ ਕੇ ਗੰਜਕ ਗਰਬ ਗੰਜਾ, ਡਿਤਿਪਤਿ ਡਿਤ੍ਰਿਨ ਕੇ ਡਿਪ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕਾ ॥
 ਪਟਕਨ ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ, ਅੰਕ ਅੰਕ ਸੁਸ਼ਟ, ਅਰਿਸਿਟਨ ਨਿਵਾਰਨ ਸੁਧਾਰਨ ਕੁਚਾਲ ਕਾ ॥
 ਖਲ ਚੁੰਗ ਚੁੰਗ ਵਾਰੀ, ਧੁਜਾ ਧਰਮ ਦੂਰ ਧਾਰੀ, ਜਨ ਦੀਨ ਜਾਨ ਪਾਰੀ, ਬਤ੍ਰਨ ਕੇ ਸਾਲਕਾ ॥
 ਸੇਵਕ ਸੁਖਦ, ਹਰਿ, ਬੇਮੁਖ ਦੁਖਦ ਮਹਾ, ਪ੍ਰਤ੍ਰ ਸੁਚੇਦਰ ਗੁਨੁ ਸਾਧਨ ਨਿਹਾਲਕਾ ॥੧੧੬॥

1. (ਚੇਡਿਕਾ) ਪਾਰਬਤੀ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਯਾ ਲੈ ਕੇ (ਲੁਨਾਈ) ਸੁੰਦਰਾ ਲੈਣ ਲਈ (ਹਿਮਿ) ਹਿਮਾਲਯ (ਪਰਬਤ) (ਪਿਤਾ ਦੇ) ਘਰ ਆਈ ਹਿਮਾਲਯ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰਾ ਲੈ ਕੇ (ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ) ਵਿਸੁਕਰਮੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। 2. (ਵਿਸੁਕਰਮਾ ਨੇ ਚਿਤ੍ਰ ਬਨੇਟ ਲਈ) (ਕਾਮਤਰੁ) ਕਲਪ ਵਿਭ ਦੀ ਕਲਮ ਲਈ ਜਿਹੜੀ (ਵਿਨਾਯਕ) ਕਟੋਬ ਰੂਪ (ਬਾਈ) ਤਰਖਾਣ ਨੇ (ਬਰ) ਹੋਥ ਨਾਲ (ਘੜ ਕੇ ਦਿੱਤੀ), (ਖਟ ਮੁਖ) ਸ਼ਾਮਿ ਕਾਰਤਿਕ ਨੇ ਯਤ ਰੂਪ (ਮਸ) ਸਜਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ (ਧਰਮੇ) ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ (ਕਈ) ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੀ। 3. (ਸੁਧਾ ਧਾਮ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਡ ਰੂਪ ਪਾਤ੍ਰ ਬਣਾਇਆ, ਕਾਮਦੇਵ ਰੂਪ (ਚਿਤ੍ਰ ਬਨੇਟ ਦੀ) ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ (ਗੁਰੂ) ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਕਾਰੀਗਰ (ਵਿਸੁਕਰਮੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਚਿਤ੍ਰ ਬਨੇਟ ਲੱਗਾ) ਅਤੇ ਮਾਯਾ ਨੇ (ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ) (ਨਿਕਰ) ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਰੂਪ (ਸਾਜ) ਸਜਾਨ (ਦਿਕਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ)। 4. ਇਲੋਂ ਰਚ ਕੇ (ਪਚਿ ਖਚਿ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਚੇਦਰ ਜੀ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਅਜਰਬ ਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰ (ਪ੍ਰਾਕਰਮੇ) ਜੋਰ ਨਾਲ (ਚਿਤ੍ਰਿਤ) ਬਣਾਇਆ ਹੈ। 5. ਅਜਰਤਯ ਮੂਰਤਿ (ਚਿਤ੍ਰ) ਬਣੀ ਹੋਈ ਦੀ। 6. ਨੀਚ। 7. (ਧਾਰਨ) ਚਿਤ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਕਯਾਨ ਵਿਤਿ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ। 8. (ਗੰਜ) ਸਾਰੇ ਅਹੰਕਾਰ ਨੂੰ (ਗੰਜਤ) ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। 9. ਧਰਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ। 10. ਛੇਤੀ। 11. ਚੰਗੇ; ਤ ਕਤ ਮੰਦ। 12. (ਅਰਿਸਿਟਨ) ਉਪਦ੍ਰਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। 13. (ਚੁੰਗ ਚੁੰਗ) ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ (ਖਲ) ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ (ਵਾਰੀ) ਦੂਰ ਹਟਾ ਕੇ। 14. ਗਰੀਬ ਜਨਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ (ਪਾਰੀ) ਪਾਲਣਵਾਲਾ।

ਕਥਿੱਤ :

ਜਲ ਮਾਹਿ, ਬਲ ਮਾਹਿ, ਅਮਲ^੧ ਕਮਲ ਮਾਹਿ, ਬਨ-ਉਪਬਨ^੨ ਮਾਹਿ, ਪੂਰਨ ਵਿਰਾਜੈ ਹੈ^੩ ॥
ਨਗ^੪ ਮਾਹਿ, ਜਗ ਮਾਹਿ, ਪਕ ਪਗ ਡਗ ਮਾਹਿ^੫, ਅਗ^੬ ਮੈ ਤਤਗ^੭ ਮਾਹਿ, ਸਗ^੮ ਮਾਹਿ ਗਾਜੈ ਹੈ^੯ ॥
ਨਈ ਮਾਹਿ, ਨਦ ਮਾਹਿ, ਹਦ ਮੈ ਬਿਹੱਦ ਮਾਹਿ, ਮੰਡ^{੧੦} ਮਾਹਿ, ਖੰਡ ਮਾਹਿ, ਚੰਡ ਚੰਡ ਛਾਜੈ ਹੈ^{੧੧} ॥
ਸਤ ਮਾਹਿ, ਤਮ ਮਾਹਿ, ਊਰ ਨੀਚ ਸਮ ਮਾਹਿ, ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਕੀ ਸਚ ਜੇ ਹੈ^{੧੨} ॥੧੧॥

ਮਾਨੁਵ ਜਨਮ ਫਲ ਸਿਮਰਨ ਹਰਿ ਹਰਿ, ਸਿਮਰਨ ਫਲ ਸੁਖ ਸੰਪਦ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ॥
ਸੰਪਦ ਭਰਪੂਰ ਫਲ ਸੰਤਤ ਯੁਕਤ ਹੂੰ, ਸੰਤਤ ਸਫਲ ਕੁਟ ਗਟ ਅਘਨ ਚੂਰ ਹੈ ॥
ਕੁਟ-ਗਟ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਸਤ੍ਰ ਸੁਭਾਵ ਮੰਤਨ, ਸਤ੍ਰ ਸੁਭਾਵ ਨਯ ਬਿਨਯ ਤਮਸ ਦੂਰ ਹੈ^{੧੩} ॥
ਤਮਸ ਦੂਰ ਹੋਇ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਰੂ, ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪਦਾਰਥਿੰਦ ਮਾਨੁਵ ਸੁਖ ਮੂਰ ਹੈ^{੧੪} ॥੧੨॥

ਅੰਤਰਿਖ ਮਾਹਿ ਤਾਰਾ ਗਟ ਅਵਿਲੋਕਿਯਤਾ^੧, ਬਿਧੁ ਰਵਿ ਹੂੰ ਤੇ ਅਗ੍ਰ ਨੀਲਤਾ ਅਨੰਤ ਹੈ^੨ ॥
ਜਲਨਿਧਿ ਹੂੰ ਕੀ ਜਲ ਰਾਸਿ ਕੀ ਬਿਅੰਤਤਾਈ^੩, ਧੁਰਿ ਕਣ ਧਰਾ^੪, ਅਨਿਲ ਫੁਲਿੰਗਨੰਤ ਹੈ^੫ ॥
ਵਾਯੁ ਝਕਝੋਰੇ, ਵਿਛ ਰੇਸ^੬, ਤ੍ਰਿਣ-ਬਣ-ਦਲ^੭, ਗੰਧ ਕੇ ਹਿਲੋਰੇ^੮ ਤਾਰ-ਜੰਤ੍ਰ-ਹਿਲੰਤ ਹੈ^੯ ॥
ਸਾਨੇ ਨ ਪਰਤ ਜਨ ਅਲਪ-ਉਮਰ^{੧੦} ਹੂੰ ਤੇ, ਤੇਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਰ ਕੁਟ ਕੇ ਨ ਅੰਤ ਹੈ ॥੧੩॥
ਬ੍ਰਹਮ ਹੂੰ ਤੇ ਭਵ ਭਵ ਕੋਰੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭਤਾਈ, ਅੰਤ ਹੋਤ ਜਾਇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਮੈ ਸਮਾਈਏ^{੧੧} ॥
ਬੇਦ ਹੂੰ ਤੇ ਗਯਾਨ ਕੋ ਅਰੰਭ ਭਯੋ ਆਇ ਕਾਲ, ਬੇਦ ਮਾਹੀ ਲਯ-ਭਾਵ ਹੋਇ ਮੋਖ ਪਾਈਏ^{੧੨} ॥
ਕੁਟ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਮਨ ਹੂੰ ਤੇ ਜੋਗ ਜਾਨਿਯਤ, ਮਨ ਕੁਟ ਮੇਲ ਤੇ ਅਨਾਦਿ ਚਕਰਾਈਏ^{੧੩} ॥
ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜਾਨੀਐ ਅਨੰਤ ਕਲ ਭਾਨੀਏ ਤੋ, ਅੰਤ ਗੁਰੂ ਮਾਨੀਏ ਤੋ ਜਨਮ ਨ ਆਈਏ^{੧੪} ॥੧੪॥

1. ਨਿਰਮਲ। 2. ਜੰਗਲ ਤੇ ਬਾਗ। 3. ਪਹਾੜ। 4. ਪੈਰ ਪੈਰ ਤੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ। 5. ਅਗਨੀ। 6. ਤਤ ਗਿਆਨੀ। 7. ਭੁੱਤ। 8. ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚਮੀਨ—ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਖੁੱਲਾ ਮੈਦਾਨ-ਬਿਨਾਂ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 9. ਭੋਜ ਤੋਂ ਭੋਜ ਸੋਝਦੇ ਹਨ। 10. ਸਤ੍ਰਕੁਟ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦਾ (ਫਲ) (ਨਯ) ਰਖਣਾ ਕਰਨਾ (ਵਿਨਯ) ਦੇਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨਾ ਤੇ—(ਤਮਸ) ਤਮੇਂ ਕੁਟਾਂ ਦਾ ਤਤਾਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। 11. ਤਮੇਂਕੁਟ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦਾ (ਫਲ ਹੈ ਕਿ) ਕਰਣ-ਕਾਰਣ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਹੀ ਮਾਨੁਸੀ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ (ਜਾਣ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ) ਹੈ। 12. ਤਾਰੇ (ਅੰਤਰਿਖ) ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ (ਬਿਅੰਤ) ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 13. ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ (ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੀ (ਨੀਲਤਾ) ਥਾਲੀ ਵੀ (ਅਨੰਤ) ਬੇਅੰਤ ਹੈ। 14. ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੀ ਬਿਅੰਤਤਾਈ ਹੀ ਹੈ। 15. ਧਰਤੀ ਦੀ ਧੂੜ ਦੇ ਕਿਣਕੇ। 16. (ਅਨਿਲ) ਅੱਗ ਦੇ (ਫੁਲਿੰਗਨੰਤ=ਫੁਲਿੰਗ+ਅਨੰਤ) ਬੇਅੰਤ ਚਿੱਕਿਆੜੇ ਹਨ। 17. ਦਰਖਤ ਦੀਆਂ ਰੇਸ਼ਾਂ (ਬੇਅੰਤ) ਹਨ। 18. ਕੱਖ ਤੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਪੱਤੇ (ਵੀ ਬੇਅੰਤ) ਹਨ। 19. ਸੁਗੰਧੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ (ਬੇਅੰਤ) ਹਨ। 20. (ਜੰਤ੍ਰ) ਵਜੇ ਦੀ ਤਾਰ ਹਿਲਦੀ (ਬੇਅੰਤ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਲੀ) ਹੈ। 21. ਚੰਡੀ ਉਮਰ। 22. ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਤੋਂ (ਤਵ) ਸੰਸਾਰ ਦੀ (ਭਵ) ਪੈਦਾਵਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭਤਾ ਹੈ—ਜੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਈਏ ਤਾਂ (ਸੰਸਾਰ ਦਾ) ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 23. ਪਹਿਲੇ ਸਮਯ ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਗਯਾਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਵੇਦ ਵਿਚ ਹੀ ਲਯਭਾਵ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਹੀ (ਮੋਖ) ਫੁਟਕਾਰਾ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। 24. ਕੁਟਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਮਨ ਦੇ (ਜੋਗ) ਮੇਲ (ਦੇਕਾਤ) ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—ਜੇ ਮਨ ਤੇ ਕੁਟ ਮਿਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅਨਾਦਿ-ਚਕ੍ਰ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। 25. ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ (ਕਲ) ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ (ਭਾਨੀਏ) ਅਨੁਤਵ ਵਿਚ ਕਰ ਲਈਦਾ ਹੈ—ਜੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈਦਾ।

ਕਥਿੱਤ :

ਲਿਖ ਲਿਖ ਲੇਖੇ ਜਬਿ ਕੀਜਿਯੈ ਤੇ ਜਾਨੈ ਜਾਤ, ਅਗੁਨ ਅਲੇਖੇ ਅਤਿ, ਲੇਖੇ-ਸਿਰ ਆਵਹੀ ॥
 ਤੁਛ ਸੀ ਸੁਛ ਚਿਤ ਕੇਰੀ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵਨਾ ਸੋ, ਅਘਨ ਕੀ ਸੰਗਤ ਮਨੋਭਾਵ ਨ ਸਮਾਵ ਹੀ ॥
 ਮੂਢਤਾ ਮਹਾਨੀ ਪਟਰਾਨੀ ਸੋ ਲੁਭਾਨੀ ਭੁਜ, ਕੂਢਤਾ ਕੀ ਬਾਤ ਤੋ, ਕੇ ਕੇ ਗੁਨਗੁਨਾਵ ਹੀ ॥
 ਸਾਹਿਬ ਸੁਜਾਨ ਸੀਲ ਸਤਪਤਿ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ, ਸਰਬ ਕਲਾ ਪੂਰ, ਕਿਸ ਹੂੰ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵ ਹੀ ॥੧੨੧॥

ਅਥਕੁਣ ਜਾਨੈ, ਤਬਿ ਬਾਹੁ ਨਾ ਠਿਕਾਨੈ ਮੋਹਿ, ਕੁਣ ਦੇਕ ਲਖ^੧, ਪਖ ਕੀਜੀਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ਹੋ ॥
 ਭਵ ਕੇਰੇ ਬਾਸਰ ਸੁਮਾਰ ਮੇ ਸੁਮਾਰ ਨਾਹਿ, ਦੇਕ ਦਿਨ ਹੂੰ ਕੀ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਪਾਪ ਮਾਲਾ ਹੋ ॥
 ਚੋਰ, ਜਾਰ, ਜਗ ਠਗ, ਖਾਨ ਪਾਨ ਹੋਤੁ ਸਗ, ਵਿਥੈ ਮਠ, ਲਾਈ ਲਗ, ਅਗੁ ਮੁਖ ਕਾਤਾ ਹੋ ॥
 ਗਾਨ ਗੁਣ ਸਿੰਧੁ, ਧੀਰ ਬਿਧਿਯ^੨, ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਜੁ, ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਕੁਰੂ ਹੀ ਕੇ, ਗਾਯਨ-ਉਜਾਲਾ ਹੋ ॥੧੨੨॥
 ਜੋਤੀ ਰਸਨਾ ਬੇੜ ਕੀ, ਤੇਤੀ ਮੋਹਿ ਨਾਹਿ ਦੀਨੀ, ਕਰ ਕਰਤਾਰ ਸਮ ਮੋਰਿ ਨਾਹੀ ਪਾਈਏ ॥
 ਜੋਤੀ ਬੁਧਿ ਬੁਧਿ-ਕੀ^੩ ਨ ਮਮ ਸੁਧਿ ਰੰਚਿਕ ਸੀ, ਵਿਘਨ-ਬਿਨਾਯਕ^੪ ਸੀ ਲੇਖਨੀ^੫ ਨ ਆਈਏ ॥
 ਚੇਤਨਤਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ, ਚੇਤਨ ਲਖਤਿ ਬਿੰਬ, ਚਿਤ ਨ ਚਿਤਨ ਤਬਿ ਕੇਸੇ ਕੀ ਲਖਾਈਏ^੬ ॥
 ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਯਾਲ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ, ਦੀਨ ਜਨ ਭੁਜਾ ਗਹਿ, ਚਰਨ ਸਮਾਈਏ ॥੧੨੩॥
 ਜੋਤਨ ਹੁਲਾਰੇ ਪਟ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਿੰਗਾਰੇ ਤਨ, ਪਾਨੀ ਕੀ ਬਿਨਾਰੇ ਨਾਰੇ, ਜਾਰੇ ਬਾਰੇ ਖੁੰਬੇ ਸੇ^੭ ॥
 ਧਨ ਕੇ ਭੰਡਾਰੇ ਹੋਮ ਰੂਪ ਕੀ ਤਿਜਾਰੇ ਭਰ, ਪਰ ਕੇ ਵਿਕਾਰੇ ਗਾਰ ਭਾਰੇ ਜਲ ਬੁੰਬੇ ਸੇ^੮ ॥
 ਸਾਥੀ ਸੁਖ ਸਾਜਨ ਸਮ ਜ ਜੋ ਦਰਾਜ ਹੋ ਤੋ, ਦੁਖ ਕੇ ਨਿਹਾਰ ਭਾਰ ਦੀਨੇ ਆਗ ਲੁੰਬੇ ਸੇ^੯ ॥
 ਮ੍ਰਿਤਨੂ ਕੇ ਨਿਬਟ ਸਮਯ, ਸੰਤਟ ਬਿਤਟ ਅੰਤ, ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਸੁਧਾ, ਦੀਜੇ ਨਿਜ ਖੁੰਬੇ ਸੇ ॥੧੨੪॥

1. (ਲੇਖੇ ਸਿਤ) ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । 2. ਜੇ ਬੋਝੀ ਜਿਹੀ ਦਿਲ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ (ਸੋਚੀਏ ਭਾ) ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ (ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਪ ਬੇਬਾਹ ਹਨ) । 3. ਮਹਾਨ ਮੂਰਖਤਾ ਰੂਪ ਪਟਰਾਣੀ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬਾਹਾਂ (ਲੁਭਾਨੀ) ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੂਢਤਾ (ਕੁਝਾਨ) ਦੀ ਭੱਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਟੀ ਕੋਈ (ਗੁਨਗੁਨਾਵਦੀ) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ । 4. (ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ) ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਕਾ ਆਂਦਾ ਹੈ । 5. ਇਕ ਕੁਣ (ਤੋਰਾ ਜਸ ਕਹਿਣਾ) ਹੀ ਜਾਣ ਕੇ । 6. ਜਨਮ ਦੇ ਦਿਨ (ਤੋਂ ਪਾਪ) ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ-(ਏਥੇ ਤਾਂ) ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਹੀ ਬਿਅੰਤ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ (ਬੋਝੀ ਹੋਈ) ਹੈ । 7. ਧੀਰਜ ਦੇ (ਬਿਧਿਯਾਚਲ ਪਰਬਤ) ਅਚਲ । 8. (ਗਾਯਨ) ਯਸ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ । 9. ਮੋਰੇ ਹੱਥ ਵੀ ਬੁਹਮਾਂ ਜਿੰਨੇ ਨਹੀਂ ਹਨ । 10. ਬੁੱਧ ਅਵਤਾਰ ਦੀ । 11. ਕਟੋਰ । 12. ਬਲਮ । 13. ਚੇਤਨ ਦੇ (ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ) ਭਾਸ ਸਮੇਤ ਚੇਤਨ ਦਾ (ਬਿੰਬ) ਅਜਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਣ ਕੇ ਚਿਤ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ—ਤਾਂ (ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ) ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਸਕੀਏ ? 14. (ਮੈਂ) ਜੁਆਨੀ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਵਿਚ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜੇ ਬਰੀਰ ਤੇ ਪਹਿਨ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੰਢੇ (ਨਾਰੇ) ਇਸਤਰੀਆਂ (ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ) ਨੇ ਖੁੰਬ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਕਰਨ ਵਾਂਗ (ਮੈਨੂੰ) ਸਾੜ ਦਿਤਾ । 15. ਧਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰ, ਸੌਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਤਿਜੋਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬੁਲਬੁਲੇ ਵਾਂਗ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਫਾਲ ਦਿਤੀਆਂ । 16. (ਮੈਨੂੰ) ਅਗ ਦਾ (ਲੁੰਬਾ) ਸੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਝ ਕੇ—ਜੋ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਥੀ (ਦਰਾਜ) ਵਭਾ ਸਜਣਾਂ ਦਾ ਨਾਮਜ ਸੀ (ਚਿਨ) ਦੁਖ ਵੇਖ ਕੇ ਰੜਕਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ।

ਕਥਿਤ :

ਬਾਯਸ ਨਿਰਮਿਤਾ ਨ ਹੋਇ ਕੋਟ ਯਤਨ ਤੇ, ਵਿਸਟਾ ਕ੍ਰਾਸਾ ਤੇ ਉਦਾਸ ਕਬਹੂੰ ਸੂਰਾ ਨਾ ॥
 ਸ੍ਰਾਨਨ ਉਚਿਸ਼ਟ ਇਸ਼ਟ ਮਿਸ਼ਟ ਹੀ ਬਖਾਨਿਯਤ^੧, ਯਰਧਬ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨੀਤਿ ਚੀਤਿ, ਬਿਨ ਪੂਰਿ ਨਾ ॥
 ਜੋਗਨੀ^੨ ਕਰੰਗ^੩ ਪਿਖਿ ਤਯਾਗ ਸੁਨਯ^੪ ਧਰਾ ਧਾਇ, ਛਿਪਕਲੀ ਕੀਟਨ ਭਖੰਤਿ, ਜਸ ਚਰਨਾ^੫ ॥
 ਤੇਸੇ ਮੋਹਿ ਅਭੱਖ^੬ ਤਖੀ ਅਯੀ, ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਜਾਨ, ਕਰੁਣਾਕਰ ਬ੍ਰਿਚੇਦਰ ਦੋਹੇ ਨਿਜ ਨੂਰ ਨਾ ? ੧੨੫॥
 ਸਿਕਤਾ ਕਨ੍ਹਕ-ਗਨ^੭ ਕਿਨਤੀ ਬਤਾਈ ਜਾਤ, ਭਾਸਕਰ-ਅੰਬੁ^੮ ਯਦੀ ਕੀਜਿਯੇ ਬੁਮਾਰ ਮੈ^੯ ॥
 ਚੰਦ੍ਰਕਾ-ਚੰਦਰ ਮਾਹੀ-ਵਿਸਤਾਰ-ਮਾਪਿਯਤ^{੧੦}, ਉਡਕਨ ਸੁਨਯ ਪਟ ਜਾਨਿਯੇ ਅਧਾਰ ਮੈ^{੧੧} ॥
 ਪਾਵਸ ਕੇ ਸ੍ਰੋਦਜਨ ਪ੍ਰਮਾ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਨ ਮਾਨ^{੧੨}, ਲੇਖੀਏ ਵਿਕਸ਼ਾਨ ਦਿਵ ਅਨੁਮਾਨ ਸਾਰ ਮੈ^{੧੩} ॥
 ਪਾਤਕਨ ਮੋਹਿ ਤੋ ਅਲੰਖੇ ਬਹਿ ਬਖਾਨਿਯਤ, ਪ੍ਰਭੁ ਬ੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਜੁ ਕੇ ਆਸ਼੍ਰਯ ਗਵਾਰ ਮੈ^{੧੪} ॥੧੨੬॥
 ਅੰਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ^{੧੫} ਕੇ ਚਲਾਯ ਮਨ ਮੋਦਰ ਮਾਹਿ, ਚੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ਪੇਖੋ ਤਬਿ ਪੁਨਯਤਾ^{੧੬} ਕੋ ਬੀਜ ਨਾ ॥
 ਪਤਿਤ ਭਯੋ ਨਿਜ, ਪਤਿਤਨ ਸੰਗਤਿ ਨਿਤਕ, ਪਤਿਤ ਕਰਮ ਪ੍ਰੀਤਿ, ਪਤਿਤੀ ਪ੍ਰਤੀਜਨਾ^{੧੭} ॥
 ਪਤਿਤ ਧਰਮ ਧਾਰੀ, ਪਤਿਤ੍ਰ-ਪ੍ਰਸਤਾਰੀ-ਭਾਰੀ^{੧੮}, ਰਹਿਓ ਪਤਿਤ ਚਾਹੋ, ਪਾਵਨ ਸੇ ਖੀਭਨਾ ॥
 ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਪਦ ਮੋਰੇ ਨ ਸਮਾਤ ਉਰ^{੧੯}, ਪ੍ਰਭੁ ਬ੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਗੁਰੁ ਪਤਿਤੀ ਪ੍ਰਸੀਜਨਾ^{੨੦} ॥੧੨੭॥
 ਪਤਿਤ ਬੇ ਪਾਵਨ ਕੇ ਪਦ-ਅਰਬਿੰਦ ਰਾਖੇ, ਤੇ ਤੋ ਭੁਮ ਪਤਿਤ ਕੇ ਸੰਗੀ ਹੋ ਨ ਸਾਥੀ ਹੋ ॥
 ਕਹਿਬੇ ਕੇ ਮਾਤ੍ਰ ਹੋ ਵਿਮਾਤ੍ਰਨ^{੨੧} ਕੇ ਤਾਤ ਮਾਤ, ਵਜਾ ਗਹਿਬੇ ਕੀ ਬੇਰ, ਕਾਗਦ ਕੇ ਹਾਥੀ ਹੋ ॥
 ਨਿਰਧਨ ਕੀ ਸੰਗਤਾ ਪਤਿਤ ਹੈ ਲੋਕਨ ਸਿੱਧਿ^{੨੨}, ਪਾਵਨ ਉਚਾਰੋ ਜੋਧੁ ਸਾਮਰਥ ਆਬੀ ਹੋ ॥
 ਮੇ ਪੈ ਨ ਦ੍ਰਵਨ ਯਾ ਤੇ ਪਾਵਨਤ੍ਰ ਆਸ ਨਾਹੀ, ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਿਚੇਦਰ ਪਤਿਤਾਈ ਬਾਣ ਭਾਬੀ ਹੋ^{੨੩} ॥੧੨੮॥

1. ਕੀ-ਬਿਨਾ ਮਾਸੇ । 2. ਖਾਣ । 3. ਵਾਰਾਹ । 4. ਕੁਤਿਆ ਲਈ (ਉਚਿਸ਼ਟ) ਚੂਠ (ਇਸ਼ਟ) ਪਿਆਰੀ ਤੇ ਮਿਠੀ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । 5. ਚੀਲਾਂ, ਭਿਰਤਾਂ । 6. ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਮੁਰਦਾ ਬਤੀਰ । 7. ਆਕਾਸ਼ । 8. ਜਿਵੇਂ, (ਸ੍ਰਾਦਿਸ਼ਟ) ਚੂਰਨ (ਖਾਈਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਕਿ ਕੋੜ੍ਹ ਕਿਲੀ ਕੀੜੇ (ਪਤੰਗੇ) ਖਾਦੀ ਹੈ । 9. (ਅਭੱਖ) ਬੁਰੇ ਭੋਜਨ (ਤਖੀ) ਖਾਣ ਵਾਲਾ । 10. ਰੇਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਿਲਕੇ । 11. ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਣਾਂ । 12. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ (ਚੰਦ੍ਰਕਾ) ਚਾਨਣੀ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । 13. ਅਕਾਸ਼ ਰੂਪ (ਪਟ) ਪੜ੍ਹਦੇ ਦੋ (ਅਧਾਰ) ਆਸ਼੍ਰਯ ਵਿਚਲੇ (ਉਡਕਨ) ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 14. (ਪਾਵਸ) ਵਰਣਾ ਰੁਤਿ ਦੇ (ਸ੍ਰੋਦਜਨ) ਸ੍ਰੋਦਜ (ਖਾਣੀ) ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ (ਪ੍ਰਮਾ) ਯਤਨ ਨਾਲ (ਪ੍ਰਮਾਨ) ਗਿਣਤੀ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । 15. (ਦਿਵ) ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਵਿਕਸ਼ਾਨ ਅਨੁਮਾਨ ਦੀ ਸਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈਏ (ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਡੀ ਕਲ ਨਹੀਂ ਪਰ) 16. ਸੋਚ, ਵਿਚਾਰ । 17. ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ । 18. ਪਤਿਤ ਤਾਈ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰਖਣ ਵਾਲਾ । 19. ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਤਿਤਪਟ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ । 20. ਮੇਰੇ ਹਿਰਦਯ ਵਿਚ 'ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ' ਦਾ ਦਰਜਾ ਟਿਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । 21. ਪਤਿਤ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ । 22 (ਵਿਮਾਤ੍ਰਨ) ਯਤੀਮ । 23. ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ (ਸਿੱਧਿ) ਪ੍ਰਤਯਖ (ਨਿਰਧਨ) ਯਤੀਬ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਪਤਿਤ ਹੈ । 24. ਜਿਹੜਾ (ਆਬੀ) ਮਾਯਾਵਾਨ (ਸਾਮਰਥ) ਸਮਰਥਿਆ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਪਾਵਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । 25. ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬ੍ਰਿਚੇਦ੍ਰ ਜੀ ! ਰੂਪ (ਭਾਬੀ) ਭੱਬੇ ਵਾਲੇ (ਯੰਗੇ) (ਮੇਰੀ) ਪਤਿਤਤਾਈ ਹੀ (ਤੋਰਾ) ਬਾਣ ਹੈ ।

ਕ ਥੋੜ :-

ਮੋਰੇ ਨ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਜਾਤਿ ਨਾਹੀ, ਪਾਤਿ ਨਾਹੀ, ਹਿੰਦੂ ਐ ਤੁਰਕ, ਮੁਲਾਂ, ਪੰਡਿਤ ਨ ਗਰਾਨੀਏ ॥
 ਮੋਰੇ ਨਾ ਅੰਜੀਲ ਜਬੂਰ, ਤੋਰੇਤ, ਫੁਰਕਾਨਾਂ, ਆਕਸਾਂ ਨਿਗਮਾਂ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਨ ਧਰਾਨੀਏ ॥
 ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਪੁਰਾਨ, ਅਖਯਾਨ, ਉਪਾਖਯਾਨਾਂ ਬਝਾਨ ਨ, ਕਿਸੇ ਕਹਾਨੀ ਹਦੀਸ ਨਾ-ਵਰਮਾਨੀਏ ॥
 ਦੇਸ਼ਮ ਬਹਿਸ਼ਤ ਸ਼ਕਿਸਤ ਫਾਸ਼ ਜੰਗੇ ਯਾਸਾਂ, ਪੀਰ ਸ਼ੀ ਚੰਦਰ ਅਸ ਮਾਮੂਰੀ ਵੈਰਾਨੀਏ ॥੧੨੬॥
 ਤੀਰਥਿਨ ਨਾ ਨਾਉਂ, ਦੇਵ ਮੰਦਿਰ ਪੁਜਾਉਂ ਨਾਹਿ, ਦਾਰਿਕਾ ਕੇ ਦੁਾਰ ਕਾ ਹੈ ਕਾਨੁ ਬਿਨ ਸੂਨੇ ਸੇ ॥
 ਕਾਸਟ ਜਗਨਨਾਥਾਂ, ਪਾਹਨ ਵਿਸ਼ਨਾਥ ਬਪੌਂ, ਲੋਹ ਰਚਿ ਕਾਲਕਾ-ਕੋ १ ਕੀਨੋ ਅਘ ਦੂਨੇ ਸੇ ॥
 ਕੋਨ ਖਾਏ ? ਕੋਨ ਪਾਏ ? ਕੋਨ ਨੁਏ ? ਕੋਨ ਧਾਏ ? ਪਰੇ ਵੇਰ ਲਾਖਨ ਚੋਰਾਸੀ ਮਧਜ ਸੂਨੇ ਸੇ ॥
 ਦੀਹਾਂ ਦੂਹਾਂ ਆਗੇ ਪਾਛੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ਼ੀਚੰਦਰ, ਨਾਮ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਉਦਯ ਚੰਦ-ਪੂਨੇ ਸੇ ॥੧੨੭॥
 ਅਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਕੀ, ਭਰੋਸੇ ਦੇਕ ਨਾਮ ਹੀ ਪੈ, ਸਾਜਨ, ਸੰਬੋਧਿ, ਬੰਧੁ १ ਤਾਤ ਮਾਤ १ ਸਾਥ ਹੈ ॥
 ਨਾਮ ਦੇਵ, ਨਾਮ ਸੇਵ, ਨਾਮ ਹੀ ਕੇ ਜਾਨੇ ਭੇਵ, ਨਾਮ ਮੋਰੀ ਲੇਵਾ ਦੇਵੀ, ਨਾਮ ਜਪਿ ਪਾਕ ਹੈ १ ॥
 ਨਾਮ ਵੇਦ, ਨਾਮ ਭੇਦ, ਨਾਮ ਮੇਟ ਭਾਰੇ ਖੇਤ, ਨਾਮ ਨ ਉਚਾਰੇ ਚੰਦ ਕਰਮ ਬੇਬਾਕ ਹੈ १ ॥
 ਨਾਮ ਦਾਨ, ਦਾਤਾ ਨਾਮ, ਕਰਮ ਵਿਧਾਤਾ १ ਨਾਮ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ਼ੀਚੰਦਰ ਕੇਰੇ ਨਾਮ ਨਾਕ १ ਹੈ ॥੧੨੮॥
 ਦਯਾ ਸਿੰਧੁ ਕਝਾਨ ਬਿੰਧਨ ਅਜਮ ਅਯਾਧ ਹਰਿ, ਹਰਿ ਕੇ ਉਪਾਧਿ ਨਿਜ ਸਾਧਨ ਉਬਾਰੀਏ ॥
 ਕਲਿ ਕਾਲ ਹੂੰ ਮੈਂ ਕਾਮਤਰੁਵਰ ਉਪਬਨ, ਕੰਪ ਕੀ ਕਰਾਲ ਚਾਲ ਚਾਲ ਸੇਂ ਨ ਜਾਗੀਏ १ ॥
 ਕੁੰਦ ਮੰਜੂ ਫੂਲ ਮਾਲ, ਸੋਰਭ ਆਨੰਦ ਸਾਲ, ਕੰਠ ਮਾਹਿ ਭਾਲ ਤਰ ਪਾਵ ਨ ਲਤਾਰੀਏ १ ॥
 ਕਰੁਣਾ ਅਯਾਰ, ਸੁਭ ਕੁਣ ਕੇ ਭੰਡਾਰ ਕੁਰੁ, ਸ਼ੀ ਚੰਦਰ ਅਘ ਨਦੀ ਮਤ ਨਾਵ ਤਾਰੀਏ १ ॥੧੨੯॥

1. ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ । 2. ਬਾਸਤ੍ਰ । 3. ਵੇਦ । 4. ਵਡੀ ਕਥਾ । 5. ਛੱਟੀ ਕਹਾਣੀ । 6. ਹਦੀਸਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੋਂ (ਨਾਵਰਮਾਨ) ਇਨਕਾਰੀ ਹਾਂ । 7. (ਯਾਸ) ਬੁਰਿਆਈ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਬਹਿਸ਼ਤ (ਸ਼ਕਿਸਤ ਫਾਸ਼) ਹਾਰ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ । 8. (ਵਿਕ) (ਪੀਰ) ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ਼ੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਅਸ ਵੈਰਾਨੀ ਵਿਚ (ਮਾਮੂਰੀ) ਆਬਾਦੀ ਹੈ । 9. ਲੋਕਤੀ (ਵੀ ਮੂਰਤਿ) ਦਾ ਜਗਨਨਾਥ ਹੈ । 10. ਪੱਥਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਨਾਥ ਹੈ । 11. ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ (ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ) ਕਾਲਕਾ (ਕੋ) ਬਾਪ ਕੋ । 12. ਭਾਈ । 13. ਪਿਉ ਮਾਂ । 14. ਨਾਮ ਦਾ ਜਪ ਹੀ (ਮੋਰੇ ਵਾਸਤੇ) ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ । 15. ਨਾਮਾਂ ਨੂੰ (ਚੰਦ=ਚ+ਦੇਦ) ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਨਿਸਚਯ ਨਾਲ) ਉਚਾਰੇ (ਜਿਨ ਕਰਕੇ) ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ (ਬੇਤਾਕ) ਨਿਡਰ ਹੋ ਸਕੇ । 16. ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ । 17. ਸੁਰਭ; ਨੌਕ । 18. ਕਲਿਯੁਗ ਦੇ ਸਮਯ ਵਿਚ (ਉਦਾਸੀ ਪੰਥ) (ਕਾਮਤਰੁਵਰ) ਬਲਪ ਵਿਛਾ ਦਾ (ਉਪਬਨ) ਬਗੀਚਾ ਹੈ, ਭਯਾਨਕ ਰੂਪ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਨਾਲ ਨਾਂ ਸਾੜੇ । 19. ਚੰਬੇ ਦੇ ਚਿਟੇ ਫੂਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ (ਜਿਹੜੀ ਕਿ) (ਸੋਰਭ) ਸੁਗੰਧੀ ਹੈ ਆਨੰਦ ਦਾ (ਸਾਲ) ਘੜ ਹੈ (ਉਸ ਨੂੰ) ਭਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਹੁਣ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਨਾ ਲਤਾੜੇ । 20. ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਘਰ ਚੰਗਿਆ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਰੂਪ ਸ਼ੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ਼ੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ! ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਨਦੀ ਚੋਂ (ਮਤ) ਪੰਥ ਰੂਪ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਤਾਰ ਲੋ !

ਕਬਿੱਤ :

ਨੇਨਨ ਮੈਂ ਬੇਨਨ, ਕਜਿੰਦਨਾ ਕੀ ਸੇਨਨ ਮੈਂ, ਕਮਾਂ ਬਾਨ ਪੇਨਨਾ ਮੈਂ, ਅਸੁਨਾ ਕੀ ਧੁਰਿ ਮੈਂ ॥
 ਰੰਭਾ, ਉਰਵਸੀ, ਸਚੀ, ਰਤੀ, ਰੂਪਰਾਸਿ-ਖਚੀ, ਹਾਵ ਭਾਵ ਨਿਤਕ ਦਾਵ ਯੁਕਤ ਪੇਖੀ ਹੁਰ ਮੈਂ ॥
 ਨਾਰਦ ਮੈ, ਸਾਰਦ ਮੈ, ਸਾਰਦ ਕੇ ਬਾਰਿਦ ਮੈ, ਜੁਲਾ ਮੈ, ਉਜਾਲਾ ਮੈ, ਚੰਦ ਪੁਨਿ ਸੂਰ ਮੈ ॥੨॥
 ਆਦਿ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਯਤਧਾਰੀ, ਜਟਧਾਰੀ ਬੰਡ, ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇਕ ਪੇਖਯੋ ਨੂਰ ਮੈ ॥੧੩੩॥
 ਗਯਾਨਿਨਿ ਮੈ, ਧਯਾਨਿਨਿ ਮੈ, ਸਯਾਨਿਨਿ ਮਹਾਨਨ ਮੈ, ਮਾਨਨ ਨਿਮਾਨਨ ਮੈ, ਰਾਨਿਨਿ ਕੇ ਪੂਰ ਮੈ ॥
 ਅਕਾਸ਼ ਮੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੈ, ਅਵਾਸ ਮੈ, ਦੇਵ-ਵਾਸ ਮੈ, ਉਸਾਸ ਮੈ, ਸੁਾਸ ਮੈ, ਵਿਕਾਸ ਮੈ ਐ ਧੁਰਿ ਮੈ ॥
 ਰੰਗ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਮੈ, ਦੇਵੀਗੁਨ ਮੰਦਤ ਮੈ, ਇੰਦਰ, ਉਪਿੰਦਰ, ਨਰਿੰਦਰ, ਹਜ਼ੂਰ ਮੈ ॥
 ਆਦਿ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਯਤਧਾਰੀ ਜਟਧਾਰੀ ਬੰਡ, ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇਕ ਪੇਖਯੋ ਨੂਰ ਮੈ ॥੧੩੪॥
 ਕਹੂੰ ਪੈ ਦਿਗੰਬਰ, ਮ੍ਰਿਗੰਬਰ, ਗਜੰਬਰ ਓਚੇ, ਆਸਨ ਬਾਘੰਬਰ, ਲਿਪਤ ਮੁਖ ਧੁਰਿ ਮੈ ॥
 ਕਹੂੰ ਜਪਮਾਲਾ ਲੈਂ ਸਿਵਾਲਕ ਨਿਜ-ਆਲਕ, ਕੀਨ, ਪਾਣੀ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਨ, ਨਿਵਾਲਾ ਨਾਹਿ ਚੁਰਮੇ ॥
 ਕਹੂੰ-ਕਰ ਕਰਦ ਮਰਦ ਗਰਦ ਗਰਦ ਕਰੈ ਮਾਰ, ਉਂਦਰਿ, ਹੁੰਕਾਰ ਨਾਦਿ, ਸਹਪੂਰ, ਤੁਰ ਮੈ ॥
 ਆਦਿ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਯਤਧਾਰੀ ਜਟਧਾਰੀ ਬੰਡ, ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਵਯਾਪ ਰਹਯੋ ਸਭ ਨੂਰ ਮੈ ॥੧੩੫॥
 ਕਹੂੰ ਰਿਸ਼ੀ ਉਂਡ ਮੁੰਡ ਜਟਾ ਰੁੰਡ ਸਾਜ ਬਿਰੈ, ਕਹੂੰ ਵੇਦ ਵਾਦ ਕੋ ਸੇਵਾਦ ਬਾਬਹੂਰ ਮੈ ॥
 ਕਹੂੰ ਭਨ ਭਾਪਤ ਵਯਾਪਤਿ ਅਗਨਿ-ਪੁੰਜ, ਕਹੂੰ ਲੇਤ ਸੁਧਾ ਪਾਦਸਾਹ ਨ ਗਰੂਰ ਮੈ ॥
 ਕਹੂੰ ਨੇਨ ਸੇਨ ਚਿਤੇ, ਰਵਿ ਸਸਿ ਕਾਪਤ ਹੈ, ਕਹੂੰ ਅਤ੍ਰਧਾਰੀ, ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਪਰੇ ਧੁਰਿ ਮੈ ॥
 ਆਦਿ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਯਤਧਾਰੀ ਜਟਧਾਰੀ ਬੰਡ, ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਗੁਰੂ ਵਯਾਪ ਰਹਯੋ ਸਰਵ ਨੂਰ ਮੈ ॥੧੩੬॥

1. ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ । 2. ਤਿੱਖੇ । 3. ਘੋੜੇ । 4. ਰੰਭਾ, ਉਰਵਸੀ (ਅਪਸਰਾ) (ਸਚੀ) ਇੰਦ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਅਤੇ (ਰਤੀ) ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਸ਼ਕਲ ਦੇ (ਰਾਸਿ) ਮਜਾਨੇ ਵਿਚ (ਖਚੀ) ਕੁੰਝੀਆਂ ਪਤੀਆਂ ਹਨ । 5. ਸਰਸੁਤੀ । 6. ਸਰਚ ਰੁਤਿ ਦੇ (ਬਾਰਿਦ) ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ । 7. ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ । 8. ਸੂਰਜ । 9. ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਚਮਕ । 10. ਸਮੂਹ, ਸਮੁਦਾਯ । 11. ਜੰਗਲ, ਬਨ; ਮਥਾਨ, ਮੰਦਿਰ, ਘਰ । 12. ਹਜ਼ੂਰ । 13. ਵਾ-ਨਾਵਤਾਰ । 14. ਰਾਜਾ । 15. ਪਾਸ । 16. (ਪੈ) ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਤਾਂ (ਦਿਗੰਬਰ) ਨੰਗ (ਪੁਟਾ) ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਮ੍ਰਿਕ ਛਾਲਾ ਅਥਵਾ ਹਾਥੀ ਦੀ ਖਲ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਹਨ । 17. ਬ੍ਰੇਰ ਦੀ ਖੋਲ । 18. ਆਪਣਾ ਘਰ । 19. ਚੁਰਮੇ ਦੀ (ਨਿਵਾਲਾ) ਬੁਰਕੀ ਵੀ ਨਹੀਂ । 20. ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ (ਕਰਦ) ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਹੈ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਧੁੜਿ ਹੀ ਧੁੜਿ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । 21. ਨਕਾਰਾ । 22. ਬਹਨਾਈ, ਤੁਰਹੀ । 23. ਇਕ ਵਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । 24. (ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ) ਕਿਤੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੇ (ਉਂਡ) ਜਥੇ (ਮੁੰਡ) ਸਿਰਾਂ ਤੇ (ਉਂਡ) ਉੱਚੀਆਂ ਜਟਾਂ ਸਜਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ । 25. ਕਿਤੇ ਵੇਦ ਵਾਦ (ਬਾਬਹੂਰ) ਅਦਬ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । 26. ਕਿਤੇ ਸਮੁਦਾਯ ਅਗਨੀਆਂ ਨੂੰ (ਵਯਾਪਤਿ) ਚੜ੍ਹੇ ਪਾਸੀਂ ਕਰ ਕੇ (ਪੰਜ ਧੁਟੀਆਂ ਵਿਚ) ਬਰੀਰ ਨੂੰ ਤਪੋਂਦੇ ਹਨ । 27. ਕਿਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਨ ਗਰੂਰ) ਨਿਰਾਤਿਮਾਨ ਹੋਏ ਹੋਏ (ਸੁਧਾ) ਚਰਨਾਮਿਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । 28. ਅਜਤ੍ਰਧਾਰੀ ।

ਬਥਿਤ :

ਜਿਨੇ ਪੇਖ ਰੇਨ ਦਿਨਾ ਸੁਰਪਤਿ ਕਾਪਤ ਬਾ, ਡਗਡਗ ਅਹਿਪਤਿ, ਧਰਨੀ ਸਕੂਰਮੇ ॥
 ਜਿਨੇ ਖੰਡ ਡਾਰੇ ਖੰਡ ਖੰਡਨ ਕੇ ਖੰਡਧਾਰੀ, ਤੁੰਡ ਗਜ ਭੰਡ ਕੇ ਭਸੰਡ ਕੀਨ ਦੂਰ ਮੇ ॥
 ਜਿਨੇ ਧਾਕ ਸਿੰਧਨ ਨਗਿੰਦਨ ਬੁਲਿੰਦਨ, ਲਪੇਟੀ ਪਟ ਬੇਟੀ ਆਨੇ ਭੇਟਨ ਹਜ਼ੂਰ ਮੇ ॥
 ਬਾਲ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਾਬਾ, ਤਿਨੇ ਤੂੰ ਨਿਵਾਵੇਂ ਕਾ ਹੈ ਭਰਾ ਤੇਰੇ ਨੂਰ ਮੇ ॥੧੩੭॥
 ਮੂਲ-ਬ੍ਰਹਮਾ ਏਕ ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਪੇਖਿਯਤ, ਤਾਂ ਤੇ ਤਣਾ ਏਕ ਹੀ ਸਬਲ ਅਨਭਿਤਾ ॥ ਹੈ ॥
 ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਾ ਫੈਲ ਪਰੇ, ਚਾਰੋਂ ਕਾਡਾਂ, ਚਾਰੋਂ ਧੁਣੇ, ਫੂਲ, ਅਲਮਸਤ, ਕੋਂਦ, ਬਾਲੁ ਹਸਨ ਕਿੱਤਾ ਹੈ ॥
 ਕਰ ਧਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਨੀ ਹੈ ਚਤੁਰ ਵੇਦ, ॥ ਭਗਵਾਨਾ, ਸੁਬਰਾ ਵਕਤਾਨੰਦ ਜਿੱਤਾ ਹੈ ॥
 ਮੀਰਾਂ, ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ ਫੇਰੋਂ ਬਾਪ ਡਾਯਾ ਕੀਨਿ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਵ-ਵਿਸ਼ੁ ਹਰਜੋ ਤਾਪ ਚਿੱਤਾ ਹੈ ॥੧੩੮॥

ਦੋਹਰਾ : ਰੂਪ ਇਕਾਦਸ ਧਰਮਾਦਿ, ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਜਗ ਆਇ ॥
 ਜਿਹ ਜਿਹ ਚਰਨਨ ਰਤਿ ਗਹੀ, ਤਿਹ ਤਿਹ ਸਦਗਤਿ ॥ ਪਾਇ ॥੧੩੯॥

ਚੋਪਈ : ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਬੰਦ ॥ ਧਰਮ-ਸਥਾਪਕ ਪਾਪ-ਨਿਕੰਦ ॥
 ਬਾਰੰਬਾਰ ਕਮਲ ਪਗ ਬੰਦੋ ॥ ਸੁਨਿ ਹੈਂ ਵਿਨਯ ਅਨੰਦ-ਬੁਲੰਦੋ ॥ ੧੪੦॥
 ਗੁਰੁ ਅਲਮਸਤ ਚਰਨ ਧਰ ਸੀਸਾ ॥ ਭਨਿ ਹੈਂ ਮੋਰਿ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਈਸਾ ॥
 ਸਾਹਿਬ ਫੂਲ (ਫੂਲੀਏ) ਮੇ ਪੈ ॥ ਅਥਗੁਣ ਪੇਖ ਨ ਜੂਲਿਯੇ ਮੇ ਪੈ ॥੧੪੧॥
 ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ, ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦਾ ॥ ਕਹੋ ਬੇਨਤੀ ਮੋਰਿ ਅਨੰਦਾ ॥
 ਬਾਲੁ ਹਸਨਾ ਤੁਮਰੋ ਨਾਮ ॥ ਹੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਵਰ ਪਾਉ ਲਲਾਮ ॥੧੪੨॥

ਸਿਕਤਾ ਕਹੁ ਤੁਮ ਹੁਸਨੈ ਦਾਨੀ ॥ ਨਾਮ ਅਰਬ ਤੇ ਹਮ ਨੇ ਜਾਨੀ ॥
 ਕਣ ਰੇਤਾ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਲਖਾਈ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਹੁਸਨਤਾ ਪਾਈ ॥੧੪੩॥
 ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਾ ਕੇ ਚਾਰਹੁ ਸ੍ਰਾਮੀ ॥ ਸਭਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੇ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ॥
 ਰਹੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਚਾਰਹੁ ਓਰ ॥ ਹਰੇ ਸਕਲ ਵਿਘਨਨ ਕੇ ਛੋਰ ॥੧੪੪॥

-
1. ਬੇਸ ਨਾਗ । 2. (ਕੁਰਮ) ਕੱਛੂ ਸਮੇਤ ਧਰਤੀ । 3. ਨਾਥ ਕਰ ਸੁੱਟੇ । 4. ਖੰਡੇ (ਸਸਤ੍ਰੀ) ਨੂੰ ਧਾਰਨਵਾਲੇ ।
 4. ਸਮੁੰਹ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ (ਤੁੰਡ) ਮੂੰਹ (ਅੱਗਿਆਂ) ਵਾਲੇ (ਭਸੰਡ) ਯੋਧੇ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਹਨ । 6. ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਧਾਕ ਸਮੁੰਦਾਂ ਤੇ
 (ਬੁਲਿੰਦਨ) ਉਚਿਆਂ (ਨਗਿੰਦਨ) ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਸੀ (ਉਹ ਰਾਜੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ) ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਲਪੇਟੀਆਂ
 ਹੋਈਆਂ (ਜੀਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ-ਉਹ) ਲੜਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਸਨ । 7. ਬੋਹੜ ਦਾ ਬੂਟਾ, ਬ੍ਰਹਮ
 ਵਿਭ । 8. ਨਿਰਭਯ । 9. ਟਾਹਣ । 10. ਜਾਣੇ । 11. ਸ੍ਰੀ ਭਗਤ ਰਗਵਾਨ ਜੀ । 12. ਸ੍ਰੀ ਵਕਤਾਨੰਦ ਜੀ ਤੇ ਅਜਿੱਤਾਨੰਦ
 ਜੀ ਹਨ । 13. ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀਤੀ । 14. ਉਚ ਗਤਿ ; ਮੁਕਤਿ । 15. ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨਵਾਲਾ । 16. ਵਡੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ
 17: (ਈਸਾ) ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਪਾਸ ਮੋਰੀ (ਕਵਿ ਦੀ) ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨਗੇ (ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਬੂਲ
 ਕਰੇ !) 18. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈਏ । 19. ਹੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ) ਦੇ ਅੱਗੇ ।
 20- ਉਸਤਤਿ ਵਾਲੀ ਮੋਰੀ ਬੇਨਤੀ (ਦੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ) ਕਰੋ । 21. ਸੁੰਦਰ । 22. ਤੁਸੀਂ (ਸਿਕਤਾ) ਰੇਤ ਨੂੰ ਵੀ (ਹੁਸਨੈ) ਚਮਕ
 ਦੇਣਵਾਲੇ ਹੋ । 23. ਰੇਤ ਦਾ ਕਿਣਕਾ । 24. (ਹੁਸਨਤਾ) ਲਿਖਬ ਪ੍ਰਪਤ ਕਰ ਸਕਾਂ । 25. ਪੜਦਾ, ਅੰਤਰ ।

ਬਖਸ਼ਿਓ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ ॥ ਕਹਿੰ ਬਖਸ਼ੀਓ ਯਾਹਿ ਤੇ ਟੇਰੀ ॥
 ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਭਗਤ ! ਪਰਵਾਨੂੰ ॥ ਜਗਦ-ਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕਹਿੰ ਭਗਵਾਨੂੰ ॥੧੪੫॥
 ਤੁਮ ਹੋ ਭਗਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇਰੇ ॥ ਮਨ ਮੰਦਿਰ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਰੇ ॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੁਫ ਚਰਨ ਮਨਾਉ ॥ ਪਹੁੰਚਾਵੇ ਦਰਗਾਹੇ ਨਾਉ ॥੧੪੬॥
 ਦਰਗਹ ਤੁਮ ਪ੍ਰਵਾਨ ਸਦੀਵਾ ॥ ਗੁਰ-ਯਰ ਕੇਰਿ ਲਖਾਵੇ ਸੀਵਾ ॥
 ਹੇ ਸੁਥਰੇ ਬਾਹ ! ਤੁਥ ਸਮ ਪਾਏ ॥ ਜੋ ਕਤ ਜਾਉ ਲਾਜ ਮਹਿ ਜਾਏ ॥੧੪੭॥
 ਹੇ ਅਜਿੱਤ ! ਨਹਿ ਜੀਤਾ ਜਾਉ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਦਿਯ ਨਿਬਚਯ ਵਿਨਯ ਅਲਾਉ ॥
 ਵਕਤਾਨੰਦ ਸੁ ਵਕਤਾਨੰਦਾ ॥ ਤੁਥ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹੋਹਿ ਸੁਫੇਦਾ ॥੧੪੮॥
 ਮੀਰਾ ! ਮੀਰਾ ਮਿਹਰ ਕੋ ਪਾਇ ॥ ਘਾਟ ਨ ਹੋਵੈ ਦੁਵਰਾ ਕਦਾਇ ॥
 ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ ! ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਦੇਹੁ ॥ ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਗੁਨ ਗਨ ਗੇਹੁ ॥੧੪੯॥
 ਬਹੁਰ ਬਹੁਰ ਪਦ ਬੰਦਨ ਠਾਨੇ ॥ ਅਰਥ ਉਚਾਰਤ ਦੀਨ ਨਿਮਾਨੇ ॥
 ਚਾਰੋ ਧੁਣੋਂ ਕੇਰ ਮਹਿਤ ॥ ਭੇਖ-ਟੇਕਧਾਰਿ ਸੰਤ ਅਨੰਤ ॥੧੫੦॥
 ਛਹਹੁ ਬਖਸ਼ਿਓ ਕੇਰੇ ਸਾਧੂ ॥ ਕੀਰਤਿਵੰਤਾ ਦਯਾਲ ਅਗਾਧੂ ॥
 ਤਪ ਥੂਤ ਲੀਨਿ ਬ੍ਰਹਮ ਰਸ ਜਾਨਹਿ ॥ ਦੇਕ ਆਤਮਹਿ ਦ੍ਰਿੜ ਪਰਮਾਨਹਿ ॥੧੫੧॥
 ਸਭਿ ਕੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਰਜ ਚਾਹੋ ॥ ਬਿਨ-ਪਗਾ ਕੇਰੇ ਸੰਗ ਨਿਬਾਹੋ ॥
 ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਭਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਆਗੈ ॥ ਲੋਕਾ ਲੋਕ ਰਹੋ ਪਕ ਲਾਗੈ ॥੧੫੨॥
 ਦੇਹਰਾ : ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮ ਨਿਪਤਿਵਰ, ਥਾਣ ਨੈਨ ਨਤ ਪੱਖ^੧ ॥
 ਬਿਖ ਰਾਸ਼ਿਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣੋਕਦਸਿ^੨, ਭੋਮ ਸੁ ਬਾਸਰ ਦੱਖ^੩ ॥੧੫੩॥
 ਥਲ ਕਰਪੂਰੇ^੪ ਬਾਸਾ ਭਲ, ਗ੍ਰੰਥ ਅਰੰਭਯੋ ਜਾਨ ॥
 ਕੀਨਿ ਅੰਤ ਸਮਾਪਤੀ, ਨਿਰਵਿਘਨਹਿ ਭਗਵਾਨ ॥੧੫੪॥
 ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭੁ ਦਯਾ ਕਰਿ, ਲਿਹੁ ਨਿਜ ਪਗਨ ਮਿਲਾਇ ॥
 ਬਿਗਰੇ ਨਾਹਿਨ ਲੋਕ ਦ੍ਰਿ, ਹੋਵਹੁ ਦਾਸ ਸਹਾਇ ॥੧੫੫॥

ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਵਿਨਯ ਪਤ੍ਰਿਕਾ
 ਸੁਆਮੀ ਹਰਿਨਾਮਦਾਸ ਵਿਰਚਿਤਾਯਾ ਸਮਾਪਤਿ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥

1. ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ੍ਰ ਜੀ । 2. ਹੱਦ; ਅੰਤ; ਨਤੀਜਾ । 3. ਕਹਾਂ । 4. ਅਨੰਦ ਦਾਯਕ ਵਕਤਾ । 5. ਉਤਮ
 ਫੇਦ । 6. ਧਨ । 7. ਭੇਖ ਦੀ ਟੇਕ ਰੱਖਣਵਾਲੇ । 8. ਸੰਤਾ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ । 9. ਪਿੰਡਲਾ । 10. ਪੰਦਰਾ ਸੌ ਪੰਝੀ ।
 11. ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ । 12. (ਦੱਖ) ਠੀਕ (ਭੋਮ) ਮੰਗਲ (ਬਾਸਰ) ਵਾਰ ਸੁਭ ਸੌ (ਨਿਸ ਦਿਨ ਵਿਨਯ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਲਿਖੀ
 ਗਈ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਦੀ ਇਛਾ ਕੀਤੀ ਸੀ) । 13. ਬਪੂਰਬਲੇ ਵਿਚ । 14. ਘਰ; ਮਕਾਨ; ਨਿਵਾਸ;
 ਰਿਹਾਯਸ ।

